

adoption

& samfund

TEMA: Tvangsbortadoption

Læs også om åbenhedens betydning, om resiliens og om en ambassadeundersøgelse af adoptioner fra Chile.

Adoptioner i forandring

MICHAEL PAASKE,
FORMAND

Tak for et fantastisk landsmøde, hvor alle bidrog til en spændende dag. Landsmødet tog udgangspunkt i nationale adoptioner, og vi undersøgte, om national og international adoption er to sider af samme sag. Vi blev guidet godt igennem dagen af dygtige oplægsholdere, som alle understregede vigtigheden af, at foreningen forholder sig til alle adoptioner, uanset de adopteredes baggrund og nationalitet. Alle adoptioner er unikke, og i Adoption & Samfund ønsker vi at favne dem alle.

Til trods for en lukket Storebæltsbro lykkedes det de fleste at nå frem til nogle fremragende oplægsholdere, som også hurtigt hjalp med til, at programmet passede til de fremmødte og de huller, der blev i programmet. En stor tak for det!

På generalforsamlingen blev tre nye medlemmer stemt ind i bestyrelsen; dejligt, at I har lyst og kræfter til at være med i vores arbejde på adoptionsområdet. Vi byder jer velkommen og ser frem til samarbejdet.

I forpersonsgruppen ser vi frem til det kommende års arbejde, hvor vi vil have stor fokus på såvel nationale som internationale adoptioner. Der skal ikke herske nogen tvivl om, at nationale adoptioner har en lige så stor plads i vores arbejde som de internationale adoptioner.

Vi har igennem de sidste par år set en eksplosiv udvikling i blandt andet nationale adoptioner uden samtykke, og det giver nogle andre udfordringer for vores medlemsfamilier. For hvordan arbejder vi åbenhed ind i disse adoptioner? Vi ved fra mange års forskning, at åbenheden er utrolig vigtig for den adopteredes selvforståelse, og derfor er det vigtigt, at vi som forældre tager ansvaret seriøst. I dette nummer af Magasinet Adoption & Samfund kan vi blandt andet læse et interview

med Inger Thormann, hvor der netop bliver sat fokus på, at man som forældre skal kunne rumme sit barns historie, og at vi har ansvar for, at barnet får sin historie med sig.

Måske der også er nye tider på vej, for når vi taler om samvær i forbindelse med adoptioner uden samtykke, så kom der en dom fra Højesteret i februar 2023, hvor man afgjorde, at en sag om samvær skal gå om. Hvor dette ender, ved vi ikke, men en ting ved vi, og det er, at vores fortsatte fokus på åbenhed i alle adoptioner i den grad er aktuelt. ■

Den nye bestyrelse består af følgende medlemmer:

- Forperson: **Michael Paaske**, adoptant, international adoption.
- 1. næstforperson: **Sanne Vindahl Nyvang**, adoptant, international adoption.
- 2. næstforperson: **Janet Majlund Ring**, adoptant, international adoption.
- **Shital Andersen** – nyt medlem, adopteret.
- **Lene Borg**, adoptant, international adoption.
- **Lukas Jayan Hybel Geneser** – nyt medlem, adopteret.
- **Kasper Hjort**, adopteret.
- **Maiju Käck** – nyt medlem, adoptant, international adoption.
- **Klaes Sørensen**, adoptant, national adoption.
- **Marianne Østergaard**, adoptant, international adoption.

AKTUELT	4
Nyt fra adoptionsverdenen.	
 INTERVIEW: Adoptioner fra Chile	5
Ambassaden i Santiago hjælper med at afdække adoptionshistorier og søge biologiske familier til adopterede, der er adopteret fra Chile til Danmark.	
 INTERVIEW: Adoptioner fra Sydkorea granskes	10
Ulovlige adoptioner fra Sydkorea undersøges både i Korea og modtagerlande, heriblandt Danmark.	
 INTERVIEW: Tyk journal blev tynd	12
Joan Rang Christensen, adopteret fra Sydkorea, fortæller om frustrationerne med adoptionsbureauer, der nøler med at udlevere dokumenter og hjælpe de adopterede.	
 TEMA: Tvangsbortadoption	15
Det er fundamentale menneskerettigheder, der er på spil i tvangsbortadoptioner. Hvad siger myndigheder, professionelle og de berørte parter: biologiske forældre og adoptivforældre?	
 MINITEMA: Åbenhed i adoption	44
Åbenhed i adoption kan have mange former og grader, men de fleste er enige om, at åbenhed og ærlighed er vigtig.	
BOGOMTALE: Ny bog om begrebet resiliens	53
 INTERVIEW: Resiliens og adoption	58
Psykolog May Britt Skjold reflekterer over, hvad resiliens betyder i forbindelse med adoption.	
 FILMANMELDELSE: Stille liv	62
Filminstruktør Malene Choi har lavet en spillefilm om en ung mand, der er splittet mellem to verdener – sit hjem på en gård i Jylland og sit hjemland, Korea.	
BOGANMELDELSER	63
Vi anmelder en interviewbog og en roman om adoption.	
Aktivitetsudvalget	65
Kolofon & kontaktinformation	66
Rådgivning	67

Forsiden viser børn på stranden i Sydafrika.
 Resiliens er ikke blot en medfødt ressource; resiliens styrkes af det gode liv – for eksempel tætte venskaber – igennem hele tilværelsen, specielt i barndommen.
 Læs mere side 53 og 58.

Foto: Ulrike Mai/Pixa

Rusland stjæler Ukraines børn

Tusindvis af ukrainske børn er blevet tvangsdeporteret til Rusland, hvor de er kommet i pleje eller er blevet adopteret af russiske familier, eller de er placeret i opdragelseslejre, hvor de bliver udsat for russisk orienteret politisk og kulturel genopdragelse og militær træning.

AF MARIANNE ØSTERGAARD

Den 14. februar i år udsendte det amerikanske universitet Yale en rapport om Ruslands systematiske deportering af ukrainske børn fra det østlige Ukraine til Rusland. Ifølge rapporten er der tale om mindst 6.000 ukrainske børn, men antallet kan være langt højere. De ukrainske myndigheders database, hvor forældre kan efterlyse deres børn, indeholder næsten 20.000 børn.

De deporterede børn, er både børn, der er blevet adskilt fra deres familie på grund af krigen, og børn, som boede på institutioner. I nogle tilfælde har børnenes forældre tilladt, at de rejste, fordi de fik at vide, at der var tale om sommerlejre, hvor børnene kunne få et frirum fra krigen. Men i stedet for at komme hjem er de blevet flyttet ud i russiske familier.

Yale har identificeret 43 sådanne lejre, som ligger spredt på Krim-halvøen og i hele Rusland, heraf nogle så

langt væk som i Sibirien og helt ude ved Stillehavet. Formålet med lejrene er at indoktrinere børnene til at være mere russiskorienterede. Man skal se det som en led i at gøre ukrainerne til en del af den russiske kultur, forklarer Charlotte Flindt Petersen, direktør for Det Udenrigspolitiske Selskab, til DR: »Det er et led i den russiske ideologi om, at Ukraine ikke er en selvstændig nation, men at Rusland og Ukraine er det samme – det vil sige ét folk, én kultur og ét sprog.«

En talsmand for det amerikanske udenrigsministerium, Ned Price, siger: »Putin ønsker at frarøve Ukraine en fremtid ved at tage landets børn.«

Den ukrainske regerings kommissær for børns rettigheder Daria Herasymchuk kalder det »et folkemord på ukrainerne igennem vores børn«.

Samtidig med Yale-rapporten har et international hold undersøgende jour-

nalister offentliggjort en lignende undersøgelse: *The Missing Children of Ukraine*. Gennem analyser af officielle russiske videoer, interviews med ukrainske myndigheder og familier og internationale NGO'er dokumenterer de det samme mønster: Børn sendes til lejre, hvorfra de ikke kommer hjem, men bliver sendt videre til russiske familier.

I strid med krigens regler underskrev præsident Putin tre måneder efter Ruslands invasion af Ukraine en ny lov, der gjorde det langt hurtigere at give ukrainske børn russisk statsborgerskab, så de lettere kan adopteres af russiske familier. Men adoption i krigstid strider mod folkeretten. I de russiske medier praler myndighederne af deportationerne og kalder det evakuering af forældreløse børn.

Den 17. marts udstedte Den Internationale Straffedomstol (ICC) i Haag en arrestordre på præsident Putin. Domstolen anklager den russiske præsident for at være ansvarlig for krigsforbrydelser i Ukraine, herunder deportationerne af ukrainske børn. Ruslands kommissær for børns rettigheder, Maria Lvova-Belova, har også fået udstedt en arrestordre mod sig, men hun fortsætter ufortrødent sin mediekampagne om, at Rusland redder forældreløse ukrainske børn. ■

Kilder

- Yale School of Public Health, Human Research Lab: *Russia's Systematic Program for the Re-education and Adoption of Ukraine's Children*, 2023.
- EBU Investigative Journalism Network: *The missing Children of Ukraine*, 2023.
- Amnesty International, DR og Human Rights Watch.

FOTO: VSK/SHUTTERSTOCK

Kun få af de mange deporterede børn er vendt tilbage til Ukraine.

Ambassade efterforsker adoptioner

FOTO: JULIAN HACKER/PIXABY

Siden 1. august 2022 har den danske ambassade i Chile haft en medarbejder dedikeret til arbejdet med at afdække adoptionshistorier og søge biologiske familier til adopterede, der er adopteret fra Chile til Danmark. Ordningen blev etableret som følge af en politisk aftale efter afsløringen i 2020-21 af, at en række adoptioner fra Chile i 70'erne og 80'erne formentlig var foregået på ulovlig vis. Ambassadør Henrik Bramsen Hahn fortæller her om arbejdet.

AF MARIANNE ØSTERGAARD

Det er første gang, danske myndigheder har forsøgt denne metode til at optrække adoptionshistorier og søge biologiske familier, og ifølge Henrik Bramsen Hahn er det også første gang, noget europæisk land har forsøgt denne konkrete tilgang. Man kan se det som et pilotprojekt, som mange er spændte på at se resultatet af – heriblandt andre lande, der har modtaget adoptivbørn, og som har samme problemer med ulovlige og irregulære adoptioner.

Når ambassaden får en henvendelse fra en adopteret, starter de med at sætte et videomøde op, og der bliver lagt en plan for, hvordan man ønsker at gå frem i sagen.

»Vores fokus er, at det er den adopterede, der styrer processen, og som skal fortælle os, hvor langt vedkommende er klar til at gå. Den adopterede skal give samtykke til alle elementer

og skridt i processen,« fortæller Henrik Bramsen Hahn. »Når nogle udtrykker interesse for at kende deres adoptionshistorie, skal de kunne være sikre på, at det foregår på en ordentlig måde, så deres data ikke bliver delt vidt og bredt, og det er det, vi kan være med til at garantere. Hvad enten man vil have sin adoptionshistorie, eller eventuelt ønsker at møde sin biologiske familie, så skal man være sikker på, at de informationer, der deles, opbevares på en sikker måde og ikke deles med andre, uden at man har givet samtykke.«

Udgangspunktet for arbejdet er et samarbejde med de chilenske myndigheder.

»Det er hovedpointen, at det er et samarbejde mellem myndigheder,« siger ambassadøren. »Vi samarbejder ikke konkret med private organisationer, men vi taler naturligvis med dem.«

I Chile har man stort fokus på de ulovlige adoptioner – ikke bare de internationale, men i særdeleshed de nationale. I 2018 blev der nedsat en parlamentarisk undersøgelseskommission til at afdække omfanget af ulovligheder i adoptionerne.

Uregulerede adoptioner

»Der er mange, der er blevet udsat for en irregulær adoption, både internationalt og nationalt i Chile,« siger Henrik Bramsen Hahn.

Fakta

- Der er adopteret 112 chilenske børn til Danmark i perioden 1977-1995.
- Omkring 20.000 chilenske børn er bortadopteret internationalt.

FOTO: BURJANTZEN

»Det er den adopterede, der bestemmer, hvor langt vi skal gå i vores søgning,« siger ambassadør Henrik Bramsen Hahn.

Han fortæller, at adoptionerne tilbage i 1970'erne og 80'erne skete ret ureguleret.

»Vores erfaring er, at det kan være svært at finde alle de relevante dokumenter fra før 1988. Det skyldes, at der i Chile først blev oprettet et nationalt arkiv og en proces for adoptioner i 1988 ved vedtagelse af en egentlig chilensk adoptionslov.«

Den manglende regulering af internationale adoptioner i Chile har haft den betydning, at flere af de sager, vi ser fra før 1988, ikke har været behandlet eller registeret i Chile som internationale adoptioner. Fremgangsmåden har i stedet været, at et barn er rejst ud af landet ved hjælp af en midlertidig udrejsetilladelse udstedt af en lokal dommer. Udrejsetilladelsen gav mulighed for, at barnet kunne rejse ud af Chile med en voksen, som ikke var dets biologiske forælder. Denne praksis har ført til, at flere danskere adopteret fra Chile ikke er registeret i Chile som internationalt adopteret til Danmark, men som midlertidigt udrejst. Det betyder, at flere af de adopterede stadig står med en adresse i Chile, et chilensk personnummer m.v. Når myndighederne ser nærmere på adoptionshisto-

rien, er den adopteredes børnepas, udrejsetilladelse og fødselsattest derfor vigtige dokumenter til at kunne krydstjekke med de fysiske eksemplarer i det chilenske nationale register.

Ifølge undersøgelseskommissionen nedsat af det chilenske parlament fandt de ulovlige adoptioner sted i fem årtier fra 1950'erne frem til årtusindskiftet. De adoptioner, som ambassaden undersøger, fandt sted i perioden under militærdiktaturet.

»Jeg tør ikke sige, om der har været en stigning under diktaturet, men faktum er, at langt de fleste adoptioner fra Chile til Danmark fandt sted fra 1978-81 – altså under militærdiktaturet,« siger Henrik Bramsen Hahn.

Den måde, de ulovlige adoptioner foregik på, var typisk, at en mor efter fødslen fik at vide, at hendes barn var dødt. Det var en forudsætning for, at børnene på den måde kunne blive fjernet, at medarbejdere på offentlige institutioner, for eksempel læger på hospitaler og fødeklinikker, medvirkede. Og for at processen med at overdrage de nyfødte børn til deres adoptivfamilie kunne gennemføres, krævede det desuden medvirken fra dommere, immigrationsmyndigheder, notarer, perso-

ner med tilknytning til kirken og private adoptionsorganisationer. Det er altså en lang række personer, der har været involveret i ulovlighederne, for at de kunne lade sig gøre.

Ulovlighederne gik oftest ud over mødre i forsvarsløse positioner, men ikke nødvendigvis kun fattige kvinder. Under Pinochet-styret skete det også for kvinder fra mere velstillede, konservative familier, hvor man anså fødsler uden for ægteskab som skamfulde.

Foruden løggen om, at barnet var dødt efter fødslen, var der andre metoder til at franarre forældre deres børn: De sociale myndigheder kunne uden videre erklære forældre uegnede og tvangsfjernede barnet, hvorefter det forsvandt eller blev erklæret dødt. En anden metode var, at myndigheder eller kirken lokkede eller afpressede fattige til at underskrive papirer, de ikke forstod betydningen af. Endelig var der også eksempler på decideret kidnapning af børn.

Der var ulovlige adoptioner både nationalt og internationalt.

»I Chile har der været mest politisk fokus på de nationale adoptioner, og om der har været irregulære adoptioner blandt disse. Og i den forbindelse har man også inkluderet de internationale adoptioner, fordi man har fundet ud af, at børn også kan være blevet sendt ulovligt ud af landet,« fortæller Henrik Bramsen Hahn. »Det er jo indenrigspolitik, og man kan sige, at det er en del af den forsoningsproces og det opgør, der har været efter diktaturet. Og de mennesker, der ikke kender deres fulde historie, har et krav på at vide, hvor de kommer fra, hvis det er det, de ønsker.«

Henrik Bramsen Hahn har ikke hørt, at der planer om erstatning til de personer, der er ramt. »Men det giver jo god mening, at der er nogle, der mener, de har krav på det. Hvis man mener, at staten har begået et overgreb på en, så er det naturligt, at der også kommer et spørgsmål om kompensation. Det kender vi jo også i Danmark.«

To processer

Henrik Bramsen Hahn forklarer, at myndighederne i Chile har etableret to processer til afdækning af adoptionshistorierne. Den ene er en administrativ proces, der kører igennem den statslige

myndighed Mejor Niñez, som ligger under det chilenske ministerium for social udvikling og familie. Det er en ny statslig institution, som har et ressortansvar både for de nationale og internationale adoptioner, irregulære adoptioner og afdækning af adoptionshistorier samt søgning af biologisk familie. De har regionale kontorer og kontakter til det nationale chilenske civilregister, der svarer til Det Centrale Personregister (CPR) i Danmark. De kan også hjælpe med en første kontakt, hvis både den biologiske familie og den adopterede giver samtykke til, at deres personlige informationer må deles.

Den anden type proces er strafferetlig. Den er forankret hos en chilensk dommer, Jaime Balmaceda, som leder en enhed under den chilenske højesteret, hvor man kan gå frem efter en strafferetlig proces – en efterforskningsproces, som han igangsætter. Han og hans enhed har til opgave at efterforske irregulære adoptioner, som fandt sted både før og efter det chilenske militærdiktatur. Hos ham er der i dag registreret 900 strafferetlige sager om irregulære og ulovlige adoptioner. Denne enhed har beføjelse til at rekvirere do-

kumenter som en del af en strafferetlig efterforskning, som andre chilenske myndigheder, blandt andet Mejor Niñez, ikke har mulighed for.

Forskellen på de to processer er, at den administrative proces i bedste fald burde kunne gå en del hurtigere.

»Det er ikke altid tilfældet, men det bør den kunne, fordi Mejor Niñez har adgang til civilregistret og relativt let kan slå op, hvis den pågældende chilenske adopterede har et chilensk personnummer og andre relevante dokumenter,« siger Henrik Bramsen Hahn. »Hvis den adopterede derimod kun har meget få dokumenter, er det ofte den strafferetlige proces, der er bedst, for her kan dommeren anmode om yderligere oplysninger rundt omkring i landet hos underliggende domstole og myndigheder.«

»Jeg synes, vi har fået opbygget et rigtig godt samarbejde med begge disse chilenske myndigheder,« fortæller Henrik Bramsen Hahn.

Ambassaden anbefaler at igangsætte begge processer samtidig, for så mister man ikke tid, når der kører en administrativ og en strafferetlig proces sideløbende. Alle de seks sager, som

ambassaden indtil nu har modtaget og igangsat, kører i begge spor samtidig.

»Vores første opgave er at sørge for, at de danske adopterede, som ofte ikke taler spansk, får deres proces sat i gang, og der hjælper vi med at oversætte og få oplysningerne sat ind i de rigtige systemer. Meget kører selvfølgelig online, men det kan være svært at finde ud af, hvis man ikke ved præcis, hvor man skal lede på hjemmesiderne og ikke taler spansk. De chilenske hjemmesider er ikke helt nemme at navigere i. Derfor hjælper vi med at få sat processen i gang. Når processen er startet, er det også vores opgave løbende at rykke og presse på for, at der sker noget. Det gælder begge steder – både i den administrative og i den strafferetlige proces. Vi presser på begge steder,« fastslår Henrik Bramsen Hahn. »Der er jo også en tidsfaktor i det. Det er lidt af et kapløb med tiden, for de biologiske forældre er jo ved at være lidt oppe i årene.«

Spreder budskabet

Ambassaden arbejder også fortsat på at gøre opmærksom på, at der er denne mulighed for bistand til at få sin historie

Mano del Desierto, en kæmpe skulptur i Atacama-ørkenen i Chile, blev indviet i 1993. Skulpturen er et mindesmærke over de menneskerettighedskrænkelser, der skete under Pinochets militærdiktatur. Den siges at skulle symbolisere menneskelig sårbarhed og hjælpeløshed.

FOTO: HERBERT BIESER/PIXABAY

*Chile ligger mellem
Andesbjergene mod øst og
Stillehavet mod vest.*

FOTO: HERBERT BIESER/PIXABAY

undersøgt og finde sin biologiske familie i Chile.

»Vi har annonceret vidt og bredt på sociale medier og til organisationer i Danmark, så vi er sikre på, at de, der ønsker at benytte sig af denne mulighed, ved, at den er der. Der er sikkert mange, der ikke ønsker at benytte sig af den, og det er jo helt fint, men man skal bare vide, at vi er her, og vi er stadig klar, hvis der er nogen, der ønsker at sætte det i proces,« fortæller Henrik Bramsen Hahn.

Du siger, at I har annonceret vidt og bredt. Tror du, målgruppen ved, at muligheden findes?

»Ja, det er min fornemmelse. Men jeg tror ikke, det er helt let at tage beslutningen om at sætte en proces i gang. Det, vi hører, er, at det er meget individuelt. Det er måske også en medvirkende årsag til, at vi ikke har fået mere end de seks henvendelser indtil videre.«

Ambassadens lancering retter sig udelukkende mod danskere. De biologiske familier i Chile, som ønsker deres sag undersøgt, kan henvende sig til Mejor Niñez under Social- og familiministeriet. På den måde kan kontakten også blive skabt.

»Men det skal ske den vej. Det er ikke noget, vi kan gå ud og sætte i værk; vi har jo ingen myndighedsbeføjelse i Chile,« siger ambassadøren.

På kommunikationssiden har den danske ambassade dog også gjort chilenerne opmærksomme på, at det vil være en god idé, hvis de på deres ambassadehjemmesider rundt om i verden gør opmærksom på, at der i Chile

findes de to processer til at opklare sin adoptionshistorie og søge sin biologiske familie. På den måde kan internationalt adopterede fra Chile få at vide, at der er den mulighed i deres oprindelsesland.

Genforening

Hvordan foregår det, når man eventuelt finder den biologiske familie?

»Vi taler med den danske adopterede, og den chilenske myndighed taler med den eventuelle familie, som man har fundet. Familien bliver spurgt, om de er interesserede i at få kontakt med det barn, der er blevet bortadopteret på et tidspunkt. Og så er det selvfølgelig noget med en masse samtykke, som især den danske adopterede skal give, og så vil det typisk være sådan, at man sætter et første videomøde op og taler med nogle fra familien og prøver at føle sig lidt frem med hensyn til, hvor langt de vil gå.«

»Det er helt op til den danske adopterede, hvor langt man ønsker at gå. Der er nogle, der kun ønsker at få adoptionshistorien at vide, mens er der andre, der også ønsker kontakt til den biologiske familie. Så det kommer lidt an på, hvad ønsket er hos den adopterede.«

Men vel også, hvad familien ønsker. Man kan jo forestille sig, at den adopterede gerne vil, og familien ikke vil – eller omvendt?

»Ja, sagtens. Det er dér, hvor de chilenske myndigheder er inde og sørge for, at der også er samtykke hos den biologiske familie. Hvis familien siger, at det har de ingen interesse i eller lyst til, så står sagen der.«

Hvis der er uenighed i en familie, og nogle ønsker kontakt, og andre ikke, hvem bestemmer så? Hvis for eksempel søskende gerne vil have kontakt, og forældre ikke vil, eller at den ene forælder gerne vil og den anden ikke?

»Det tror jeg, at man tager skridt for skridt. Det kræver samtykke fra de biologiske forældre, at der skabes en form for kontakt. Jeg tør ikke sige, hvordan de chilenske myndigheder vil håndtere det, hvis man står i en situation, hvor de biologiske forældre ikke vil, men hvor en søskende gerne vil have en kontakt. Man kan levende forestille sig, at der kunne være en udfordring, hvor modstridende rettigheder kan komme i konflikt, men det er ikke noget, vi går ind i. Det er de chilenske myndigheder, som skal afklare disse forhold efter chilensk lovgivning. Så klarer vi det i forhold til den danske adopterede.«

Henrik Bramsen Hahn kan ikke sige, om nogen af de seks danske adopterede har været i Chile i forbindelse med efterforskningen og søgningen, men der er én sag, der har ført til, at man har fundet slægten.

Regner I med at være kommet til bunds i de igangsatte sager, når de to år er gået, og jeres bevilling udløber?

»Det håber vi jo, men ellers må vi håbe på, at alting er sat så meget i proces, at det kan blive løst på en anden måde, selv om der ikke længere er en bevilling. Men det er lidt svært at gætte på i øjeblikket. Det kommer også an på antallet af sager.«

»Vi har fået stillet i udsigt af Mejor Niñez, at det tager omkring 4 til 6 må-

neder, før de har et resultat. Jeg synes ikke helt, det holder indtil videre. På den strafferetlige proces har vi fået at vide, at det kan tage 1 til 2 år, men der har vi faktisk oplevet, at det er gået hurtigere. Det er også noget med, at vi løbende forsøger at holde chilenerne til ilden, så der dedikeres ressourcer til det, og det ikke bare er fine ord. Ellers hjælper det jo ikke.«

Henrik Bramsen Hahn mødes løbende med både social- og justitsministeren for at holde dem til ilden og presse på for, at der stadig sker noget i de to spor.

I de strafferetlige sager – er det, som ordet siger, noget med, at nogen bliver stillet til ansvar?

»Ultimativt ja, det er en mulighed. Nu tør jeg ikke sige, hvad de spørger de chilenske familier om. Det er en strafferetlig proces, hvor nogle i sidste ende godt kan blive stillet til ansvar, hvis de har overtrådt loven. Selv om der ikke var en decideret adoptionslovgivning dengang, har der jo været en lovgivning om, at man ikke må bortføre eller tage børn fra forældre og sende dem ud af landet.«

Andre landes løsninger

Samarbejder I med andre nordiske eller europæiske lande?

»Vi samarbejder lokalt her – og jeg ved, at Sverige også har været på besøg i Danmark. I efteråret mødtes vi med en svensk kommission, som var sendt ud ikke kun til Chile, men også til andre lande, for at finde ud af, hvad der var foregået. Sverige er stadig i gang med at lave en rapport, hvor der

vil være anbefalinger til, hvordan man skal arbejde videre med at opklare adoptionshistorier. Vi mødtes med dem og fortalte om vores erfaringer, og det er selvfølgelig noget, de er interesseret i at høre om.«

»Andre lande har valgt en anden løsning, hvor man alene samarbejder med NGO'er, men det har vi valgt ikke at gøre. Vi ønsker at gøre det apolitisk og så formelt som muligt og sikre folks data.«

Hvordan det går med arbejdet i de lande, hvor man har valgt at give penge til en NGO, som så står for søgningen, ved Henrik Bramsen Hahn ikke, men han ser ikke noget problem i, hvis en adopteret ønsker at igangsætte en proces via ambassaden og sideløbende foretage søgning i samarbejde med en organisation, for eksempel Chilean Adoptees Worldwide (CAW).

Han fortæller, at ambassaden også har været i dialog med Belgien og Holland. Begge lande har et stort og omfattende arbejde i gang, som ikke bare drejer sig om Chile, men er globalt. I Holland er man i færd med at etablere en semipermanent institution, som dækker alle lande, hvorfra der er adopteret børn til Holland.

»Når den ordning kommer op at køre, er det meningen, at man kan henvende sig der, hvis man ønsker at søge sin oprindelige familie, og så kører de sagen,« fortæller Henrik Bramsen Hahn.

Den danske ordning med i en periode at have en fuldtidsansat medarbejder på ambassaden i Chile ansat til at optrevle adoptionshistorier og finde frem til biologiske familier er meget

kostbar pr. undersøgt sag – specielt hvis der kommer langt færre henvendelser fra adopterede, end der er kapacitet til. Men hvis man ser ordningen på ambassaden i Chile som et pilotprojekt, kan det måske vise sig at blive en model for, hvordan man ved samarbejde med myndigheder i andre – især større – afgiverlande vil kunne genforene tusindvis af adopterede med deres biologiske familier.

Ambassaden oplyser, at der vil blive fulgt op med en status, når ordningen slutter efter to år.

Adopterede fra Chile, som har en mistanke om, at der er sket noget ulovligt i deres sag og gerne vil have sagen gennemgået, kan henvende sig til Ankestyrelsen, og adopterede, som ønsker hjælp til at finde deres biologiske familie i Chile, kan henvende sig til den danske ambassade i Santiago, Chile. Adoptionsdokumenterne fås hos DIA. ■

Mistanke om ulovlige forhold i adoptioner fra Chile til Danmark 1978-1988. Rapport udgivet af Ankestyrelsen 2021. Kan hentes på ast.dk.

Hjemmesider

- Chilean Adoptees Worldwide: chileanadoptees.org
- Chileadoption: chileadoption.se
- Ankestyrelsen: ast.dk
- Danmarks Ambassade i Santiago, Chile: chile.um.dk
- DIA, Danish International Adoption: d-i-a.dk

Adoptioner undersøges i Korea og Danmark

Efter at en gruppe danskadoptererede fra Sydkorea, Danish Korea Rights Group (DKRG) med medstifter Peter Møller i spidsen, i efteråret 2022 dokumenterede, at en række adoptioner var foregået på ulovlig vis, bliver adoptionerne nu undersøgt både i Korea og flere modtagerlande, herunder i Danmark.

AF MARIANNE ØSTERGAARD

DKRG afleverede i efteråret 2022 deres dokumentation og flere hundrede adoptionssager til den Sydkoreanske Sandheds- og Forsoningskommission med henblik på at få foretaget en tilbundsående undersøgelse af hele grundlaget for adoptioner fra 1960'erne og frem til 1993, som er den afgrænsede periode, kommissionen arbejder med.

I december 2022 besluttede Sandhedskommissionen i Sydkorea på baggrund af DKRG's materiale at undersøge omfanget af svindel på adoptionsområdet. I første omgang udtog de 34 af sagerne, hvoraf 21 er danske, til nærmere granskning. Nyheden om, at Sandhedskommissionen nu vil endevende området, blev modtaget med glæde blandt de

200.000 mennesker rundt om i verden, der er adopteret fra Sydkorea til vesten. De håber nu endelig at få sandheden om deres ophav og sande identitet.

DKRG's dokumentation omhandler mere end 50 forhold med omfattende dokumentforfalskninger, tyveri af børn, bortførelser af børn, børn, der er løjet dødfødt, og salg af børn til Danmark og andre modtagerlande. Derudover handler de indsendte sager om adopterede, der ønsker afklaring af deres identitet.

»Der er fremlagt dokumentation, hvor den koreanske stat konkluderer, at fødeklinikker, hospitaler og offentlige myndigheder tog imod bestikkelse for at skaffe bureauerne koreanske børn. Den koreanske stat betegner dette som 'salg af menneskekroppe' – altså human trafficking,« skriver Peter Møller i en mail til Magasinet Adoption & Samfund. Han tilføjer, at der også er tilfælde af seksuelt misbrug og børn, der er sendt ud til pædofili, hvilket er dokumenteret af Koreas Menneskerettighedskommission.

»Der er endvidere tydelige indikationer på, at de danske myndigheder kendte til uregelmæssigheder og deciderede lovovertrædelser. Endvidere tyder den dokumentation, som DKRG fremlægger til de koreanske myndigheder, på, at det danske adoptionsbureau med den danske stats godken-

delse har finansieret aktiviteter i Korea, der kan være ulovlige.« Ifølge Peter Møllers oplysninger drejer det sig om kvindeprojekter, hvor man har franarret kvinder deres børn.

Også i modtagerlandene Sverige, Norge, Schweiz og Frankrig har den koreanske kommissionsundersøgelse af født en række nationale undersøgelser. I Frankrig har undersøgelsen af adoptioner fra Korea medført, at det franske adoptionsbureau, der samarbejder med det koreanske adoptionsbureau Holt, har fået inddraget sin akkreditering til at bedrive adoptionsvirksomhed, fordi adoptioner er sket med forfalskninger af dokumenter, tyveri af børn, salg af børn og en lang række andre alvorlige forhold, som også indgår i DKRG's dokumentation.

Peter Møller skriver: »Der er ikke anledning til at tro, at de danske forhold er anderledes, og overtrædelserne fortsætter den dag i dag, hvor forfalskede dokumenter stadig anvendes over for adopterede, der anmoder det danske og de koreanske adoptionsbureauer om baggrundsoplysninger.«

Materialet, der er indleveret til Sandhedskommissionen, omfatter flere tusind sider, og kommissionens arbejde forventes afsluttet i maj 2024.

Ankestyrelsens undersøgelse

Efter offentliggørelsen af DKRG's dokumentation har Ankestyrelsen besluttet at undersøge den danske adoptionsformidling fra Korea på linje med de tidligere undersøgelser af formidlingen fra Bangladesh, Chile, Colombia, Indonesien og Sri Lanka.

»Der bliver tale om en historisk afdækning, ikke en juridisk vurdering,« forklarer fuldmægtig Charlotte Karstenskov Mogensen fra Ankestyrelsen. »Den har ikke til formål at konkludere, om adoptionerne er sket på et lovligt grundlag, men at tilvejebringe oplysninger, der kan understøtte den adopteredes ret til kendskab til sin egen historie og identitet.«

Ankestyrelsens erfaringer fra de tidligere undersøgelser er, at der typisk ikke er tilstrækkeligt kildemateriale til, at man med sikkerhed kan afgøre, om formidlingerne er foregået på en lovlig eller ulovlig måde. Det skyldes blandt

Indsigt

Hvis man vil have indsigt i sin adoptionssag, skal man henvende sig til DIA (dog Rigsarkivet, hvis man er adopteret gennem Terre des Hommes). Gennem DIA kan man forsøge at få nye oplysninger fra Sydkorea. Hvis man har mistanke om ulovligheder i sin sag, kan man henvende sig til Ankestyrelsen, som vil undersøge sagen som led i Sydkorea-undersøgelsen. Ankestyrelsen planlægger desuden at lave særlige PAS-grupper for adopterede fra Korea.

andet, at man i tilsynet i 70'erne og 80'erne havde mere fokus på barnets helbred end på frigivelsesgrundlaget. Krav om en nærmere undersøgelse af frigivelsesgrundlaget som del af godkendelsen af en adoption blev først indført i 2016, herunder at Ankestyrelsen skulle godkende alle adoptioner fra udlandet.

Hvordan kan det være, at så omfattende ulovligheder som dem i adoptionerne fra Sydkorea ikke er blevet opdaget af de ansvarlige tilsynsmyndigheder, men af de adopterede?

»Vores kompetence er at reagere på oplysninger om ulovlige forhold, og det kan typisk komme fra adopterede som DKRG, der jo gjorde opmærksom på problemstillingen om Sydkorea, og da de gjorde det, gik Ankestyrelsen også i gang med vores egen vurdering af sagen, hvilket er endt ud i, at vi har igangsat denne undersøgelse.«

Hørte I først om problemerne i formidlingerne fra Korea, da DKRG gik ud i offentligheden med det?

»Ankestyrelsen har tidligere været bekendt med generelle mistanker om ulovlig adfærd i adoptioner fra Sydkorea, men har først fået forelagt oplysninger om mistanke om systematiske

ulovligheder i adoptioner til Danmark i forbindelse med DKRG's arbejde. Men det er en generel erfaring, Ankestyrelsen har gjort i, at der tilbage i tiden ikke var tilstrækkelige sikkerhedsforanstaltninger til stede, hverken i Danmark eller i afgiverlandene. Det betyder, at der var en øget risiko for uregelmæssigheder i de historiske adoptioner.«

Inden for de næste måneder rejser Ankestyrelsen til Sydkorea og skal blandt andet forsøge at gå i dialog med de koreanske myndigheder om de adopteredes muligheder for at søge efter biologisk slægt i Sydkorea.

»Det overordnede formål med undersøgelsen af de historiske formidlinger er at sikre den adopteredes ret til egen identitet, som afspejler Børnekonventionens artikel 8,« fortæller Charlotte Karstenskov Mogensen. »Det er jo så heldigt, at man også i Sydkorea har valgt at lave en undersøgelse af adoptionsformidlingen, og tilsammen skulle det gerne skabe et grundlag for, at den adopterede kan se sin adoption i et større billede og forhåbentlig også få flere oplysninger om sin egen identitet.«

Vil I også presse på for at få frigivet dokumenter fra bureauerne til de adopterede?

»Ankestyrelsen kan som dansk myndighed ikke afkræve andre landes myndigheder eller organisationer at agere på en bestemt måde eller udlevere bestemte dokumenter. Vi kan kun opfordre til at samarbejde.«

Har sagen givet stof til eftertanke med hensyn til, om Ankestyrelsen burde være mere proaktiv i forhold til at undersøge adoptionsformidlingen fra forskellige lande?

»Vi har kompetence til at reagere, og vi vurderer fra sag til sag, hvilke foranstaltninger vi sætter i gang,« siger Charlotte Karstenskov Mogensen. »Det er ikke Korea-undersøgelsen i sig selv, der har medført en ændring i Ankestyrelsens behandling af mistanken om ulovlige forhold i historiske adoptioner. Den største ændring kom med den politiske aftale i 2016, hvor Ankestyrelsen fik en konkret rolle i at sikre legaliteten i de aktive sager og i DIA's samarbejder. Vi har i takt med erfaringerne herfra arbejdet os hen imod, hvad vi kan og ikke kan i de historiske sager.«

Hun understreger samtidig, at de store kommissionslignende undersøgelser, som man har set i Holland, og som er på vej i Sverige, er en politisk beslutning. ■

Mange adopterede fra Korea håber, at de nu endelig kan få vished om deres oprindelse og sande identitet.

FOTO: YONGZHENG/UNSPASH

Da det blev økonomisk muligt for almindelige mennesker at købe oversøiske flyrejser, begyndte mange internationalt adopterede fra Korea at rejse tilbage til deres fødeland enten for bare at opleve landet eller for at finde ud af mere om deres adoptionshistorie og deres oprindelige familie.

FOTO: PING ONG/NANKUN/UNESLASH

Tyk journal blev tynd

Dramatiker og forfatter Joan Rang Christensen er en af de adopterede, der har indsendt sin adoptionssag til Danish Korean Rights Group. Hun har i mange år været optaget af problematikker på adoptionsområdet, blandt andet fejl i adoptionsdokumenter, og det har hun sat ord på i sin kunst og sit forfatterskab.

AF MARIANNE ØSTERGAARD

Joan Rang Christensen er en af dem, der ikke har fundet sin familie, selv om hun har søgt efter dem, siden hun var 18 år og har været i Korea en del gange og forsøgt at få oplysninger ud af adoptionsbureauet. Efter 15 år fik hun en oplysning, som de havde holdt tilbage alle årene, om en plejemor, hun havde været hos inden adoptionen til Danmark.

»Det, der er humlen, er, at jeg ikke kan få dokumenterne udleveret. Jeg har på et tidspunkt set min journal, der var meget tyk, men da jeg så kom næste gang, var den blevet meget tynd. Og den slags oplevelser er desværre almindelige. Vi har stået som enkelt-individer og ved, at der er flere papirer, men vi kan ikke få lov til at se dem.«

Joan Rang Christensen har også forsøgt mange andre tilgange til at

finde sin familie, blandt andet har hun været i medierne og fået distribueret flyers og plakater i Korea, og hun er registreret i flere DNA-databaser. Hun har ledt efter sin familie i snart 30 år.

Skulle ikke blive voksne

»Og sådan er det jo for rigtig mange, specielt os, der er ældre,« siger hun.

»Jeg var blandt de første, der rejste tilbage til Korea, og da var det noget nyt – og selve tanken om, at de adopterede blev voksne og kom tilbage, var ny. Hele systemet var på mange måder skruet sammen med henblik på, at vi ikke blev voksne, men det gjorde vi jo. På en eller anden måde har man forestillet sig, at når transaktionen var gået igennem, var der ingen vej tilbage, men så skete der noget med vores økonomi

og transportmuligheder, og pludselig blev det muligt for almindelige mennesker at købe en flybillet, og der var rigtig mange, der kom tilbage til Korea.«

Joan Rang Christensen fortæller, at allerede under sit første besøg i Korea i 1997 fik hun oplysninger, som ikke passede med det, der stod i hendes adoptionspapirer.

»På det børnehjem, jeg havde været på, fik jeg nogle andre data. Jeg fik lidt mere historik om, hvornår jeg var kommet til børnehjemmet, og jeg fik en anden fødselsdato end den, der stod i mine officielle papirer. Der er noget, der tyder på, at min fødselsdato er ændret for at gøre mig yngre, for med den fødselsdato, jeg fik, blev jeg under et år. Aldersgruppen fra nul til et år var en meget eftertragtet kategori. Det var

den yngste alderskategori, man kunne adoptere i 70'erne. Men det er jo svært at sige præcis, hvad ændringen af min fødselsdato skyldes.«

Mange adopterede har oplevet, at de ikke har kunnet få oplysninger, eller at de oplysninger, de fik, ikke stemte overens.

»Og det er der jo mange forskellige udgaver af,« konstaterer Joan Rang Christensen. »Nogle har fået forskellige billeder, hvor det ser ud til, at man har udskiftet det barn, man har sendt til adoptanterne. Billeder, navne og fødselsdatoer er blevet ændret. Rigtig mange af os er blevet gjort til *paper orphans* – forældreløse på papiret – hvor de har fjernet oplysningerne om den oprindelige familie, for at vi kunne blive klassificeret som forældreløse og dermed hurtigere har kunnet bortadopteret.«

Joan Rang Christensen mener, at man i både afgiver- og modtagerlande har været ret lemfældige med rigtigheden af persondata.

»Hele tanken om menneskeret-tigheder og identitetssikring har man i praksis været ret ligeglad med, og man må jo spørge, hvorfor de papirer overhovedet er gået igennem i Danmark. Det er de, fordi hverken politikere eller adoptionspraktikere har haft den store interesse i at overholde love og konventioner.«

Den konvention, der er tale om, er Børnekonventionens artikel 7 og 8, hvor det fastslås, at en stat har pligt til at sikre et barns identitet, og hvis den bliver ødelagt, har staten pligt til at sørge for, at den bliver genskabt.

Frataget identitet

»Hele adoptionssystemet, sådan som det er lagt an i vesten, går på, at man ikke skal være sit originale selv, men at man skal blive en anden, blandt igennem navneskiftet,« siger Joan Rang Christensen. »Den arrogance, der har været over for at sikre bevarelsen af persondata, fødselsdato, fødested og så videre, er en misligholdelse af Børnekonventionen.«

Selv om det ikke er lykkedes at finde tilbage og afdække det fulde billede af ens oprindelige identitet, mener Joan Rang Christensen, at der under alle omstændigheder sker identitetsforvanskning i forbindelse med adoption.

»Uanset hvad jeg finder frem til, så er jeg taget ud af en kontekst og frtaget alle identitetsmæssige faktorer,« siger hun. »Du kan spørge et hvilket som helst andet menneske: Hvad betyder det for dig at vide, hvem der har født dig? Hvor du er født, hvornår du er født, og hvor gammel du er? Det er identitetsmarkører, som er meget grundlæggende for en eksistens. Og alt det er næsten alt sammen ændret for os, der er blevet adopteret.«

Et andet tilbagevendende problem, som Joan Rang Christensen peger på, er, at bureauerne har ageret værge for børnene, uden at de egentlig var det.

»Når man går ind og nærlæser papirerne, er der en markant forskel i dateringerne. I mange tilfælde er der først lavet en officiel overdragelse af værgemålet, efter at børnene er blevet adopteret, eller efter at der er lavet adoptionsaftaler om børnene. Og det gør jo de aftaler ulovlige.«

»Endnu en problematik, som der er mange vidnesbyrd om, er, at når man finder sin første familie, viser det sig, at baggrundshistorierne og årsagerne til adoptionerne er ændret. Jeg har også hørt historier om, at adoptionsbureauerne har forhindret kontakten, selv om både førstefamilien og den adopterede har henvendt sig for at få oplysninger om hinanden,« fortæller Joan Rang Christensen.

Udtrætning af adopterede

Ifølge Joan Rang Christensen kan man tale om problemer i forskellige stadier af adoptionsprocesserne.

»Der er problematikker, som omhandler selve adoptionstidspunktet, men senere i livet er mange adopterede, der søger efter familie, udfordret af, at man som adopteret ikke kan få udleveret sine oplysninger og bliver mødt med løgn og *silencing* fra adoptionsbureauerne,« siger hun.

»Adoptionsbureauer i både afgiver- og modtagerlande har tilsyneladende haft en strategi, der går ud på at udtrætte folk, der kommer og vil søge familie. Det er i hvert fald sådan, det opleves. Jeg har selv haft forespørgsler, som de aldrig har besvaret, både hos DIA og Holt, som jeg er adopteret gennem i Korea. Selv om det er svært

at vide, hvad motivationen er, ligner det udefra set en strategi, der handler om, at adopterede ikke skal have adgang til deres oplysninger. Kommunikationen stopper, eller man får at vide, at de sender papirerne til én på mail, og så får man dem aldrig. Det har jeg også været ude for med Holt, hvor jeg fik lovning på at få min journal tilsendt, men det gjorde jeg selvfølgelig aldrig. Der er en påfaldende mangel på energi til at hjælpe de adopterede med det her, og det gælder både for de danske og udenlandske adoptionsbureauer.«

Ejendomsret til journalerne

Ifølge Joan Rang Christensen er et af problemerne – også i Korea – at adoptionsbureauerne synes, at journalerne er deres ejendom, og de vil ikke udlevere de oplysninger, der er.

»Nogle gange sker der det, at man som adopteret først efter mange års pres får udleveret nogle oplysninger, og andre gange er det sket hurtigt, hvor det også kan være et stort chok for de adopterede, fordi der er oplysninger i modstrid med det, man hidtil har fået at vide,« siger hun.

»Nogle adopterede har fået adgang til dele af journalen, men det med at have en helt åben journal, som du kan tage ind og hente eller få en kopi af, det har vi ikke. Indimellem argumenterer bureauerne med diskretionshensyn over for adoptanterne, og at journalerne juridisk set ikke er vores, de adopteredes, ejendom, fordi de indeholder oplysninger om tredjepart, for eksempel vores adoptivforældre. Men mine adoptivforældre i Danmark bakker meget op med hensyn til at finde min koreanske familie, og jeg har også fuldmagt fra dem til, at jeg må se alle papirer. Jeg har oplevet at stå i Post Adoptions Service hos Holt i Korea med fuldmagten og har sagt, at vi kunne ringe til mine forældre og få bekræftet, at jeg måtte få oplysningerne. Så faldt argumentet til jorden, og Holt besluttede på stedet, at jeg bare ikke kunne se papirerne.«

Haagerkonventionen åbner for adoption

Joan Rang Christensen mener, at der har manglet villighed til at rydde op i de sager, der har været.

»Man har ikke været særlig energisk med at forholde sig til de vidnesbyrd, der kom fra adopterede. Strukturel kritik er blevet behandlet som enkelt-sager og enkeltstående skandaler, men overtrædelse af Menneskerettigheds-konventionen og Børnekonventionen har man ikke ønsket at gå ind i. I stedet henviser man til Haagerkonventionen.«

Haagerkonventionen siger jo også, at man ikke må adoptere børn over grænser, hvis der er mulighed for, at de kan blive hos deres egen familie eller i deres eget land – at det skal være sidste udvej?

»Ja, men sådan som den bliver fortolket i praksis, åbner den paragraf i Haagerkonventionen netop for, at man

siger, at det er sidste udvej, og derfor laver vi transnational adoption. Og det er jo det, der er det store spørgsmål: Hvornår er det den sidste udvej? Der har man jo været hurtig til at sige, at der står en enlig mor her, og så det er sidste udvej. Også selv om det måske har været en kvinde, der rigtig gerne ville beholde sit barn, men som har haft brug for hjælp socialt og måske også økonomisk. Det var blandt andet det, vi kunne se i Sun Hee Engeltofts film *Forglem mig ej*, hvor man følger tre kvinder, der bliver udsat for maksimalt pres for at afgive deres børn til adoption, selv om de ønsker at beholde dem. Og du kan se Holt gå ind og stjæle et barn med henblik på bortadoption mod morens samtykke.«

Joan Rang Christensen håber, at Sydkoreas Sandheds- og Forsoningskommission med sin undersøgelse kan sørge for, at sandheden om de forfalskede adoptionssager langt om længe kommer frem.

Sandhedskommission behandler sagerne

Nu har den koreanske Sandheds- og Forsoningskommission besluttet at undersøge omfanget af svindel i adoptions-sagerne. Hvilke forhåbninger giver det dig – hvis nogen?

»Efter godt 30 års voksende international kritik af adoption og mange tusinde vidnesbyrd om, hvordan transnational adoption er foregået, og de problemer det har givet for især adopterede og førstefamilier, er det forfriskende med nye kræfter, der arbejder inden for det juridiske felt.«

»Jeg plejer at sige, at adoption er et af verdens største sociale eksperimenter, men systemet er aldrig blevet evalueret tilbundsgående. Og man skal ikke kratte særlig længe i overfladen, før en lang række massive problemer kommer til syne. Politikere og adoptionsbureauer er aldrig blevet holdt ansvarlige for de ulovligheder, der er foregået. Enkelte lande, for eksempel Rumænien og Etiopien, har lukket ned for adoption for mange år siden, og der er en kæmpe sag i gang skabt af chilenske adopterede i Sverige. I alle disse år sagde man, at adoptionerne fra Korea – verdens største eksportland på adoptionsområdet – var gået lovligt til, selv om vi, der arbejdede med det, godt vidste, at det ikke passede. Så min forhåbning er først og fremmest, at sandheden kommer frem.« ■

Joan Rang Christensen

Joan Rang Christensen er dramatiker og forfatter og har skrevet tekster til ca. 50 skuespil og hørespil.

Hun har blandt andet skrevet:

- *Når jeg engang kommer hjem*. Radiodrama-podcast, DR 2016. Podcasten handler om transnational adoption set fra den adopteredes perspektiv og den danske adoptionsdebat i perioden 2012-2015. Manuskriptet er trykt i bogen *Stykker af natten*, Deus Ex Machina 2021.
- *Omkring floden Han*, Forlaget Kronstork 2022 (2. udgave). Bogen er en genre-hybrid tekst, der beskriver kulturpolitiske, sociologiske og historiske aspekter af det transnationale adoptionssystem. Bogen er anmeldt af Anita Frank Goth i *Magasinet Adoption & Samfund* 2, 2020.

Joan Rang Christensen er stifter og leder af projektteatret Johns Teater og driver forlaget Deus ex Machina, som udgiver dramatik i bogform. Hun var medstifter af Adoptionspolitisk Forum i 2013.

Derudover arbejder hun som psykoterapeut med speciale i adoption på klinikken Adoption Healing Danmark.

Joan Rang Christensen er født i Sydkorea i 1976 og adopteret til Danmark i 1977.

TEMA:

TVANGS- BORT- ADOPTION

TEMA

I februar måned offentliggjorde Institut for Menneskerettigheder (IMR) rapporten *Tvangsadoption i et menneskeretligt perspektiv*. Her konkluderede instituttet, at den danske lovgivning og praksis inden for tvangsbortadoption på flere punkter er på kant med menneskerettighederne. I dette tema taler magasinet Adoption & Samfund med en seniorforsker fra IMR om rapportens resultater. Desuden præsenteres synspunkter og erfaringer fra blandt andre myndigheder, adoptivforældre, biologiske forældre og en psykolog.

Tvangsbortadoption på kant med menneskerettigheder

Rapporten *Tvangsadoption i et menneskeretligt perspektiv* fra Institut for Menneskerettigheder (IMR) konkluderer, at den danske lovgivning og praksis inden for tvangsbortadoption på flere punkter er på kant med menneskerettighederne. Magasinet Adoption & Samfund har talt med seniorforsker Anette Faye Jacobsen om rapportens hovedpointer.

AF MARIANNE ØSTERGAARD

Hensigten med tvangsbortadoption er at give et barn stabilitet og tryghed hos nye forældre i de tilfælde, hvor de biologiske forældre ikke kan varetage omsorgen. Det sker i Danmark ved at bryde alle bånd til barnets biologiske forældre, og det er et voldsomt og definitivt indgreb i både barnets og forældrenes rettigheder. Det fratager barnet en del

af dets identitet og kendskabet til sit ophav og sin etniske og religiøse baggrund.

Rapporten fra IMR sammenholder de menneskeretlige standarder med dansk lovgivning og praksis vedrørende tvangsbortadoption.

De rettigheder, det handler om, er retten til familieliv, som nyder en stærk beskyttelse i flere af de konventioner,

Danmark har tiltrådt – herunder Den Europæiske Menneskerettighedskonvention og i Børnekonventionen.

Retten til familieliv består af to grundelementer: for det første retten til ikke fra statens side at blive udsat for vilkårlige og ubegrundede indgreb i familielivet, og for det andet en ret til støtte til at udøve familielivet.

Et flertal af adopterede i åbne adoptioner synes, at kontakt med den biologiske familie har haft positiv betydning, når de selv vurderer det som ældre.

Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols domspraksis fastslår, at det som udgangspunkt er i et barns interesse at blive hos sine biologiske forældre eller i det mindste bevare kontakten til dem. Det betyder, at tvangsadoption kun bør ske i helt særlige tilfælde, hvor forældrene vurderes til at være aldeles uegnede til at varetage omsorgen for barnet.

Forældreevne kontra positivt samvær

Når et barn tvangs bortadopter, sker det, fordi dets biologiske forældre vurderes til ikke at kunne varetage forældreomsorgen – aktuelt og i resten af barnets barndom. Der er altså tale om sager, hvor der ellers vil være tale om anbringelse barndommen ud. Fordi bortadoption er et drastisk og endegyldigt indgreb i barn-forældre-relationen, hvor de retlige familiebånd brydes, er myndighederne menneskeretligt forpligtede til også at overveje mindre indgribende foranstaltninger. Det gør man ikke altid i Danmark, og det er i modstrid med 'det mindste indgrebs princip'.

»Den danske lovgivning siger, at kommunerne *skal* overveje adoption, så det er loven, der bør laves om. Kommunerne følger bare loven,« siger Anette Faye Jacobsen.

De sager, hvor man hurtigt indstiller til bortadoption, er typisk nogle, hvor ældre søskende er anbragt i pleje.

»Hvis du har en lang historie som 'dårlig mor' – især mor og ikke far – så overvejer kommunen typisk adoption, og det skal de også ifølge loven. Med den kommende lov er der lagt op til, at man kan beslutte bortadoption, allerede før barnet er født, hvis der allerede er anbragt et eller flere børn. Hvis det er dit første barn, så vil man ikke gå til adoption fra starten. Og i princippet er intet besluttet, før der er lavet en forældrekompetenceundersøgelse,« siger Anette Faye Jacobsen.

Et kriterium for bortadoption er, hvis forældrene vurderes til at være 'varigt uden forældreevne', og det defineres sådan, at de ikke er i stand til at varetage den daglige omsorg for barnet. Her kritiserer IMR, at barnets og forældrenes relationer tillægges så lidt

betydning og afskrives helt, hvis forældrene ikke kan leve op til kravet om at varetage den daglige omsorg. Ifølge menneskerettighederne har man krav på en vis støtte til at udøve sit familieliv. Det gælder for eksempel, hvis man på grund af handicap ikke egenhændigt kan varetage omsorgen for barnet. Nogle af de forældre, der får bortadopteret deres barn, er handicappede på grund af varige funktionsnedsættelser.

Anette Faye Jacobsen mener, at man ikke altid støtter forældrene langt nok, inden man griber til tvangs bortadoption. Men omvendt er der også eksempler i hendes materiale på, at kommunerne går virkelig langt for at støtte forældrene.

Kommunernes tilgang til tvangs bortadoption er yderst forskellig. Over halvdelen af kommunerne har slet ikke benyttet sig af muligheden for tvangs bortadoption, mens Lolland Kommune har tre gange så mange indstillinger til bortadoption som den kommune, der har næstflest, Guldborgsund. Variationen kan ikke alene forklares med deres andel af udsatte børn. Ikast-Brandø er blandt de 10 kommuner med færrest udsatte børn og er samtidig blandt dem med flest indstillinger til bortadoption.

Forældrekompetenceundersøgelser

Forældrekompetenceundersøgelsen har en overordentlig stor betydning for udfaldet af en sag. IMR-rapporten beskriver flere problemer ved den måde, undersøgelserne udføres og bruges på. En forældrekompetenceundersøgelse udføres af en psykolog, som skal være autoriseret, men har vide rammer i valg af metode. IMR ser det som et retssikkerhedsmæssigt problem, at en enkelt vurdering får så stor betydning. Dette forstærkes af, at der ikke er nogen klage mulighed, og i IMR's materiale er det kun sjældent sket, at forældrekompetenceundersøgelserne er blevet kvalitetssikret under behandlingen af sagen i Børn- og ungeudvalget eller Ankestyrelsen.

Forældrenes samvær med barnet skal så vidt muligt indgå i forældrekompetenceundersøgelsen og i sagen i det hele taget. I nogle sager indgår der observationer af samvær fra både psyko-

Institut for Menneskerettigheder anbefaler:

- At kommunerne skal overveje mindre indgribende alternativer til tvangs bortadoption.
- At tvangs bortadoption begrundet i 'varigt manglende forældreevne' kun anvendes over for forældre, der også er ude af stand til at have en positiv betydning for deres barn.
- At man undlader tvangs bortadoption af et barn før eller kort tid efter fødslen.
- At der etableres en uafhængig kvalitetssikring af forældrekompetenceundersøgelserne.
- At det muliggøres at afsøge matchning af et barn og dets pleje- eller adoptivforældre, inden der tages endelig beslutning om adoption eller plejeanbringelse.
- At barnets ret til samvær og anden kontakt med sin biologiske familie efter adoption styrkes.

logen og fra for eksempel samværstøttepersoner, og der kan være forskellige vurderinger af forældrenes evner i samværet med barnet. Der er flere eksempler på, at myndighederne fravælger de oplysninger, der modsiger det overordnede mål om at indstille til adoption.

»Forældrekompetencens psykologer har som autoriserede psykologer en højere status end en samværstøtteperson eller samværskonsulent, som for eksempel kan være pædagog. Psykologen er bedt specifikt om at vurdere samværet mellem forældre og barn. Det er samværskonsulenten ikke, men skal blot formidle sine observationer. Til gengæld har psykologen kun to-tre samværsperioder, mens samværskonsulenten ofte har været sammen med forældrene mange flere gange og over en længere periode. Forældrekompetenceundersøgelsen har den officielle autorisationskraft, men det empiriske grundlag er ikke altid supergodt,« fastslår Anette Faye Jacobsen.

I skriver i rapporten, at der bør være en uafhængig kvalitetssikring. Hvad kunne det være?

»Man kunne godt have en second opinion, men man vil forhindre, at det

bliver alt for dyrt. Det koster mange penge at få lavet en forældrekompetenceundersøgelse, og økonomien spiller jo en rolle.«

Konkret vurdering af det enkelte barn

Det er et grundlæggende princip hos Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol, at det som hovedregel er til barnets bedste at have tilknytning til sine biologiske forældre. Det er derfor i lige så høj grad barnets ret som forældrenes, at relationen beskyttes, og hvis der skal gøres indgreb, skal det være ud fra det individuelle barns behov og dette barns relation til sine forældre.

Der er problematisk, at myndighederne handler ud fra en forudfattet opfattelse af, at adoption er det bedste, eventuelt på baggrund af ældre søskendes placering uden for hjemmet. Hvis en mor eller et forældrepar har fået et barn som meget unge, og de får et andet barn 10-15 år senere, kan scenariet være et helt andet.

Anette Faye Jacobsen er meget kritisk over for bortadoption ved fødslen eller kort tid efter. Det giver nemlig ikke mulighed for ordentligt at vurdere hverken barnets særlige behov og vanskeligheder eller dets samspil med forældrene.

Og med indførelsen af Barnets lov, hvor et barn vil kunne frigives til adoption ved fødslen, vil man slet ikke kunne nå at se det konkrete barn i samvær med sine forældre. Og alligevel kan man ikke undgå brud i barnets tidlige liv, medmindre man matcher adoptivforældrene med et ufødt barn.

»Som jeg har forstået lovforslaget, så skal man i princippet kunne bortadoptere før fødslen, men i praksis kan man ikke, fordi matchet stadig først kan ske efter fødslen, medmindre man matcher med et ufødt barn,« siger Anette Faye Jacobsen. »Det betyder, at det i praksis ikke kan ske før fødslen, men det kan måske godt ske hurtigere end tre måneder, hvis man er hurtig til at finde et match.«

»Hele argumentationen er faldet til jorden, efter min mening. Argumentationen for at gøre det før fødslen var jo, at der ikke skulle være et brud,« siger Anette Faye Jacobsen. »Da adoptan-

FOTO: INSTITUT FOR MENNESKERETTIGHEDER

Seniorforsker i Institut for Menneskerettigheder Anette Faye Jacobsen er kritisk over for bortadoption ved fødslen eller kort tid efter.

terne ikke kan hente barnet direkte på fødestuen, og der alligevel bliver tale om midlertidig pleje, så er det endnu mere meningsløst, end det allerede er. Der er for lidt tid til at lære barnet at kende, og vi synes også, at uanset det er forældre med nedsat forældreevne, som man kan formode, så skal de alligevel have mulighed for at få en relation som kontakt- og samværsforældre til den nyfødte. Man skal have mulighed for at se, om de kan fungere med en eller anden form for samvær. Ikke fordi de skal have barnet hjem, for det kan man ikke i de tilfælde, hvor man tænker på adoption. Men de kunne måske godt være samværsforældre, men det skal man jo lige kunne se, og det kan man ikke, hvis man bortadopter barnet ved fødslen.«

Adoption over for plejeanbringelse

Et af de vægtige argumenter for adoption frem for en langvarig plejeanbrin-

gelse er, at det giver kontinuitet og stabilitet. Desuden argumenteres der ofte med undersøgelser, der peger på, at adopterede klarer sig bedre på en række parametre end plejeanbragte børn.

Ifølge Anette Faye Jacobsen er de bedste undersøgelser lavet i Sverige, men man kan ikke konkludere helt definitivt, undtagen når det gælder uddannelse og tilknytning til arbejdsmarkedet. »Der klarer børn, der er adopteret, sig bedre end børn, der er langvarigt anbragt, fra de er små. Men man kan ikke konkludere, at tilknytningsmønstrene er bedre for de adopterede end for de langvarigt anbragte. Og der er også andre ting, hvor man ikke kan konkludere så klippefast, for eksempel om deres fysiske, psykiske og mentale helbred, kriminalitet eller misbrug. De bedste tal er dog for børn, der er adopterede i forhold til børn i plejefamilieer, men der er nogle usikkerheder i tallene. Det

er ikke helt sammenlignelige grupper,« siger Anette Faye Jacobsen og tilføjer:

»Ikke desto mindre er det nok alt andet lige mere stabilt at blive bortadopteret end at blive anbragt i en plejefamilie, fordi det er nemmere at ophæve et plejeforhold. Selvfølgelig kan adopterede børn også blive anbragt, men adoptivforældre er stadig adoptivforældre, selv om de for eksempel bliver skilt. De kan ikke afhænde barnet, men det kan plejeforældre, og det sket indimellem netop på grund af skilsmisse. Og det er da frygteligt for et plejebarn. Man kan også tænke sig, at plejefar eller plejemor tager et plejebarn med, men det er bare ikke sikkert. Der kommer en usikkerhed ind, som er større for plejefamilier end for adoptivfamilier. Det taler for adoption,« siger Anette Faye Jacobsen.

Er der nogen af de sager, I har læst, hvor I syntes, at sagerne kørte OK?

»Ja, absolut, og også adoptionen. I cirka halvdelen af sagerne synes jeg, at det var helt i orden. Det er ikke, fordi man aldrig skal gøre det. Men at halvdelen er nogle, hvor vi synes, barnet ikke skulle have været bortadopteret, det er da også mange, selv om vi ikke kan sige, at det er repræsentativt,« mener Anette Faye Jacobsen.

Samvær efter adoption

Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol lægger vægt på, at samvær mellem forældre og et anbragt barn støttes af myndighederne. Også et bortadopteret barn har ret til familieliv med sine biologiske forældre – herunder ret til at kende sin identitet og sit ophav. Domstolen har desuden udtalt, at myndighederne kan lægge vægt på muligheden for samvær, når de overvejer, om adoption er den bedste løsning for barnet.

Dette er imidlertid ikke en praktisk mulighed i Danmark, fordi afgørelsen om samvær træffes efter afgørelsen om adoption – og af forskellige myndigheder.

»Det er det danske system, der er sådan. Det er ganske vist lovfæstet, men det kunne man lave om,« siger Anette Faye Jacobsen. »I Storbritannien og Norge har de det sådan, at det er en del af tvangsadoptionsprocessen at matche barnet til adoptanter, og det

betyder, at man allerede dér kan tænke samvær ind.«

»Der kunne man godt forestille sig, at hvis vi var organiseret anderledes og tænkte samværet ind i en adoption, så kunne man godt stille sig lidt anderledes til adoption. Det siger Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol også. Det kan godt være en del af det, de kalder proportionalitetsafvejningen. Måske er det bedst at bortadoptere, men med samvær, hvor vi ikke cutter forbindelsen.«

I skriver, at der er en forudindtaget holdning mod samvær efter en adoption. Hvad kan forklaringen være?

»Det kommer fra vejledningen om frigivelse til national adoption, som Familieretten skal tage bestik af,« siger Anette Jacobsen. »Der står, at 'i sager om adoption uden samtykke er de grunde, der fører til at gennemføre en adoption uden samtykke, som oftest grunde, der taler imod, at det er til barnets bedste at fastsætte samvær med de oprindelige forældre'.«

»Den forskning, jeg har kigget på, siger, at de fleste – men ikke alle – adopterede, adoptanter og bioforældre har gavn af kontakt. Også i de familier, hvor børnene kommer fra noget problematisk, har de gavn af kontakt. Det siger de, når de selv skal vurdere det, når de bliver ældre.«

Anette Faye Jacobsen refererer til undersøgelser, der er lavet for eksempel i Storbritannien og i Australien, hvor det i nogle delstater er obligatorisk at have kontakt. »De har spurgt omkring 250 – både adopterede, adoptivforældre og biologiske forældre. Omkring 60% eller lidt mere er positive, så det er et flertal. Men der er også nogle, der siger, at det har de overhovedet ikke haft gavn af. De findes jo også, selv om

det er et mindretal,« siger Anette Faye Jacobsen.

Siden 2009 har det været muligt at fastsætte samvær eller anden kontakt efter en adoption, men domstolene har givet afslag på samtlige ansøgninger fra oktober 2009 til oktober 2022. I en enkelt sag er der fastsat anden kontakt i form af, at der blev sendt billeder og en kort status om barnet til de biologiske forældre, og kun efter at adoptivforældrene tilbød det. Myndighederne anvender reglen om kontakt yderst restriktivt. Forældrene har kun mulighed for at blive gjort bekendt med de opfølgingsrapporter, som udarbejdes ét år efter, at barnet er adopteret, og når barnet fylder 4, 7, 13 og 16 år.

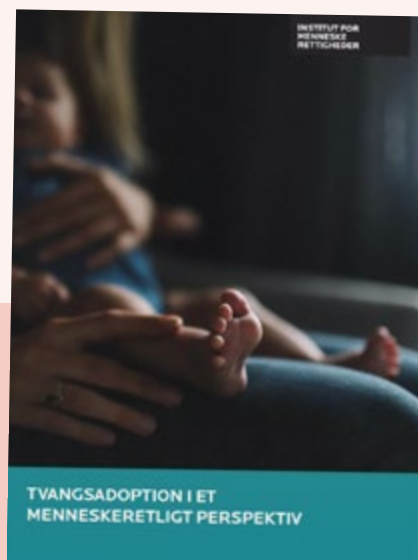
Imidlertid kom der et nybrud i februar i år. Da gik en sag om samvær efter tvangs bortadoption helt til Højesteret, og her blev de tidligere domme ophævet og sagen hjemvist til fornyet behandling i Familieretten. (Se artikel side 43). I april afsagde Østre landsret en lignende dom i en sag om samvær mellem et tvangs bortadopteret barn og dets biologiske forældre, og også i denne sag blev Familierettens tidligere dom ophævet. ■

Magasinet Adoption & Samfund har forgæves forsøgt at få en kommentar fra social- og boligminister Pernille Rosenkrantz-Theil til anbefalingerne fra Institut for Menneskerettigheder.

Tvangsbortadoption i et menneskeretligt perspektiv

Forfattere: Anette Faye Jacobsen, Peter Hjaltason, Maria Dissing, Stinne Skriver Jørgensen, Marie Skibsted og Sarah Kajander Holmer. Institut for Menneskerettigheder 2023. Gratis.

menneskeret.dk/udgivelser/tvangsadoptioner

Adoption giver barnet rettigheder

Fire forskere fra VIVE, Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd, har i en kronik i Jyllands-Posten kritiseret rapporten fra Institut for Menneskerettigheder for at lægge for stor vægt på retten til familieliv i forhold til andre rettigheder.

AF MARIANNE ØSTERGAARD

»Vi synes, de lægger meget stor vægt på de biologiske forældres rettigheder og perspektiv,« siger Tea Torbenfeldt Bengtsson, der er professor MSO på VIVE.

Men det er også barnets ret til familieliv.

»Ja, det er også barnets ret til familieliv, men de gør retten til familieliv til den vigtigste ret, og der er det vores pointe, at man skal passe på med at hive en rettighed eller et perspektiv ud og sige, at det er det styrende eller afgørende. Det er nogle komplekse sager, og barnets ret til beskyttelse, omsorg og et værdigt børneliv kan ikke sidestilles med retten til familieliv.«

De kalder det 'et menneskeretligt perspektiv', så det er jo menneskerettig-

hedsperspektivet ud fra konventionerne og dommene, der er i fokus?

»Menneskerettigheder – det er jo fint at sige, at det er det udgangspunkt, man har, men det er ikke særligt tydeligt, hvad der er blevet lagt vægt på i analysen af de 11 sager, de har fremme. Hvad er det, man har valgt at hive ud af den kæmpe store bunke af sagsakter?«

Med baggrund i menneskerettighederne siger de blandt andet, at man skal undersøge relationen mellem forældrene og barnet grundigt og gå efter de mindre indgribende løsninger, hvis det er muligt.

»Ja, men hvem er det, der betaler prisen for at vente at se, om det er den rigtige løsning? Det er måske barnet. Vi taler jo typisk om forældre, der har andre børn, som de ikke har kunnet tage vare på. Så ved jeg godt, at Institut for Menneskerettigheder siger, at en anbringelse kan være lige så god, men som forsker på anbringelsesområdet vil jeg sige, at det kan den ikke. Der er overhovedet ingen garantier i en anbringelse. I en anbringelse kan du hjemgives, og du kan flyttes. Adoption giver barnet nogle rettigheder og en tryghed, som det ikke har i anbringelsen,« fastslår Tea Torbenfeldt Bengtsson.

»På VIVE har vi fundet en del international forskning, der peger på, at børn, der bliver adopteret, klarer sig bedre og har bedre livschancer end børn, der bliver anbragt.«

Men der stiller I jo selv spørgsmålet, om det helt kan sammenlignes, fordi nogle af dem, der bliver adopteret, måske netop bliver adopteret, fordi de ikke

er helt så udsatte eller ikke har været udsat for lige så meget og derfor har et bedre udgangspunkt. Kan de helt kan sammenlignes?

»Kan de det? Nej. Men det er det bedste bud, vi har, og der er nogle meget markante tendenser på tværs af studierne: Dem, der bliver adopteret, går det bedre; de har bedre vilkår og bedre muligheder end dem, der ender i anbringelsessystemet. Det er klart, at det ikke er helt sammenlignelige grupper, og der er også metodiske svagheder i en række af studierne, men det er derfor, vi laver det her review, hvor vi prøver at se på forskningen samlet, og der er en tydelig tendens til, at der er nogle positive effekter for børnene af, at de har været adopteret frem for anbragt.«

Som adoptivforældre tænker man ikke på adoption som en social indsats, men som familiedannelse ...

»Ja, men jeg tror, at det ville være godt, hvis man tænker det lidt mere som en social indsats eller i hvert fald er forberedt på, at disse børn kommer med nogle helt særlige behov, fordi de har været igennem en graviditet hos en mor, som ikke nødvendigvis har kunnet tage vare på fostret,« siger Tea Torbenfeldt Bengtsson. »Der vil være en del af disse børn, der har betydelige udfordringer og også vil have det fremadrettet. Så det er godt, hvis adoptivfamilierne er bevidste om, at det ikke alene er familiedannelse med et gennemsnitsbarn, men at der kan følge nogle særlige udfordringer med – også selv om det er helt små børn.« ■

FOTO: VIVE

Tea Torbenfeldt Bengtsson: »Adoptererede børn har bedre livschancer end anbragte børn.«

Læs mere

- Tea Torbenfeldt Bengtsson, Misja Eiberg, Sofie Henze-Pedersen, Rikke Fuglsang Olsen: *Manglende nuancer og perspektiver skaber uklar viden om adoption uden samtykke*. Kronik. Morgenavisen Jyllands-Posten den 27. februar 2023. Kan læses på vive.dk.
- Sofie Henze-Pedersen og Anna Lange Rasmussen: *Adoption som social indsats*. VIVE, Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd 2022.

Processen i en tvangs-bortadoption

Jurist i Ankestyrelsen Gitte Reinicke fortæller om de forskellige skridt i processen i en sag om tvangsbortadoption.

AF MARIANNE ØSTERGAARD

En sag om tvangsbortadoption starter altid i kommunen, hvor forvaltningen laver en indstilling om tvangsbortadoption til det kommunale Børn- og ungeudvalg, og hvis udvalget er enige, sendes den videre til Ankestyrelsen, som er første instans i sagen.

I Ankestyrelsen behandles sagen på et såkaldt ankemøde, som består af fem deltagere, som alle har stemmeret. Deltagerne er to jurister og en adoptionssagkyndig fra Ankestyrelsen og to beskikkede medlemmer. De beskikkede medlemmer er udpeget af

social- og boligministeren og er repræsentanter for forskellige organisationer, for eksempel Dansk Erhverv og Dansk Handicap Forbund. Desuden er der altid en børnesagkyndig – en autoriseret børnepsykolog eller børnepsykiater – med til ankemødet. Vedkommende har ikke stemmeret. Den børnesagkyndige bidrager med råd om barnet og vurderer, om de foreliggende undersøgelser af forældrekompetence og tilknytning er valide og udarbejdet efter de vejledende retningslinjer fra Socialstyrelsen. Til ankemødet har sagens parter

og deres advokater ret til foretræde. Kommunen skal altid beskikke en advokat, der kan repræsentere barnet og vurdere, om de juridiske betingelser for bortadoption er opfyldt.

Ankestyrelsen har en frist på otte uger, fra de modtager sagen fra kommunen, til der skal træffes en afgørelse.

Når Ankestyrelsen skal træffe afgørelse om, hvorvidt et barn kan frigives til adoption, skal betingelserne i enten adoptionslovens § 9, stk. 3 (fremmedadoption af børn fra 0-3 år) eller i lovens § 9, stk. 4 (adoption til plejefamilie, hvor barnet er minimum 3 år gammelt) være opfyldt.

I den første type adoption (§ 9, stk. 3) skal servicelovens betingelser om anbringelse uden for hjemmet uden samtykke være opfyldt. Desuden skal det være sandsynliggjort, at forældrene varigt vil være ude af stand til at varetage omsorgen for barnet, og at adoption af hensyn til kontinuiteten og stabiliteten i barnets opvækst vil være bedst for barnet.

I Danmark er ca. 13.000 børn anbragt uden for hjemmet, og nogle af dem kan komme hjem igen, men i adoptionssager skal det kunne dokumenteres, at det på ingen måde er sandsynligt, at barnet kan komme hjem igen,

fordi forældrenes vanskeligheder er så store, at det ikke vil kunne lade sig gøre.

Ankestyrelsen har tre muligheder, når de modtager en indstilling om adoption uden samtykke. De kan 1) frigive barnet til adoption, 2) afvise indstillingen eller 3) hjemvise sagen.

Hvis Ankestyrelsen er enige i, betingelserne for en adoption uden samtykke er opfyldt, og hvis de træffer afgørelse om, at barnet skal frigives til adoption, kan afgørelsen ankes til byretten og landsretten.

En hjemvisning vil eksempelvis kunne komme på tale i tilfælde, hvor det foreliggende materiale – typisk en forældrekompetenceundersøgelse eller en tilknytningsundersøgelse – er uklar. Kommunen vil typisk skulle udarbejde et tillæg til den del af materialet, der ikke er fyldestgørende.

Hele dette forløb gælder kun for adoptioner uden samtykke. I adoption med samtykke er det en anden proces, som foregår i Familieretshuset.

Plejefamilie eller adoptivfamilie

I en anbringelse, hvor barnet har en tæt tilknytning til sin plejefamilie og har været hos familien i minimum tre år, kan plejeforældrene adoptere barnet, hvis både de og barnet (hvis det vurderes at være modent nok til at tage stilling) har et ønske om det. Det er en adoption efter adoptionslovens §9, stk. 4.

Gitte Reinicke forklarer, at det typisk er kommunen, som overvejer, om en adoption til en plejefamilie vil være relevant, men der kan også være plejefamilier, der af egen drift ønsker at adoptere deres plejebarn.

»Serviceloven pålægger kommunerne at tage stilling til og overveje, om en adoption vil være en mulighed – ikke bare i forhold til de små børn, der har udsigt til at forblive anbragt uden for hjemmet barndommen ud, men også i forhold til de relevante plejeforhold,« siger Gitte Reinicke.

Match

Det er Adoptionsnævnet, der har kompetencen til at matche et barn frigivet til national adoption med ansøgere, der er skrevet op til national adoption. Ved matchningen kigger Adoptionsnævnet blandt andet på geografi for at mini-

mere sandsynligheden for, at anonymiteten brydes. Derudover forsøger man at matche, så det passer bedst muligt med de biologiske forældres ønsker og værdier.

Gitte Reinicke beskriver godkendte adoptanter som ressourcestærke mennesker, der er klar over, at de børn, der bliver frigivet til adoption, ofte har en vis skrøbelighed. Barnet kan eksempelvis have været udsat for forskellige ting i fosterstadiet, ligesom der kan være kendt arvelig historik fra de biologiske forældre. Hvis Ankestyrelsen er i tvivl om et barns 'adopterbarhed', kan de forelægge sagen for Adoptionsnævnet og få en foreløbig vurdering. Kommunerne har samme mulighed undervejs i processen i sager om adoption uden samtykke.

Midlertidig placering

Hvis en adoption ankes til domstolssystemet, har det siden 2019 været sådan, at barnet, der er frigivet til adoption, bliver placeret midlertidigt hos de godkendte ansøgere, som barnet er matchet med i stedet for at blive anbragt hos en midlertidig plejefamilie.

»Før lovændringen, der trådte i kraft 1. juli 2019, kunne der gå lang tid, før barnet kom til sin adoptivfamilie, og det kunne være traumatisk for barnet at blive flyttet fra den plejefamilie, hvor det måske havde boet i flere år. Baggrunden for at placere barnet i sin kommende adoptivfamilie umiddelbart efter frigivelsen er at undgå at udsætte det for unødvendige skift,« forklarer Gitte Reinicke.

Hvis en sag om frigivelse til bortadoption uden samtykke ankes til byret og landsret, tager det typisk et år eller halvandet, før retssagerne er afgjort, og der kan udstedes adoptionsbevilling, hvis domstolene stadfæster Ankestyrelsens afgørelse. Hvis byretten eller landsretten ikke er enige i, at barnet kan frigives til adoption, kan barnet dog forblive hos familien, men i en såkaldt netværkspleje.

Samvær efter adoption

Hvis de biologiske forældre ønsker samvær eller anden kontakt med barnet efter bortadoptionen, skal de ansøge Familieretshuset om det. Sagerne

behandles af familieretten, og afgørelsen kan ankes til landsretten.

Familieretshuset fortæller i et skriftligt svar til Magasinet Adoption & Samfund om behandlingen af ansøgningerne om samvær:

»Familieretshusets opgave er at oplyse sagen. Det vil sige, at vi indhenter materiale, der kan belyse, hvad der er bedst for barnet. Når vi modtager en ansøgning om samvær fra biologiske forældre, skelner vi grundlæggende mellem ansøgninger fra barnets biologiske forældre, der behandles på et tidspunkt, hvor barnet er midlertidigt placeret hos de godkendte adoptivforældre, og ansøgninger fra barnets biologiske forældre, hvor adoptionen er endelig, samt ansøgninger fra barnets øvrige biologiske slægtninge. Det er individuelt fra sag til sag, hvilke dokumenter vi indhenter, men det kan eksempelvis være Ankestyrelsens afgørelse, kommunens indstilling eller udtalelser fra barnets institution.«

»Når Familieretshuset belyser sagen, bliver både adoptivforældre og de biologiske forældre inddraget og får mulighed for at komme med deres bemærkninger og synspunkter i sagen. Har barnet alderen og modenheden til det, er det udgangspunktet, at barnet bliver indkaldt til en samtale i Familieretshusets Børneenhed.«

»Familieretshuset giver ikke en anbefaling til familieretten om, hvilken afgørelse der skal træffes.«

»Som lovgivningen er, kan de biologiske forældre/slægtninge søge om samvær med et bortadopteret barn. Adoptivforældre og børn har som udgangspunktet ikke mulighed for selvstændigt at søge om samvær med barnets biologiske forældre. De kan kontakte Familieretshuset og få råd og vejledning om de muligheder, der er. Alt efter situationen har vi mulighed for at informere de biologiske forældre om henvendelsen og vejlede dem om, at de har mulighed for at indsende en ansøgning eller tilkendegive, om de ønsker samvær. Hvis de biologiske forældre ikke ønsker at indsende en ansøgning, kan vi i Familieretshuset ikke ved egen kraft igangsætte en proces om etablering af samvær mellem et bortadopteret barn og de biologiske forældre.« ■

Alle forældre
ønsker det
bedste for
deres barn.

TEMA

FOTO: DENNIS ACEVEDO/INSPLASH

Barnet i fokus

Barnets bedste er målsætningen for arbejdet i Københavns Kommunes tværfaglige adoptionsteam, og ofte er det konklusionen, at tvangsbortadoption ikke er det bedste for barnet.

AF MARIANNE ØSTERGAARD

»Jeg har altid holdt meget af den målgruppe, der er i adoptionerne, både forældrene og børnene, men i særdeleshed forældrene,« fortæller socialrådgiver Line Kristensen, der nu i tre år har arbejdet i adoptionsteamet i Københavns Kommune. Med 'forældrene' mener hun de biologiske forældre.

»Det er nogle af de allermest udsatte voksne,« siger hun. »Mange af dem har en vis selvindsigt og er måske også enige i, at de ikke kan tage vare

på deres barn, men derfra til at sige, at 'jeg er også enig i, at jeg ikke skal have lov til at kalde mig forælder til mit barn', der er et stykke vej, og det kan jeg sagtens forstå. Det er vigtigt for mig, at der ikke bliver set ned på disse forældre. Det er mennesker, som har slået sig lidt mere i livet end du og jeg, og det er vigtigt, at de bliver behandlet ordentligt og kan se sig selv i sådan en sagsproces. For det er benhårdt at gå igennem. Det er der ingen tvivl om. Og

jeg har endnu ikke mødt et forældrepar, der ikke ønskede det bedste for deres barn, selv om de ikke har kunnet ændre på det, der skulle til for at give deres barn en god fostertilværelse. Det tror jeg er vigtigt at understrege.«

Adoptionsteamet

I Københavns Kommune består adoptionsteamet af to sagsbehandlere, to familieplejekonsulenter, hvoraf den ene har været VISO-leverandør på

»Hvis søskende kan få glæde af hinanden, skal de ikke skilles ad.«

FOTO: PATTY BRITTONSPLASH

området, og en psykolog, som også er tidligere VISO-specialist. Derudover er der en socialfaglig koordinator, en afdelingsleder og en områdechef og chefer derover.

Det er adoptionsteamet, der laver hele forundersøgelsesarbejdet og indstillingerne til Børn og unge-udvalget, hvor der sidder to børnesagkyndige psykologer, to lokalpolitikere og en byretsdommer. Når adoptionsteamet har vurderet, at adoption vil være det bedste for barnet, indstiller de det til kommunens Børn og unge-udvalg. Hvis de er enige, indstiller de videre til Ankestyrelsen, som er de første, der kan træffe en afgørelse om bortadoption. For at en indstilling om bortadoption følges, skal der være et kvalificeret flertal i Børn og unge-udvalget.

»Vi får også sager ind i teamet, hvor vi umiddelbart tænker, at der godt kunne være grundlag for en bortadoption, men hvor vi ender med ikke at indstille til det, fordi vi vurderer, at det ikke vil være det bedste for barnet,« fortæller Line Kristensen. »I langt de fleste af de sager, vi kigger på, vurderer vi faktisk, at der ikke er grundlag for adoption, så når man taler om tvangs-bortadoption, skal man også have for øje, at det er en indsats, der gælder for meget få børn – men en indsats, der kan give denne lillebitte gruppe nogle rigtig gode betingelser, både for resten af deres opvækst, men i særdeleshed også ind i deres voksenliv.«

Line Kristensen lægger vægt på, at adoption i modsætning til et plejeforhold ikke ophører, når man bliver myndig, men varer hele livet. Hun henviser også til de undersøgelser, der har vist, at adopterede på nogle områder klarer sig bedre end pleje-barnbragte.

Hvordan forløber en sag?

En sag starter typisk med, at en BBU-medarbejder (Borgercenter Børn og Unge) får en underretning om en gravid, der er tilknyttet Familieambulatoriet. Familieambulatoriet er et tilbud til sårbare gravide, som henvises hertil af egen læge i stedet for et almindeligt jordemorforløb. Årsagerne til henvisning kan være mange – det kan være misbrug eller psykisk sygdom, men det kan for eksempel også være, at man er

i medicinsk behandling, hvor der skal holdes ekstra godt øje med fostrets udvikling.

»Det er ikke alle de familier, der kommer på Familieambulatoriet, som vi lærer at kende, men alle de familier, vi har, har været tilknyttet Familieambulatoriet,« fortæller Line Kristensen.

Af underretningen fra Familieambulatoriet fremgår det, om der er tale om misbrug, psykisk sygdom eller eventuelt hjemløshed. Hvis det ud fra disse oplysninger er usandsynligt, at barnet skal med hjem efter fødslen, og hvis der er et anbringelsesgrundlag, eller man tænker, at der er sandsynlighed for, at barnet skal anbringes ved eller kort efter fødslen, bliver sagen overdraget til adoptionsteamet.

»Så iværksætter vi en forældrekompetenceundersøgelse. Det er et krav, og den skal indeholde en prognosevurdering i forhold til, hvor sandsynligt det er, at forældrene kan udvikle deres forældrekompetencer inden for en for barnet overskuelig fremtid,« fortæller Line Kristensen. Hun kan ikke sige præcis, hvor lang tid det drejer sig om, men uddyber:

»Der står egentlig 'varigt' – at de varigt er ude af stand til at varetage omsorgen for barnet. Det er jo et spørgsmål om tolkning, men jeg tolker det ikke som 50 år. Og det er heller ikke godt nok, at man bruger 16 år på at udvikle sig. For så har vi jo et 16-årigt barn. Vi anskuer det sådan, at det skal være en overskuelig periode for barnet.«

Støtte til udvikling

Er der sager, hvor I støtter en udvikling hos forældrene frem for blot at estimere prognosen?

»Hvis der er tale om misbrug, vil vi forsøge at få dem ud af deres misbrug, men selvfølgelig sammen med professionelle, der ved noget om det. Hvis man er vant til at ryge heroin, kan man ikke bare stoppe fra den ene dag til den anden, for det kan barnet ikke tåle. Gravide misbrugere springer alle ventelister over til afvænnning. Vi har forældre, der kommer ud af deres misbrug, men så får metadon, som jo er lægeordineret. Men metadon er også meget skadeligt for deres foster, selv om det er bedre end noget, vi ikke ved, hvad er. Alt

efter dosis vil barnet stadig få en svær start på livet.«

»Hvis mor får metadon, kan man blive født abstinent, ligesom med stoffer. Og man kan få indlæringsvanskeligheder og være særligt sensitiv; men de største skader er efter alkohol,« fortæller Line Kristensen.

»Det lykkes faktisk for nogle at blive afvænnet, og det er jo også typisk de forældre, hvor vi ender med at vurdere, at der ikke er grundlag for adoption, for når de bliver clean, ser man lige pludselig nogle udviklingspotentialer,« siger Line Kristensen. »Men vi er også nødt til at sige, at det at blive clean ikke altid er tilstrækkeligt til at få vores bekymringer til at forsvinde.«

Line Kristensen forklarer, at det skyldes, at de udsatte forældre i mange tilfælde har en kombination af problemstillinger.

»Hvis det for eksempel er et hjemløst forældrepar, foretager hjemløsheden en voksenudredning for at vurdere, om de kan bo i egen bolig. Men hvis de er vurderet til kun at kunne bo på et bosted, kan det pege på, at deres udfordringer er så gennemgribende, at det ikke kan forenes med at varetage omsorgen for et barn,« fortæller hun. »Hvis hjemløshed derimod er den eneste udfordring, er der ikke grundlag for en bortadoption uden samtykke.«

»Vi vil naturligvis forsøge at hjælpe familien i bolig enten med en boligindstilling eller råd og vejledning.«

»Hvis vi er i tvivl om forældrenes mentaliseringssevne, vil vi gerne sætte forældreforberedende familiebehandling i gang. Vi gør mange ting for at hjælpe,« siger Line Kristensen.

Hvis der er tale om forældre med nedsatte kognitive evner, hvor man kan tale om et handicap, prøver man så at støtte?

»Nedsatte kognitive evner står også sjældent alene, men det er ikke sådan, at hvis man har en IQ på 65, så kan man ikke være forældre. Der skal mere til at adoptere børn væk end bare 'dårlig begavelse'. Så prøver vi at understøtte. Men hvis det er begge forældre, er man ret udfordret. Vores fokus er jo barnet – selvfølgelig i et vist omfang også forældrene, men vurderer vi, at barnet ikke kan bo derhjemme, og at det sandsyn-

ligvis skal være anbragt barndommen ud, så er vi lovgivningsmæssigt forpligtede til at afdække, om adoption vil være et bedre alternativ end en langvarig anbringelse,« siger Line Kristensen.

Netværket inddrages

Adoptionsteamet undersøger også, om det er muligt at inddrage netværket.

»Vi snakker med forældrene om, hvordan deres egen opvækst har været, og vi snakker også med bedsteforældrene, hvis vi får lov. Vi vil rigtig gerne arbejde med netværk. Vi dropper ikke at undersøge et netværk eller at samarbejde med et netværk for at lave en adoption. Adoption er den sidste udvej. Hvis der er bedsteforældre, der kunne varetage den primære omsorg for barnet, så kunne man jo lave en netværksanbringelse frem for en bortadoption. Man kan godt forestille sig, at mor og far ikke vil kunne bidrage meget til det her barns liv, men der er nogle bedsteforældre, der kan, og det kigger vi på.«

»Vores interesse er ikke, at børn skal bortadopter,« fastslår Line Kristensen. »Vores interesse er, at de børn, der bortadopter, er de rigtige børn. Vi gør alt, hvad vi kan for at arbejde med forældrene og udvikle dem, og jeg går også ind og forholder mig til netværk, selv om mine kolleger måske allerede har gjort det.«

Hun understreger også, at adoption ikke nødvendigvis er besluttet, selv om en sag kommer ind i adoptionsteamet. Men det er dette team, der har kompetencerne til at sætte de ting i værk, der skal afdække mulighederne.

»Og vi har været ude for at have forældrekompetenceundersøgelser, der har sandsynliggjort, at forældrene varigt var ude af stand til at varetage omsorgen, men hvor vi alligevel har vurderet, at det ikke ville være det bedste for barnet – af forskellige årsager.

Hvilke årsager kan det være?

»Det kan være søskende. Hvis vi vurderer, at der er søskende, der kan få glæde af hinanden, så vil vi ikke bryde det ved at skille dem ad. I nogle sager kan det godt være, at forældrene aldrig kommer til at kunne varetage den primære omsorg for barnet, men at de er mødestabile i samværene, og at de tager imod den støtte, der tilbydes

i samværene. De er fuldstændig opmærksomme på deres barns behov og ikke kun deres egne. De er stoppet med misbrug. I sådan en situation kan vi også vurdere, at det ikke er det bedste for barnet at blive bortadopteret, fordi forældrene kan spille en positiv rolle for barnet. Og omvendt, hvis forældrene ikke møder til samvær, forholdet vi os også til det og tænker: Hvor sandsynligt er det så, at de kommer til at spille en stabil rolle for det her barn? Og er det så ikke bedre, at barnet sikres på en anden måde?»

Samspilletets betydning

Line Kristensen fortæller, at man i hendes adoptionsteam ønsker at se forældrene i samspil med barnet, før der træffes beslutning.

»Vi skal se forældre og børn sammen, og det kan vi jo ikke, når barnet er inde i maven. Så typisk laver vi samspilsobservationer i de tre måneder, inden barnet eventuelt bliver frigivet. Man kan undersøge meget under graviditeten, men det er klart, at man ikke kan se samspillet.«

Ifølge Barnets lov vil man i fremtiden kunne træffe beslutning om bortadoption, før barnet er født, og dermed uden at se samspillet mellem forældrene og barnet. Hvordan regner du med, at I vil håndtere det?

»Det vil være i helt, helt særlige tilfælde, at vi vil kunne indstille til en bortadoption, før barnet er født. Jeg tror, at vi kun vil kunne bruge muligheden for at indstille til adoption før fødslen i situationer, hvor der er tidligere anbragte børn. Der findes familier, hvor der er flere anbragte børn i forvejen. For det nye barn er det godt, at man kan træffe sådan en beslutning tidligt.«

Hvis en mor har fået to børn som 18-20-årig, som er anbragte, og hun så igen får et barn som 32-årig, kan man så nødvendigvis sammenligne situationerne?

»Der tror jeg, at vi ville afdække det fuldstændig, som hvis det var en ukendt mor,« siger Line Kristensen. Hun mener, at så vil man næppe indstille til bortadoption før fødslen. Det samme gælder, hvis der er tale om en anden far end faren til de tidligere børn.

»Hvis der er en relevant forælder, skal han naturligvis have mulighed for at være noget for sit barn,« siger hun.

I det hele taget ser Line Kristensen en række hindringer for, at man i praksis kommer til at kunne bortadoptere børn og overdrage dem straks ved fødslen og dermed undgå, at de skal ud i en plejefamilie før adoptionen.

En af udfordringerne i forhold til meget tidlig bortadoption er, at kommunerne somme tider har problemer med at få faderskabet fastslået.

»Man kan ikke indstille til bortadoption, hvis der ikke er fastslået et faderskab, eller det er afsagt ved dom, at der ikke er nogen far. Det skal afklares før noget andet, og det kan jo forsinke sagerne, og de små kan blive ret gamle,« forklarer Line Kristensen.

Hun tænker også, at det kan være vanskeligt at vurdere barnets 'adoptionterbarhed', før det er født. Selv om man ved, hvilke risikofaktorer, der er på grund af fostertilværelsen, ved man ikke præcis, hvilke sårbarheder barnet kommer til verden med. Det er desuden spørgsmålet, om man vil kunne nå at matche barnet med adoptivforældre inden fødslen.

»Uden at vide helt præcist, hvad nævnet gør, når de matcher, så vil jeg tro, at de kigger på barnets udfordringer og dets ressourcer og kigger på en familie for at vurdere, om de kan løfte opgaven. Det har jeg svært ved at se, at man kan, når man ikke kender barnet. Jeg ved ikke, om man tænker, at de børn har noget tid på barselsafsnittet, og man der går ind og laver pædiatriske undersøgelser. Men så skal man være virkelig hurtig,« siger Line Kristensen.

»Det kan godt være, at vi kan lægge sagen i Børn og unge-udvalget inden barnets fødsel, men de kan jo ikke træffe afgørelse om adoption uden samtykke. De skal indstille videre til Ankestyrelsen, og Ankestyrelsen vil jo stadig have cirka otte uger, før de skal have truffet en afgørelse. Jeg har ikke set, at det bliver ændret. Ellers vil det være et foster, der knap nok er levedygtigt, når vi skal lægge sagerne ind, hvis det skal kunne nås.«

»Intentionen med færre skift for de små er god, synes jeg, men jeg har lidt

svært ved at se den i praksis,« siger Line Kristensen.

Samvær

Hvis man forestillede sig, at det var muligt at aftale adoption med samvær, allerede når adoptionen blev besluttet, tror du, det ville betyde noget for forældrenes villighed til at bortadoptere med samtykke?

»I forhold til de børn, der bliver bortadopteret til deres plejefamilier, er der et stort mørketal for samvær. I nogle af de sager, vi har haft, ved vi, at der vil være samvær, for det er en plejefamilie, der har kendt den biologiske familie i mange år, og det er et barn, der har en vis relation til sine biologiske forældre. Derfor kan de aftale det uden om systemet – uden om myndighederne. Og det ved vi, at nogle gør.«

»Jeg kunne godt forestille mig, at hvis biologiske forældre kunne garanteres samvær efter en bortadoption, ville flere samtykke. Mange af de forældre, jeg har haft med at gøre, har selv en barndom med rigtig mange anbringelser bag sig og skiftende anbringelsessteder, og hvad det nu indebærer. Og mange af dem siger, at det ikke må ske for deres barn. Så der er jeg rimeligt sikker på, at de egentlig er med på den sikring, som en adoption kan give, men det er jo deres børn, og de vil selvfølgelig gerne bevare kontakten til dem. Flere ville samtykke. Det er jeg ikke i tvivl om. Men sådan er reglerne jo ikke,« konstaterer Line Kristensen.

»Men nu er der kommet en ny højesteretsdom omkring samvær. Jeg tænker, at det lyder meget fornuftigt, at familieretten skal tage stilling til samvær igen. Jeg tror, vi alle har set Sporløs tilstrækkelig mange gange til at vide, at man har brug for et vist kendskab til sit biologiske ophav,« mener Line Kristensen. »Det kunne bare være breve eller noget andet kontaktbevarende.«

»Hvis vi tænker, at der faktisk er fine samvær, føler vi os forpligtede til at skrive det i vores indstilling til Børn og unge-udvalget, for den indstilling kan gå videre – også i en samværssag. Og det skylder vi barnet. Det har primært været de børn, der bliver adopteret af deres plejefamilier, men vi gør det også i de andre sager.«

»Vi har også i en sag vurderet, at der ikke skulle være adoption, fordi barnet havde brug for samvær med forældrene, og der var behov for støtte i de samvær. Og vi kunne ikke garantere, at der ved en adoption ville komme et samvær med støtte. Vi var usikre på, om Familieretshuset eller en ny kommune ville sætte støtte på. Så der har vi vurderet, at barnet har brug for det samvær, og derfor skal det forblive anbragt, indtil det er ældre og selv bedre kan indgå i samvær uden støtte. Sådan nogle vurderinger er vi faktisk inde og lave – ret ofte.«

Sårbare børn

Kan der være eksempler på børn, der er så sårbare eller har brug for så meget professionel støtte, at det bliver årsag til, at de ikke skal bortadopter, men være i en professionel plejefamilie?

»De vurderinger har vi også. Det centrerer sig om den ene betingelse: barnets bedste. Det kan være, at det ikke er det bedste at blive bortadopteret, og at barnet har brug for en professionel plejefamilie. Det kan være, at barnets udfordringer er så massive, at man forudser en institutionsanbringelse på sigt. Eller det kan være et barn, der som voksen aldrig kommer til at bo for sig selv, og så er det bedste ikke nødvendigvis en adoption.«

Barnets historie sikres

Line Kristensen fortæller, at de gør meget ud af at bevare barnets historie.

»Vi vil gerne sikre os, at uanset hvad der sker fremover, så kan barnet få sin fulde historie. Når jeg sidder og skriver i journalen, er det jo næsten underteksterne til barnets helt tidlige liv. Jeg går meget op i, hvordan jeg skriver det, og er bevidst om, at barnet på et tidspunkt skal læse det og kunne se sig selv og forstå sig ind i det – selv om det selvfølgelig er en ung eller voksen til den tid.«

Line Kristensen fortæller, at plejefamilien får en lille kuffert til at samle ting, som barnet skal have med sig videre i livet som vigtige minder, for eksempel breve eller billeder af sig selv og sin biologiske familie.

»Jeg sørger for, at disse ting bliver dokumenteret, så hvis der er adoptanter, der siger, at det skal barnet ikke

Line Kristina Kristensen har arbejdet i adoptionsteamet i Københavns Kommune i tre år.

have, så kan barnet en skønne dag få det alligevel,« siger hun. »Barnet har ret til sin historie. Hvis barnet får et smykke, kan jeg ganske vist ikke lægge det på sagen, men jeg kan måske tage et billede af det. Men et brev, som biologiske forældre, plejefamilie eller øvrige netværk skriver til barnet, kan jeg få kopi af og lægge på sagen. Så vi dobbeltsikrer. Vi går meget op i, at det er barnets ret til sin egen historie. Der er ikke nogen voksne, der skal bestemme, hvilke oplysninger børn kan få,« fastslår Line Kristensen.

Hvis originalerne af en eller anden grund skulle gå tabt, vil historien stadig være der og kunne skrives.

»Vi vil rigtig gerne lave ord og billeder med både biologiske forældre og plejeforældre for at give barnet sin fortælling med sig. Det er i hvert fald forkert, hvis man underkender betydningen af det for barnet. Man kan jo sagtens stå og sige: 'Jeg har haft en god opvækst med mine adoptanter, men hvorfor har jeg brune øjne, når de har blå øjne? Hvem ligner mig?' Det er simpelthen så menneskeligt. Hele psykologien må vi ikke glemme. Den er næsten allervigtigst. Vi skal have nogle hele mennesker ud, og vi skal være sikre på, at vi har givet barnet et bedre alternativ, så det skal gøres ordentligt og grundigt – og med barnet for øje hele tiden.« ■

»Vi ville gerne have, at vores kommende barn kommer til at vokse op i det land, hvor det er født.«

PRIVATFOTO

Vores datter er tvangsbortadopteret

En adoptivfar, som i 2022 sammen med sin mand adopterede en datter på 1 år, deler her sine refleksioner om tvangsbortadoption – adoption uden samtykke – set fra adoptivforældrenes synspunkt. Artiklen fortæller om parrets overvejelser – og netværkets reaktioner – forud for adoptionen, oplevelser i løbet af godkendelsesprocessen og i forbindelse med overdragelsen, frustrationer i mødet med myndighederne og om den første tid med en lille datter, der kommer fra et liv hos en anden familie.

AF EN ADOPTIVFAR

I 2022 adopterede min mand og jeg vores datter, der er bortadopteret uden samtykke. At adoptere er en stor beslutning, som kræver en masse overvejelser og giver anledning til en masse

spørgsmål. Og det, at der for os har været tale om en tvangsbortadoption, har betydet et yderligere lag af tanker og diskussioner før, under og efter adoptionen.

Vi har sagt ja til at dele vores erfaring, viden og tanker om processen for tvangsbortadoption, fordi vi håber at kunne belyse de dilemmaer, som mange står i ved valget om at skulle

sige 'ja' til et tvangsbortadopteret barn. Og vi håber også at kunne bidrage til at sætte fokus på de konsekvenser, som tvangsbortadoption medfører for barnet, adoptivforældrene og ikke mindst de biologiske forældre.

En række TV-programmer og artikelserier har efter vores mening givet et meget ensidigt blik på tvangsbortadoptioner, hvor vi oplever, at diskussionen fokuserer for meget på økonomi og mindre på barnets bedste. For er det virkelig økonomi, der skal fylde i denne diskussion? Er det den samtale, vi som adoptivforældre skal have med vores datter, når hun bliver større og begynder at søge information om sin historie? Det synes vi ikke.

Vi håber, at vi med vores historie kan bidrage til at nuancere billedet en smule og åbne op for at ændre diskussionen om vores datter og de tvangsbortadopterede børn, der kommer i fremtiden. Hvordan hjælper vi dem bedst muligt? Hvordan sikrer vi, at deres traumer håndteres? Og hvordan kan der gøres mere for også at hjælpe adoptivforældrene og i særdeleshed også de biologiske forældre?

Vores første tanker om adoption

Vi har som to mænd i parforhold aktivt valgt adoption frem for andre former for familiestiftelse. Det har vi, fordi vi – som alle andre forældre – gerne ville give et barn kærlighed og tryghed i livet, og samtidig var biologien ikke vigtig for os.

Inden vi gik i gang med adoptionsprocessen, havde vi – som mange andre – en forestilling om, at alle adoptioner var internationale, at de som udgangspunkt var frivillige, og at der medfulgte en positiv fortælling om et barn, der fik 'et bedre liv'. Derudover var vores opfattelse også, at vi som to mænd nærmest ingen chance havde for at adoptere internationalt.

Vi blev heldigvis hurtigt meget klogere. Ved en tilfældighed kom vi gennem en veninde i kontakt med en, som arbejder med nationale adoptioner, og vi fandt ud af, at langt fra alle bortadoptioner i Danmark er frivillige – ja faktisk sker langt størstedelen på baggrund af tvangsfjernelser. Samtidig blev vi også konfronteret med vores

forestilling om lykkelige adoptioner og blev bevidste om, at vi på ingen måde er med til at 'redde' et barn. Men det nye syn på adoption, som samtidig også var meget mere ærligt og velinformeret, gjorde udslaget for vores beslutning om at adoptere nationalt. Det er svært at sætte ord på, hvorfor det gav så meget mening, men det handlede for os nok meget om, at barnets historie ville være kendt, og at vores kommende barn kommer til at vokse op i det land, hvor det er født.

Vil vi have et tvangsfjernet barn?

Alle, der er nye på rejsen mod at skulle adoptere, gør sig en masse tanker om, hvilket barn de mon får, og hvad barnet har oplevet inden hjemtagelse. Vores tanker gik meget naturligt på, om bortadoption med tvang mon var 'værre' for barnet og for os som familie, end en frivillig bortadoption ville være.

Tankerne fik frit spil, og mange af dem gjorde ondt. Hvornår i livet blev barnet fjernet fra de biologiske forældre? Hvem blev barnet fjernet fra? Hvorfor blev barnet fjernet? Var der sket barnet noget? Hvilke ar på sjæl og krop kunne barnet have? Var det mon værre for barnet at blive fjernet mod dets forældres vilje, end hvis det blev givet væk? Ville vores barn opfatte os som forældre, eller ville vi for altid bare være nogle, der blev fundet, fordi nogle 'skulle' tage imod barnet? Ville vi nogensinde få barnets kærlighed at mærke, eller ville savnet af de biologiske forældre være stærkere end vores fælles bånd? Ville vi virkelig have et barn, der var blevet fjernet med tvang?

For os betød det at skulle sige ja til et tvangsbortadopteret barn også at skulle sige ja til frykten for, at de biologiske forældre ville gøre alt, hvad der stod i deres magt for at finde 'deres barn' igen. Og det betød en virkelig stor frygt for, at vores barn en dag ville se os som 'de folk, der tog mig væk fra mine rigtige forældre'. Den frygt er forbundet med smerte. For inderst inde vidste vi godt, at begge scenarier var mulige, uanset hvilket barn vi ville få – og ligegyldigt om der var tale om tvang eller ej.

Derfor kom vi også frem til, at det i virkeligheden ikke betød så meget for

os, om adoptionen var sket i forbindelse med tvang, eller om den var sket frivilligt. For vores kommende barn kom med en unik historie, som var afgørende for, at barnet ville ende hos netop os. På den måde kan vi sige, at vi overlod det lidt til skæbnen, og at det for os ikke var et enten eller. En adoption med samtykke kunne potentielt være lige så konfliktfyldt for barnet som en tvangsbortadoption.

Hvad vil det sige at være tvangsbortadopteret?

Da vi skulle afsted på det adoptionsforberedende kursus i fase 2, var det også med en klar aftale om, at national adoption var vejen frem, og at tvangsbortadoptioner ikke var en hindring for os. Vi håbede da også at blive klogere på processen, og at vi ville blive forbedret på barnets hjemkomst, historie og udfordringer. Som de fleste kommende adoptivforældre nok har oplevet, blev kurset en øjenåbner for vores egne fordomme, blåøjede forestillinger og mangel på viden om adoption. De ting, som før virkede vigtige, føltes nu ligegyldige. De tanker, som før fyldte negativt, begyndte at give inspiration og nye fremtidsforestillinger. Den frygt, vi før gik og havde, blev erstattet af nye bekymringer.

Men kurset blev også endnu en bekræftelse af, at adoption – tvang eller ej – var det rigtige for os. Det gav os desuden mulighed for at kunne være åbne over for familie og venner om de tanker, følelser og bekymringer, vi havde. Det åbnede dog også op for en masse konfrontationer og hårde samtaler, da vi ofte blev spurgt ind til meget 'intime' tanker og følelser. Vi havde endda familiemedlemmer, der bekymrede sig mere om barnets 'rigtige forældre' end om os. Vi blev i den grad sat på prøve.

Det har også betydet, at vi har måtte skabe et sprog for vores adoptionsproces for at imødekomme folks fordomme og mangel på viden. For mange var det svært at forstå vores tanker og processen omkring tvangsbortadoption. Både hvorfor et barn kan blive tvangsfjernet, men også hvordan vi ville have det med det. Vi havde ikke forventet, at vi på daglig basis skulle

tage stilling til andres holdninger til tvangsfjernelser. Set tilbage har det efter vores mening blandt andet været den noget ensidige mediedækning, der har været en afgørende faktor her.

Er godkendelsesforløbet godt nok?

Set tilbage har vi næsten kun positive ting at sige om godkendelsesforløbet fra fase 1 til fase 3. Mange har efterfølgende givet udtryk for forundring over den dybdegående undersøgelse af kommende adoptanter, for »vi andre kan jo bare gå ud og lave børn, hvis vi vil«. Men til den indvending har vi svaret, at godkendelsesforløbet er afgørende for, at man bliver bedre adoptivforældre. Specielt boring i følelsesmæssige ting og forholdet til ens egen historie har været meget givende. Man kan måske næsten sige, at godkendelsesforløbet er en miniudgave af forældrekompetencevurderingen – den vurdering, der ligger til grund for en tvangsbortadoption.

I forbindelse med at skulle skrive denne artikel har vi genbesøgt vores fase 3-essays, som blandt andet indeholdt spørgsmålet »Beskriv jeres tanker og overvejelser om at få et tvangsbortadopteret barn«. Ved læsningen nu bagefter er det tydeligt, at vi ikke vidste særlig meget om forskellen på et tvangsfjernet barn og et frivilligt bortadopteret barn – specielt i forhold til sagsbehandlingen, udslusningen fra plejefamilien og den efterfølgende retslige proces.

Forberedte godkendelsesforløbet os til, hvad det vil sige at have et adopteret barn, for slet ikke at tale om et tvangsfjernet barn? Dengang følte vi os godt forberedte, men set tilbage har vi ikke fået al den forberedelse, vi kunne have ønsket. Vi gruer ikke for fremtiden, men vi kan se nu, at der er mange udfordringer og svære fremtidige snakke om og med vores barn, som vi ikke har været forberedt på. Og selv om godkendelsesforløbet ikke kan forberede alle på alt, kunne vi godt have brugt flere værktøjer til at kunne håndtere den kæmpe opgave at skulle tage sig af det nyankomne barn. Sådan er det nok med alle adoptivforældre og ikke kun dem, som har tvangsbortadopteret børn.

Vores datters uro, utryghed og tristhed samt de reaktioner, som et overbelastet nervesystem medfører, føler vi os ikke rustet til via godkendelsesforløbet. For eksempel når vores datters ellers glade humør bliver erstattet af ængstelighed og uro, når der er mange mennesker med bussen, eller når de få gæster, der kommer i hjemmet, bliver for ivrige.

»Indimellem var følelserne også præget af ambivalens over, at nogle skulle miste deres barn, for at vi kunne få et.«

Man er som nye adoptivforældre ikke forberedt på, når ens barn skriger, mens tårerne triller; når ens barn skubber en væk og ikke vil trøstes; når ens barn græder i søvne; når ens barn nogle gange ikke vil røres i ansigtet eller på hænderne, fordi hun tydeligt endnu ikke er knyttet til en; når ens barn andre gange er bange for at lukke øjnene eller slippe en med hænderne, fordi hun helt tydeligt er bange for, at man forlader hende; når ens barn er uroligt og ikke kan falde i søvn; når ens venner og familie ikke kan forstå, hvorfor man sætter begrænsninger for hende og for dem; når ens omgangskreds kommer med gode råd, selv om de ikke selv har adopteret; og når vi selv er ved at være trætte og udmattede – som alle andre forældre også bliver – men vi stadig skal skabe tilknytning og derfor ikke bare kan trykke på autopiloten.

Det er utrolig hårdt at få børn, og at adoptere er kun en endnu større opgave. Der skal virkelig være en god balance og et stærkt fundament, for at man skal kunne stå distancen. Og for os bliver det tydeligt, at godkendelsesforløbet – inklusive de adoptionsforberedende kurser – har nogle mangler.

Et naturligt match?

Efter vores endelige godkendelse i fase 3 gik vi, som alle andre kommende

adoptivforældre, spændt og ventede på et match. Mon barnet var født endnu? Hvor befandt det sig? Var det mon hos sine biologiske forældre endnu?

Indimellem var følelserne også præget af ambivalens over, at nogle skulle miste deres barn, for at vi kunne få et, og nogle dage havde vi også dårlig samvittighed. Tanken om, at det muligvis kunne blive et barn, der blev 'revet væk' fra de forældre, som gerne ville beholde det, var nogle dage så stor, at tårerne trillede, mens den dårlige samvittighed gav ondt i maven og søvnløse nætter. En bitter smag i munden fyldte nogle dage mere end glæden over det børneværelse, som vi var i gang med at gøre klar.

Det føltes, som om det var os, der skulle rive barnet væk. Os, der fysisk skulle fjerne et barn både mod de biologiske forældres ønske og vilje og også mod barnets. Når man lukkede øjnene om natten, kom billedet af et skrigende barn, der blev fjernet fra grædende forældre. Denne del af processen var langt hårdere end forventet og slet ikke noget, vi var forberedt på, før vi stod i det.

Da matchet endelig kom, føltes det, som om skæbnen havde spillet med odds på os. Vores datter var født tæt på vores godkendelsesdato og var bortadopteret uden samtykke fra de biologiske forældre. Vores dårlige samvittighed blev hurtigt afløst af lettelse og savn efter den datter, vi snart kunne holde i vores arme. Vi blev udfordret i forhold til information, tid og samarbejdsvilje i vores matchproces. Det hele tog længere tid, end vi var blevet fortalt, og længere end vi kunne forestille os. Vores datter er matchet uden for den generelle godkendelsesramme, og derfor er vores historie ikke som de fleste andre. Det betød også, at efter et længe ventet opkald fra Adoptionsnævnet om et match fandt vi ud af, at Familieretshuset skulle godkende os til adoption uden for den normale godkendelsesramme – og så endda med risiko for afslag på det matchede barn – samt at vi åbenbart også skulle igennem en ekstra PAS-rådgivning inden den ekstra godkendelse.

Det undrer også stadig i dag, at man ikke bliver forberedt bedre på proces-

sen for matching uden for godkendelsesrammen. For på trods af, at vi måske hører sjældenhederne til, ville vi ønske at have haft den information inden vores udvidede godkendelsesproces. Det havde måske hjulpet på frygten for ikke at blive godkendt og derved 'miste' vores barn. Da vi efter fire uger endelig blev godkendt uden for den normale godkendelsesramme, skulle vi vente yderligere 10 dage på nye straffeattester, der var nødvendige for, at den juridiske proces kunne begynde, og vi kunne få kontakt til hjemkommune og dermed plejefamilie. Igen føltes dagene utroligt lange, og vi har tit talt om, hvorfor de straffeattester ikke var indhentet før. Da vi endelig fik papirer i e-Boks med billeder af vores datter og en overdragelsesplan fra hjemkommu-

nen, kunne vi for første gang i næsten tre år slappe af og sove med ro i maven.

Den vigtige overdragelse fra plejefamilien

Vores datters plejemor fortjener i den grad en stor anerkendelse. Ikke kun for sit arbejde som plejer, men også for sin personlige investering. Vi er ikke i tvivl om, at vores datter har været elsket, passet på og i det hele taget har lært, hvad en god tilknytning er. Det var tydeligt at se og mærke, at hun var en del af deres familie – måske endda i sådan en grad, at det nærmest føltes forkert, at hun skulle hjem til os i stedet for.

Takket være en stor mængde billeder og videoer fra den første tid hos plejefamilien kan vi se – og senere vise og fortælle hende – at de har været på

familieudflugter, holdt familiefester, holdt glade hyggeaftener hjemme og haft besøg af vores datters biologiske forældre. Alle gaver er dokumenteret og gemt, og vi har fået det hele med hjem, så vi kan give hende det, når hun bliver større.

Overdragelsen startede for os før den officielle overdragelse fra kommunen. Vi aftalte med plejemor at *FaceTime* i ugen op til vores første møde, så vores datter kunne vænne sig til vores stemmer og ansigter. Det var en stor forløsning at kunne tale med hende og se hende på andet end nogle billeder. På overdragelsens første dag ankom vi til et dækket bord med flag, chokolade og en flaske bobler, hvorefter sagsbehandleren fra kommunen kom for at overlevere sagen og planen. Vi havde

»Vi havde ikke forventet, at vi på daglig basis skulle tage stilling til andres holdninger til tvangsfjernelser.«

PRIVATFOTO

hørt fra vores PAS-rådgiver, at studier peger på, at den optimale overdragelsesperiode bør være tre måneder, hvilket dog aldrig er realistisk hverken for plejeforældre, adoptivforældre eller for sagsbehandlingen. Det første oplæg til overdragelse fra kommunen lød på fem dage, men både vi og plejemor ønskede flere dage, hvorefter den blev forlænget til 12 dage inklusive to pausedage og de sidste tre dage, hvor vi boede hos plejefamilien. Sammen med de seks dages 'digitale overdragelse' kom vi altså op på 18 dage til at lære hinanden at kende. Det var en dejlig 'sejr', og selv om det stadig føltes som alt for kort tid, vidste vi godt, at det var mere, end mange andre havde haft mulighed for. Det føltes nærmest uoverskueligt at skulle skabe tilknytning til et lille menneske, der ser os som fremmede, på så kort tid.

Når vi tænker tilbage, kan vi godt se, at vi følte os en smule overladt til os selv. Sagsbehandleren var kun til stede i 30 minutter den første dag og lod efterfølgende ikke høre mere fra sig. Vi kunne ringe til hende, hvis der var spørgsmål til det praktiske, men hvordan vi skulle forholde os til overdragelsen eller de biologiske forældre, blev overladt til fantasien. Der opstod desværre en ret ærgerlig situation, hvor de biologiske forældre truede ple-

jemor med at komme for at se, hvornår der 'kom nogle og tog deres barn', og hvem det var. Plejemor fortalte det selvfølgelig til os, fordi hun også fandt det ubehageligt, og det var da også voldsomt at vide. Kommunen bad de biologiske forældre om 'lade være', men mere hørte vi ikke fra kommunen. Til gengæld turde vi ikke parkere ved plejemors hus længere, hun rullede gardinerne ned i stuen hver gang, vi var der, og vi kiggede alle forvirrede på hinanden, hver gang der var en lyd, vi ikke kendte, og som lød, som om nogle stod ved carporten. Vi var alle enige om, at det var desperate mennesker, der stod i en ulykkelig situation, og som ikke ville gøre alvor af deres ord, men tanken var der stadig hver dag under overdragelsen.

Efter vi er kommet hjem, er det gået op for os, at det ikke kun er min mand og jeg, der er vores datters familie. Plejefamilien har haft en afgørende betydning for hende, og de er lige så meget hendes familie. Og selv om hun er fjernet med tvang fra sine biologiske forældre, hører de til hende og dermed til os, og de er en naturlig del af fortællingen om hendes liv – i fortiden og forhåbentlig også i fremtiden.

Problemerne ophobede sig efter hjemkomst

Da vi kom hjem fra overleveringen og landede i vores egne trygge rammer, kunne vi godt mærke, at anspændtheden nu lettede. Den havde egentlig ikke fyldt så meget under overdragelsen, men bagefter kunne vi virkelig mærke, hvor meget vi havde været *på* under overdragelsen. Fokus var nu på at lade vores datter lære hjemmet at kende og få skabt en hverdag i vores tempo, i vores omgivelser og på vores vilkår. Ellers rettere sagt, sådan burde det have været. For i virkeligheden begyndte udfordringerne at hobe sig op. Og her taler vi ikke om den hårde proces med tilknytning og adoptionsrelaterede reaktioner, men i stedet problemer med sagsbehandlere fra kommunerne, Folkeregistret, Udbetaling Danmark, arbejdsgivere med flere. De var på ingen måde parate til at håndtere tvangsbortadoptioner og børn i midlertidig placering.

For midt i det, der burde have handlet om tryghed, tillid og at skabe et bånd til vores datter, ja, så skulle vi nu til at udfylde papirer og ringe rundt til mange forskellige kontorer blandt andet for at få lavet et pas for at kunne få barselsrefusion og børnepenge. Dette resulterede også i en tur forbi kirkekontolet og en fotograf. Alt sammen noget, der skabte en unødvendig uro for vores datter. Vi har efterfølgende klaget, og Udbetaling Danmark har heldigvis beklaget denne fejl, fordi de siger, at det kun gælder ved internationale adoptioner.

Man skulle tro, at det offentlige og ens arbejdsgivere har erfaring med adoptionssager, men vi blev noget overraskede over, hvor lidt folk vidste. Og når man dertil tænker på alle de forskellige familiekonstellationer, der findes, føles det lidt grotesk, at det offentlige stadig deler op i forældrerollerne 'mor' og 'far' og ikke kan differentiere mere end det. Det vækker minder om, da vi forsøgte at lave en barselsplan på borger.dk, hvilket ikke kunne lade sig gøre, da systemet ikke virker til andet end barsel med biologiske børn.

Vi føler virkelig, at vi før, under og efter adoptionen har været udfordret af bureaukrati, marginalisering og uvidenhed fra det offentlige, og det bidrager bestemt ikke til en god start på det nye familieliv – tværtimod giver det en masse frustration og dilemmaer.

Vores tanker efter adoption

Det, der fylder mest for os nu, er, hvordan vi bedst sikrer, at vores datter vokser op med mest mulig historie, og at de valg, vi tager omkring hende og for os som familie, bedst muligt afspejler den fremtidige historie, vi ønsker for hende.

Vi er i gang med flere projekter, som kan fortælle hende om livet, både før og efter vi kom ind i billedet. En såkaldt livsbog er nok det mest personlige, vi har sat os for, og den skal give hende et ærligt og fyldestgørende billede af, hvor hun kommer fra, og om den familie, som er så heldige at have fået lov at blive hendes nye familie. Vi har derudover også lavet fotoalbums og skrevet tekst til billeder, der spænder fra hendes fødsel, hendes tid hos

Den generelle godkendelsesramme

Ved generel godkendelse bliver ansøgeren eller ansøgerne godkendt til at adoptere et barn i alderen 0-48 måneder, hvor den samlede viden ikke taler afgørende imod, at barnet har et normalt udviklingspotentiale i fysisk og psykisk henseende. Der vil blive taget stilling til, om barnets eventuelle kendte vanskeligheder er af et så begrænset omfang, at det fortsat er muligt for familien at føre et almindeligt dansk familieliv. Vurderes et barn uden for den generelle godkendelse, vil det kræve en konkret godkendelse til at adoptere barnet. Det er ikke muligt på forhånd at få en udvidet godkendelse.

Kilde: Ankestyrelsen

»Vi ønsker, at hendes historie skal defineres af hende selv, og at hun får mulighed for selv at fortælle sin historie, når den tid kommer.«

plejefamilien, samværet med bioforældrene, overdragelsen fra plejefamilien til os og til hjemkomsten og starten af vores liv sammen. Vi har fået aktindsigt i hendes papirer, så vi har en masse information om bioforældrenes fortid og liv. Det har samtidig også givet os en ro i maven om, hvorfor hun er tvangsfjernet, så det har været meget givende for os. Vi er også heldige at have fået videoer af hendes bioforældre, der leger og snakker med hende, som vi kan vise hende. Alt sammen er noget, vi håber og tror på, kan give hende en form for vished, som mange andre adopterede har udtrykt sorg og frustration over at mangle. Det kommer aldrig til at udfylde tomrummet, men det kan give hende en vis afklaring.

Samvær

Snart kommer spørgsmålet om samvær med bioforældrene. Den endelige retssag om vores adoption skal finde sted om kort tid, og det medfører også et spørgsmål om samvær. Som regel falder disse sager sådan ud, at samvær nægtes, men med vores nye viden om

vigtigheden af barnets ophav og historie, bør vi så selv ønske samvær og helt undgå en retssag? Hvad er bedst for vores datter på sigt? Det spørgsmål fylder utrolig meget, og vi har ikke det endelige svar endnu – blot en masse overvejelser.

En væsentlig ændring i vores tanker om tvangsbortadoptioner er, at vores datters bioforældre må føle sig meget overladt til sig selv med en smerte, der er helt ubeskrivelig. De er – uanset om vi vil det eller ej – en del af vores datters historie, og det er vores opgave at sikre, at hun kender den, og at den er så fyldestgørende og positiv som overhovedet muligt.

Vi ønsker, at hendes historie skal defineres af hende selv, og at hun får mulighed for selv at fortælle sin historie, når den tid kommer.

Dilemmaer og konflikter opstår både i åben adoption, frivillig anonym adoption og i tvangsbortadoption. Det ved vi. Set tilbage ville vi ikke have foretrukket en frivillig anonym adoption, men det er klart for os, at tvangsbortadoptioner stadig er nye i systemet, og

der er plads til forbedringer – for alle parter skyld.

Får adoptivfamilien nok hjælp?

Vores klare overbevisning er, at man som adoptivforældre har mulighed for at få den rette hjælp, hvis man kender de udfordringer, der kan komme, og man ved, hvem man skal kontakte, når de kommer. Problemet med dette er bare, at man ikke kender de udfordringer, problemer og risici, der følger med en (tvangs-)adoption, så der mangler klart mere information til de kommende forældre om disse emner. Vores forslag er, at man kunne udvide det adoptionsforberedende kursus med to ekstra dage for at få disse situationer med i billedet. Det ville gøre en kæmpe forskel for nye adoptivforældre, fordi det netop er i den første måned, disse problemer opstår, og hvor forældrenes fokus bør være på barnet, tilknytning og tryghed, og ikke på problemløsning. ■

Artiklens forfatter er anonym af hensyn til sin datter; hans identitet er redaktionen bekendt.

Med tilstrækkelig
støtte og rådgivning
kan moderskabet
komme til at fungere.

Barnets historie er det vigtigste

Når et barn bliver bortadopteret, er det essentielt, at det får sin historie med sig; historien skal være sand, men den skal også være positiv. Det er adoptivforældrenes opgave og ansvar, at barnet ikke mister sin historie, og derfor skal de også selv være i stand til at rumme den.

AF MARIANNE ØSTERGAARD

Inger Thormann er en af landets mest erfarne psykologer i arbejdet med udsatte børn og deres forældre. Hun har årtiers praktisk erfaring med at give sårbare børn en god start og en tryk, nænsom overdragelse til pleje- eller adoptivfamilier – og ikke mindst at skabe et godt samarbejde mellem dem og de biologiske forældre.

Som hun selv formulerer det: »Der, hvor jeg har lært meget om sårbare små børn og adoption, er i mine 30 år på Skodsborg Observations- og behandlingshjem, hvor vi havde adskillige adoptioner og udelukkende sårbare børn, som ikke kunne være hjemme hos deres forældre og derfor kom hos os på tvangsmæssig eller frivillig basis.«

Arbejdet dér var også baggrunden for, at Inger Thormann har undervist kommende adoptanter i nænsomme overdragelser og skrevet bøger om dette emne. Siden 'Skodsborg' blev lukket i 2012, har hun arbejdet som

privatpraktiserende psykolog og som konsulent blandt andet for flere kommuner. Sammen med Inger Poulsen, der er psykoterapeut MPF, har hun udviklet spædbarnsterapien i Danmark og stiftet Dansk Institut for Spædbarnsterapi.

»I min klinik har jeg mange adopterede i alle aldre – mange midt i livet, der standser op og siger: 'Hvad er det her for noget?' Også nogle, som synes, de har fået forkerte danske forældre, og hvor de har prøvet at få ophævet deres adoption, fordi de følte sig stærkere uden de danske forældre. Og det er klart, at det gør indtryk,« siger Inger Thormann. »Jeg har erfaret, at der er en forskel på dem, som har mulighed for at finde tilbage til forældre eller andre omsorgsgivere, og dem, som ikke kan, fordi de er hittebørn, eller fordi historien er væk. I den situation er man meget alene. Hvis man ikke bryder sig om de forældre, man fik, da man blev adopteret, så er broerne brændt, og man står faktisk ret alene.«

Fejlfinding eller støtte

Hvordan tænker du, at vi som samfund bør gribe det an, når der er forældre, der ikke magter deres forældreopgave?

»Der er et dilemma i den måde, vi måler forældreevne på. Spørgsmålet er, om vi er fejlfindere og tjekker af på en liste, eller om vi prøver at støtte forældre til at finde deres eventuelle forælderskab frem,« siger Inger Thormann.

»Der er kommuner, der efterspørger afklaring af, hvad et forældrepar kan uden at få hjælp fra personalet. Og meget af det personale har jo valgt det job, fordi de gerne vil støtte mødre til at kunne blive mødre, og der ligger et meget alvorligt etisk dilemma for dem, for når man skal lægge en sag op for børne- og ungdomsvalget, skal man være meget tydelig, hvis der skal være tale om en tvangsanbringelse eller tvangsadoption. Og det vil sige, at det snarere bliver en fejlfinding og en afsløring af, hvad forældrene ikke kan, end det bliver en støtte.«

Inger Thormann fortæller om en sag, hvor man valgte den modsatte tilgang og støttede moren.

Det drejer sig om en ung kvinde, der selv havde været et alkoholskadedt barn

på 'Skodsborg', og som Inger Thormann kender fra dengang. Som 30-årig besluttede kvinden, at hun gerne ville være mor.

Københavns Kommune satte Familieprojektet til at løse opgaven, og de kom i hjemmet 12 timer i døgnet og observerede og stillede krav og gav anvisninger på, hvordan man skal holde barnet og sidde bedst, når man giver flaske og så videre. De gav også klar besked om, at man skal slukke alle fjernsyn og telefoner, når man skal koncentrere sig om samværet med barnet.

»Medarbejderne var meget opmuntrende og fulde af håb, for den unge mor rettede sig efter deres anvisninger, og efter et par måneder kunne de se, at hun kunne klare det selv. Der var rådgivning, og der var kærlighed, vil jeg have lov til at sige, for sådan opfattede den unge mor det, og barnet er i dag næsten tre år, og alt går godt, og børnesagen er lukket,« fortæller Inger Thormann.

Hun ser dette som en god historie om at få lov til at blive mor, uden at barnet udsættes for omsorgssvigt, og hun mener, at det blandt andet handler om at se mennesket før diagnosen.

»Det er også afgørende, at man vil det arbejde, at man vil få noget til at lykkes, at man vil hjælpe det menneske – som måske kan være mor eller far. Vi ved det ikke, men vi må prøve, før vi kan sige noget om, at disse forældre ikke kan være forældre. Hvis de aldrig har prøvet det før, kan vi ikke være bekendt at stemple dem som nogle, der aldrig i deres liv vil kunne passe et barn eller have noget positivt med deres barn, og så straks beslutte at tvangsbortadoptere. Det kan vi simpelt hen ikke være bekendt,« mener Inger Thormann.

Hvis man observerer forældre og barn sammen for at finde ud af, om et barn skal bortadopteres, eller om forældrene skal have lov til at have samvær, hvor lang tid synes du så, at man skal se forældrene i samspil med barnet, for at man kan vurdere det?

»Hvis det er koncentreret på en institution, så tror jeg, at man skal sætte cirka tre måneder af, og det bør være nok, for hvad du ikke lærer på tre må-

neder, det kan du ikke lære. Og barnet må ikke blive for gammelt, for så betaler det prisen, fordi vi gerne vil gøre det lidt for grundigt over for forældrene. Og hvis man gør det koncentreret og dagligt, kan man klare det på kortere tid. Så ser man også, om en mor eller far tager anvisningerne til sig. Man kan sige direkte: 'Du er simpelt hen i lære som mor. Jeg gør, hvad jeg kan, og jeg tror på dig langt hen ad vejen, men du må vise mig, at jeg har grund til at tro på dig.' Hellere den direkte facon, end at der går seks uger, og man så siger: 'Alle de dage, der står her på kalenderen, har jeg set, at du og barnet ikke har haft øjenkontakt.' Man skal virkelig gå ind i det, hvis man skal være et ordentligt menneske – ud fra min gammeldags måde at se på det,« fastslår Inger Thormann.

Hvis vi har en situation, hvor man ved, at et spædbarn ikke kan bo hos de biologiske forældre, men der er overvåget samvær for at finde ud af, om de kan etablere en god relation og spille en positiv rolle i barnets liv, hvor ofte skal man så have samvær?

»Når det er et spædbarn, kan det være en kontakt en gang om ugen. Det behøver ikke at være lang tid, men det er for, at barnet får lov til at være i sin mors arme, mærker duften og bliver bekræftet i, at 'det er hende her, der er min mor'. Men det kommer an på, om det er med henblik på, at samværet og kontakten skal holdes ved lige, for at barnet kan komme hjem, eller – som det vil være ved en adoption – at barnet skal blive ved med at huske, hvor det kommer fra og huske sin historie. Det er to forskellige ting. Men hvis det er vedligeholdelse af en tilknytning, der har været i graviditeten og i den første

Familieprojektet

Familieprojektet er en del af den velgørende fond Dansk Råstof. De arbejder for at give udsatte børn og familier en bedre hverdag gennem familiebehandling, støtte i hjemmet og vejledning i samarbejde med kommuner på Sjælland og øerne. Hjemmeside: fampro.dk.

TEGNING: IB SPRANG OLSEN

Nærhed og ro er vigtige elementer, når en kontakt skal etableres.

tid efter fødslen, så skal der helst være en egentlig kontakt.«

Mulighed for samvær

»Ved en adoption derimod er det ikke meningen, at tilknytningen skal holde,« siger Inger Thormann. »Efter min mening er tilknytningen ikke det vigtigste, hvis det er en adoption. Det vigtigste er, at barnet får lov til at leve med sin historie, og at adoptanterne lærer på de adoptionsforberedende kurser, at når de får et barn, får de også barnets historie med, og den skal de leve med resten af livet. For det er så væsentligt for deres barns udvikling af identitet, at det bliver ved med at blive mindet om, hvem det var, der skabte det, og at det fik noget godt med sig af lige nøjagtig de forældre – de biologiske forældre. Og i vores land har vi desværre ikke lov hjemmel for, at

et barn har retten til sin egen historie. Det vil jeg håbe, bliver ændret.«

»Ikke alle børn har brug for samvær, men der skal være *mulighed* for samvær. Nogle børn har det godt nok med, at de hører om de biologiske forældre, men så kan det pludselig komme, at de har lyst til at møde dem. Hos piger kommer det gerne i 10-12-årsalderen. Og så er det, der skal være en mulighed for at møde dem, uden at det er som i dag, hvor man skal ansøge, og det tager et halvt år. Der skal være en objektiv mulighed, der er lovbestemt for, at et barn – når det har behov for det – kan få lov til at få et møde med sine biologiske forældre.«

Hvordan finder man ud af, om det har behov for det?

»Det starter med, at adoptivforældrene er meget opmærksomme på

barnet og opmærksomme på, hvordan barnet forholder sig til sin historie, og de skal kunne rumme den. Derfor er det en meget stor opgave at være adoptivforældre. Jeg kender voksne adopterede, som har siddet på deres børneværelser og drømt om og tegnet deres biologiske mor, hvor de selv lå inde i hendes mave. Og når adoptivforældrene så har set det, har de sagt: 'Hvad er det du laver? Afsted med det. Ned i papirkurven!' Det er simpelthen den indstilling, der skal ændres,« fastslår Inger Thormann.

Mener du virkelig, at den holdning, du beskriver dér, stadig findes?

»Det kan du tro, den gør!«

Inger Thormann illustrerer sin pointe med en historie, som en plejemor har fortalt hende inden for det seneste år.

»Plejemoren havde netop afleveret et plejebarn på syv måneder til dets adoptivforældre. Hun havde udarbejdet en plan for en nænsom overdragelse over godt en uge, og hun havde samlet fotografier og beskrivelser af barnet, som det kunne have med sig ud i livet. Der var skabt en tryk tilknytning mellem barn og plejemor, og hun var bevidst om betydningen af, at barnets tilknytning til hende nænsomt skulle overføres til adoptivforældrene. Det var de imidlertid ikke interesserede i. Nu var de endelig blevet forældre, og deres forældreskab begyndte *i dag*. Så der blev tale om et *clean cut*, og barnet fik ikke sin historie med sig – hverken den fra fosterlivet i sin biologiske mors mave eller de syv måneder hos plejemoren. Og der kan adoptanter jo lukke sig om sig selv, uden at der er nogen, der vil blande sig i det. De kan gøre, hvad de vil. Og det mest alvorlige er, at det er helt legalt,« siger Inger Thormann.

»I en adoption er de biologiske forældre valgt fra en gang for alle, men når vi så alligevel vælger dem til, er det, fordi barnet har behov for at kende sin livsnerve – hvem har skabt mig? Det er så vigtigt, at den historie fortælles af adoptanterne. Adoptanter skal kende historiens betydning, og de skal *ville* det helt ind i deres hjerte. For ellers kan de ikke holde det ud. Hvis man i virkeligheden ville ønske, at barnet havde ligget i ens egen mave, bliver det svært. I undervisningen af adoptanter

Inger Thormann har arbejdet som psykolog i over 50 år, heraf 30 år på Skodsborg Observations- og behandlingshjem. Desuden har hun et omfattende psykologisk forfatterskab bag sig – ofte bøger skrevet i samarbejde med andre.

skal det fylde rigtig meget, så man er klar over, hvad man gør, når man vælger et barn, som har andre forældre. Det er meget, meget vigtigt. Et barn kan sagtens vokse op hos nogle andre forældre, men det vil tage skade af ikke at blive mindet om sin livsnerve. Når vi anerkender de biologiske forældre, anerkender vi også barnet, og barnet mærker det med det samme,« siger Inger Thormann.

Hvad ser du som fordele og ulemper ved, at barn og biologiske forældre har kontakt efter en adoption?

»Der skal ikke laves love om, at der skal være samvær. For nogle vil det være bedst ikke at have det. Der kan være så skrøbelige børn, at de ikke magter at tænke på to forskellige fædre og mødre. Men muligheden for kontakt skal være der, og det må ikke være besværligt at få kontakt.«

Er der andre ting, man som adoptivfamilie skal forholde sig til?

»Man må aldrig tale dårligt om barnets ophav. Aldrig! Fordi vi ved, hvor vigtigt det er, at man tænker positivt om dem, der har skabt en. Og hvis barnet kommer fra et andet land, må man heller aldrig tale dårligt om landet. Aldrig tale negativt om det, som barnet er skabt af eller rundet af. Og hvis der er nogen, der har haft et misbrug, så må

man ikke tale grimt om det. Der er jo ikke nogen, der drikker for at skade det barn, der ligger inde i ens mave. Man drikker, fordi man har et svært liv og gerne vil have smerten til at gå væk. Man skal finde en måde at omtale det på uden at lyve, men aldrig tale grimt om det.«

Den nænsomme overdragelse

Vil du sætte nogle ord på den nænsomme overdragelse?

»Den tager tid. Den tager to-tre uger. Det indebærer, at adoptivforældrene og plejeforældrene er sammen om barnet i flere dage. Men der er tendens til at spare det væk, fordi plejeforældrene så skal have løn i længere tid.«

Den nænsomme overdragelse gælder både overdragelsen fra biologisk familie til plejefamilien og fra plejefamilien til adoptivfamilien. Dog kan overdragelsen fra den biologiske mor til plejefamilien normalt ikke komme til at tage så lang tid, hvis den foregår lige efter fødslen.

Inger Thormann er med i en arbejdsgruppe under Dansk Pædiatrisk Selskab, hvor de er ved at udarbejde retningslinjer for, hvordan det bør foregå, når overdragelsen sker lige efter fødslen. Et af arbejdsgruppens forslag er, at barnet skal ligge på morens bryst i mindst to-tre timer efter føds-

len, blandt andet fordi der aktiveres stressreducerende hormoner hos både mor og barn. Derefter er det vigtigt, at mor og barn får sagt farvel til hinanden, fordi det farvel betyder: 'Du må gerne knytte dig til andre end mig.'

I den overdragelse er det vigtigt, at der bliver sat ord på barnets historie, og når Inger Thormann inddrages i sådan en overdragelse, spørger hun altid moren, om der er noget, hun gerne vil have, at man fortæller videre til plejefamilien og senere adoptivforældrene. Det at barnet får sin historie fortalt, er spædbarnsterapi. Barnet får også sin historie på skrift, og desuden vil det være en god idé at give barnet et overgangsobjekt med, for eksempel den undertrøje, moren havde på under fødslen, og som lugter af hende.

Morens videre liv

Inger Thormann nævner en sidste ting, som hun finder væsentlig omkring adoptioner: Hvordan kommer moren videre? Det er nemlig også betydningsfuldt for barnet.

»Et barn vil måske sige: 'Da så min mor havde født mig, og jeg kom op og ligge på hendes mave, og jeg blev båret ud til Åse og Holger (eller hvad plejeforældrene nu hedder), hvad så med min mor?' Og der er det sådan, at vi ikke har nogen plan for, hvad man gør med den mor. Hun tager sig sammen og tager tøj på og går ned til busstoppestedet og tager bussen hjem. Og det er jo lige til et selvmord,« konstaterer Inger Thormann. »Der skal simpelt hen være en støttepersonsordning og en mulighed for, at denne mor kan tale med et menneske, der er god til sådan noget. En der måske tager med hjem og sørger for, at der er mad i køleskabet og bliver en slags støtteperson for moren i en periode. Hvad der sker med moren, er en del af barnets historie. Og man kan få dårlig samvittighed hele livet, fordi ens mor bliver behandlet på den måde, selv om man ikke selv var aktiv i det.« ■

Læs mere

- spaedbarnsterapi.dk

Tabet af en søn

Den 1. april 2020 fik Sabrina og Tobias besked om, at deres 10 dage gamle søn, Karl, skulle bortadopteret. Derefter blev han kørt ud til den plejefamilie, hvor han boede de næste fem måneder. I den periode fik de lov til at besøge ham hver tredje uge. Den 14. august samme år blev tvangs bortadoptionen effektueret, og forældrene ved intet om, hvad der er sket i Karls liv siden den dag.

AF MARIANNE ØSTERGAARD

Tobias og Sabrina har været par i snart fire år, og de blev gift i august sidste år.

Sabrina, som er 30 år gammel, har tre børn fra tidligere forhold, som bor hos forskellige plejefamilier. For Tobias er Karl det første barn.

Sabrina har samvær med sine andre børn, som er seks, ni og 10 år gamle. Datteren på 10 år er ved at blive udredt for ADHD og borderline, og den ældste søn på 9 år har infantil autisme, mens den seksårige søn ikke har nogen diagnoser.

Sabrina synes, det er en god ordning, at børnene bor hver for sig: »Det syntes jeg ikke til at starte med, men efter at de er blevet ældre og har fået diagnoser, synes jeg, at det bedste for dem er, at de bor hver for sig,« siger hun.

Børnene har ikke meget med hinanden at gøre, men Sabrina er i gang med at undersøge muligheden for søskendesamvær mellem den ældste og den yngste, som begge to bor på Lolland. Søskendesamværet går ud på, at hun på nogle af samværsdagene kan være sammen med begge børn samtidig.

Børnene har aldrig mødt den lillebror, som er blevet bortadopteret, men den seksårige søn kan huske, at Sabrina var gravid og havde en stor mave, og han spørger somme tider sin plejemor, hvor baby er henne.

Par med det samme

Da Tobias og Sabrina mødte hinanden i sommeren 2019, blev de med det samme klar over, at de skulle være par – også selv om de begge to var i et andet parforhold på det tidspunkt.

»Vi havde sådan mere eller mindre besluttet os for det, efter første gang vi var sammen. Da var vi jo sammen uafbrudt og sov sammen,« fortæller Sabrina. »Det ene tog det andet, og så blev vi pænt enige om, at vi gik fra det, vi havde, og så fandt vi sammen og ville prøve, om vi kunne få det til at fungere.«

Sabrina var blevet gravid allerede en af de første gange, de var sammen, og graviditeten var med til at cementere deres forhold så hurtigt.

»Jeg havde jo fundet kvinden i mit liv,« siger Tobias.

Sabrina fortæller: »Det var et helt andet liv, vi begge to gik fra. På det tidspunkt boede jeg sammen med et vennepar, og så flyttede Tobias og jeg ud i vores eget, og kommunen var allerede inde over dér og sagde, at vi flyttede for meget. Jeg sagde: 'Hør her, det kan jo ikke være rigtigt, at vi skal bo fire mennesker under samme tag.' Så kunne sagsbehandleren også godt se, at det var praktisk, at vi flyttede, men alligevel har de kørt på, at vi flyttede så meget.«

I sommeren 2019 flyttede Tobias ind hos Sabrina og venneparret i Nakskov, og i november 2019 flyttede de til Maribo, hvor de boede til foråret 2021. Efter bortadoptionen flyttede de til Nordjylland, hvor de nu bor i en lille landsby.

Væk fra fordømmelsen

»Vi blev trætte af at bo dernede, hvor vi bare var totalt stemplede af kommunen, og alle folk kendte til det hele og var så pissetømmende. Og så

havde vi begge to brug for at starte på en frisk, og det blev Nordjylland,« fortæller Sabrina.

Og synes I så, det har fungeret med at komme væk fra stemplet?

»Ja! Jeg var meget nervøs for, hvordan folk ville se på mig, når de fandt ud af, hvem jeg var, og hvad mit liv bestod af, men de har simpelthen været så søde og forstående og taget så godt imod os,« siger Sabrina. Hun startede på HF, da de flyttede til Nordjylland, og nu er hun i gang med at uddanne sig til social- og sundhedshjælper. Hun har også taget buskørekort i Nordjylland, men da der ikke var arbejde som buschauffør i lokalområdet, gik hun i praktik på et plejehjem.

»Og det faldt jeg for med det samme!« fortæller hun.

Tobias arbejder som maskinfører i en entreprenørvirksomhed.

Graviditeten og observationshjemmet

Graviditeten var nem og uden komplikationer, men Sabrina var bange for kommunen.

»Jeg var skrækslagen for, at de ville tage ham. Og det fyldte rigtig meget for mig. Tobias var mere rolig, fordi det var hans første barn: 'Det skal vi nok klare, skat. Rolig nu. Vi klarer det hele. De kan bare komme an, for de har ikke noget at udsætte på os.'«

Men omkring den 1. marts – tre uger før Karls fødsel – fik de at vide, at kommunen lagde op til en anbringelse. Og et par dage før, at sagen skulle behandles i Børn og unge-udvalget, fortalte sagsbehandleren, at det ikke

»Vi havde god kontakt, og Karl fik mad, som han skulle, og vi snakkede til ham, og badene og puslesituationen gik godt. Derfor undrer det alle, at sagen gik som en adoptionssag.«

bare var en anbringelsessag, men en adoptionssag.

Hvor graviditeten havde været nem, blev fødslen kompliceret, og efter 27 timer med veer blev Karl født ved kejsersnit den 21. marts 2020.

I starten blev han ammet, men han kunne ikke sutte ordentligt og blive mæt, fordi han havde for kort tungebånd, og Sabrina gik over til at malke ud og give ham flaske. Da han kom til plejefamilien, fik han modernælkserstatning i stedet.

Efter fødslen flyttede parret ind på et observationshjem med deres nyfødte søn.

»Der var vi en uge, og der fik vi kun knaldgode papirer,« fortæller Sabrina. »Det eneste var noget med min mimik, men det kan der arbejdes med, og så at Tobias havde svært ved at fjerne øjnene fra ham; men det giver lidt sig selv, når man er nybagt forælder. Selvfølgelig vil du gerne kikke på dit barn.«

På observationshjemmet blev parret observeret af tre forskellige ansatte, og de var alle positive.

»Inklusive lederen!« siger Tobias.

Sabrina fortæller: »Vi havde god kontakt, og Karl fik mad, som han skulle, og vi snakkede til ham, og badene og puslesituationen gik godt. Derfor undrer det alle – inklusive Anders [parrets advokat Anders Brøndtved, red.] – at sagen gik som en adoptions-

sag. Hvis det havde været en anbringelse – som Anders sagde, det kunne han godt have forholdt sig til, for så havde der været noget at arbejde på, men ligefrem en adoption med så gode papirer! Det forstod han bestemt heller ikke.«

Sabrina og Tobias har kun positive ting at sige om opholdet på observationshjemmet, men det begyndte ellers helt skævt.

Tobias fortæller, at det i starten ikke var meningen fra kommunens side, at han skulle med på observationshjemmet.

Sabrina følger op: »Så blev jeg lidt arrig på sagsbehandleren og sagde, at det fandme ikke kan være rigtigt! Nu har jeg én, som gerne vil det her, og så skal I ikke gå ind og ødelægge det. Det var lige, da corona brød ud. Hun sagde: 'Så kan han komme og besøge jer.' Men jeg vidste godt, at eftersom der ikke engang må komme nogen op på fødegangen, så må de jo heller ikke komme ind på et observationshjem. Så jeg holdt fast i, at hvis vi skulle op på observationshjemmet, så var det med Tobias, og længere var den ikke. Og så måtte hun jo give sig til sidst.«

»Vi havde heller ikke fået noget at vide om, at vi selv skulle have en seng med til ham og dyner og puslegrej og alt det der. Så da vi kom derop kun med vores lille sportstaske, barnevogn og

bleer og det nødvendige til ham, fik vi jo et chok, da de sagde: 'Har I ikke andet med?' Så de blev nødt til at finde både vugge og dyner og sengetøj til os – for det var noget, vi ikke havde fået at vide, vi skulle have med. Der virker det på mig, som om kommunen tænker: 'Vi skal bare gøre det så surt for dem som muligt.'«

Afgørelsen

Karls sag kom i Børn og unge-udvalget den 1. april 2020, da han var 10 dage gammel.

»Du kommer ind, og der sidder en dommer og to børnesagkyndige og et par psykologer, og så skal du forklare, hvorfor den her anbringelse og adoption ikke skal træde i kraft. Når vi har givet vores forklaring, bliver vi sendt ud at vente, og så kommer vi ind igen, og de har en dom,« fortæller Sabrina. »Og dommen lød på, at de fastholdt kommunens beslutning om tvangsfjernelse og adoption uden samtykke.«

Tobias og Sabrina kørte selv Karl ud til den plejefamilie, hvor han skulle bo, indtil en adoption kunne træde i kraft. De synes, at samarbejdet med plejefamilien gik virkelig godt.

»De var rigtig søde og forstående, og plejemoren sagde, at hun godt vidste, at hun ikke var mor til ham, men hun skulle nok behandle ham, som om hun var det.«

ARKIVFOTO: PUBLICDOMAINPICTURES/PIXABAY

De havde samvær hver tredje uge og en ringeaftale hver fjortende dag.

Karl blev frigivet til adoption den 1. juli, og forældrene så ham sidste gang den 10. august 2020. Da var han fem måneder gammel.

»Det var to uger før hans barnedåb, vi fik det at vide,« fortæller Tobias. »Og vi måtte ikke holde barnedåben, fordi han var frigivet til adoption.«

Så skulle han måske også have et andet navn?

»Det ved vi ikke. Vi ved faktisk ingenting om ham. Fra den 10. august 2020 ved vi ingenting om ham,« siger Sabrina.

Det allersidste samvær med Karl foregik i samværstokalerne i Maribo, og der havde også Karls farmor, farfar og oldeforældre fået lov til at være med. De fik lov til at se ham denne ene gang.

»Jeg har aldrig set min far fælde en tåre før den dag. Ellers har han bare været en stor, rolig bjørn,« fortæller Tobias. »Der blev Karl flået væk fra os, kan man sige. Det er sidste gang, vi har set ham og holdt ham og fået noget at vide om ham. Da gik jeg helt ned. Jeg kunne ikke klare mere i hovedet. Jeg er blevet udredt i psykiatrien her i Jylland, og de har fundet ud af, at jeg har en depression.«

Forældrekompetenceundersøgelsen

Den forældrekompetenceundersøgelse, der gik forud for bortadoptionen, var efter parrets opfattelse overfladisk og forudfattet.

Der blev lavet forældrekompetenceundersøgelse under graviditeten, men ingen undersøgelse af forældrenes interaktion med barnet efter fødslen. Og parret havde ikke indtryk af, at der blev taget hensyn til, at der var tale om en ny parkonstellation – og en ny far.

»Vi fik lavet forældrekompetenceundersøgelse, men den afhænger stort set kun af mig,« fortæller Sabrina. »Der er også en forældrekompetenceundersøgelse på Tobias, men det meste af alt det negative kører på mig. At jeg har de andre børn, der er fjernet. Mine diagnoser spiller også meget ind.«

Hvilke diagnoser er det?

»Jeg har en blandet personlighedsforstyrrelse med træk af borderline og en ængstelig personlighedsstruktur.«

»Min angst bryder normalt først ud, når jeg skal fremlægge, eller jeg skal stå foran en mængde mennesker eller er for mange samlet lang tid ad gangen. Så det er ikke noget, jeg døjer med hver dag.«

Sabrina fortæller om selve undersøgelsen: »Den går ud på, at du får taget nogle kognitive tests, og der er nogle matematikting, du skal svare på, for eksempel et regnestykke. Eller psykologen sidder og siger nogle tal, og du skal sige dem i rigtig rækkefølge, og du skal samle nogle figurer. Og du får en billedserie af, hvordan vil du reagere, hvis du skal hente dit barn i børnehaven, og barnet ikke vil med dig hjem. Hvordan vil du så håndtere den situation? Og sådan nogle ting, som du bliver udsat for som forældre.«

De prøver altså at opsætte nogle realistiske scenarier?

»Ja, det vil de nok kalde dem, men jeg synes ikke, de er særlig realistiske. For eksempel den med hvad du vil gøre, hvis du skulle hente dit barn fra børnehaven, og barnet ikke vil med hjem. Det er jo lidt svært at sige, for hvis du for eksempel skal til forældremøde med en søster, så har du travlt, men hvis du ikke har travlt, så lader du barnet lege færdig. Men det var i hvert fald ikke godt nok; du skulle svare konkret på, hvad du ville gøre. Men du kan jo ikke svare konkret, når du ikke står i den konkrete situation.«

»Jeg synes, de er helt forkerte, de forældrekompetenceundersøgelser!« siger Sabrina. »Jeg synes, de først bør lave dem, når man har født, og de ser én med barnet. Den forældrekompetenceundersøgelse, vi har fået, strider helt imod den udtalelse, vi har fået på Glostrup Observationshjem.«

Også Tobias fik kun foretaget en forældrekompetenceundersøgelse, før Karl var født.

»De eneste, der har set mig med Karl, er observationshjemmet. Jeg mener, at psykologen også skal tage den videre, især når det er ens første barn,« siger han. »Det er det allerførste barn, jeg har fået. Man føler bare, at kommu-

nen flår ens barn væk. Man får ikke en chance!«

Krise efter tabet

Især Tobias gik helt ned psykisk efter at have mistet Karl. Han fik en depression og tager stadig antidepressiv medicin for at kunne få dagligdagen til at fungere.

»Det er nødvendigt for at holde mig kørende. Ellers kan jeg kun gemme mig hjemme under dynen,« forklarer han. I psykiatrien har de sagt, at han skal regne med, at det kommer til at vare livet ud.

»En normal depression kan godt gå over, når man kommer over den periode, men det her er ikke noget, der går over, for vi får aldrig nogensinde vores søn hjem igen,« supplerer Sabrina.

Også parforholdet kom i krise. Tobias og Sabrina begyndte at skændes mere, og de var ikke så gode til at bearbejde tabet sammen, men betroede sig hver især til andre, og det endte med et brud i vinteren 2021. Bruddet blev dog kortvarigt – for ingen af dem kunne undvære den anden, og så flyttede de til Nordjylland for at starte på en frisk.

I tog den beslutning at flytte til Nordjylland. Er der andre ting, I har gjort for at komme over det?

»Jeg er blevet bedre til at åbne op over for folk og fortælle, hvordan jeg faktisk har det indeni. Nu har jeg fået lidt mere ro i mig selv og har faktisk indset, at det ikke er en skam at have det dårligt. Jeg kommer fra et miljø, hvor man ikke viser følelser, så det har taget mig lang tid at nå hertil,« forklarer Sabrina. »Men det har gjort rigtig meget, at vi begge to nu kan snakke med hinanden om det. Også i et åbent forum, uden at den ene af os begynder at tude, eller den anden bliver irriteret over, at det bliver bragt op.«

Har I fundet på andre ting for at komme videre? For eksempel hobbyer eller kæledyr?

»Vi har dyr. Vi har to hunde, en kat, to fugle og 25 fisk. Så vi har noget andet. Vi er begyndt at gå flere ture. Når hovedet kammer over, tager vi en hund hver og går. Og jeg har jo arbejde ved siden af min skole. Det gør også rigtig meget for mig at vide, at når jeg er på arbejde, skal jeg fokusere på mit

ARKIVFOTO: PUBLICDOMAINPICTURES/PIXBAY

arbejde. Så har jeg lidt nemmere ved at skubbe det lidt væk.»

Fremtiden

Hvad håber I, der kommer ud af høje-steretsdommen om, at jeres sag skal gå om i familieretten?

»Jeg håber, at vi får samvær eller kontakt under den ene eller anden form. Om det så bare er billeder eller videooptagelser. Selvfølgelig vil jeg helst have fysisk samvær med Karl, men hvis vi bare kan få et billede af ham, så er det bedre end ingenting. Jeg er ikke så krævende, bare jeg kan få lov til at være en lille del af det,« siger Sabrina.

Jeres advokat har talt om en løsning, hvor man kan have et samvær et sted, hvor Karl ikke nødvendigvis ved, at I er hans forældre.

»Ja, det er det, vi kører efter. Hvis vi for eksempel kunne mødes på en legeplads, hvor vi kunne observere ham

uden at tage kontakt til ham, men hvis han kom til os, så skubbede vi ham selvfølgelig ikke væk. Men så var kontakten der. Det er hovedscenariet, at vi gerne vil det.«

Hvordan tror I, det vil være?

»Det vil være hårdt, men jeg vil give min højre arm bare for at få lov til at se ham,« siger Tobias.

»Jeg tror, det vil blive hårdt de første gange – at vide, at det er min søn, mens han løber over i armene på en anden og siger 'mor',« supplerer Sabrina.

Hvad hvis I slet ikke kan holde det ud?

»Ja, ender det med, at vi ikke kan, så er det bare sådan, det er. For vi skal ikke nedbryde os selv på det. Vores liv går jo også videre. Vi skal også kunne fungere. Vi skal finde den bedste løsning for os alle sammen,« siger Sabrina.

Hvad håber I, der sker, når Karl bliver voksen?

»Vi håber, at han opsøger os og spørger om vores side af sagen – hvad

der egentlig skete. Og at vi kan få et eller andet bånd til ham. Jeg ved godt, at det aldrig bliver det samme mor-far-bånd, men bare et eller andet bånd til ham.«

Gør I jer tanker om at prøve at få børn igen?

»Tobias er meget skeptisk. Lige nu er det nej. Og lige nu er mit svar også nej. Ikke lige nu, men man ved aldrig, hvad tiden bringer,« siger Sabrina. »Om 10 år – hvis jeg har uddannelse og hus og have, og det hele bare kører, så er det ikke til at vide. Men så bliver det noget med, at vi tager en snak med kommunen først og siger: 'Landet ligger sådan her. Det kunne vi godt tænke os. Hvad mener I?' Der ikke nogen af os, der går igennem det her en gang til.« ■

De interviewede og deres søn optræder under pseudonym, men redaktionen kender deres identitet.

Om igen

For første gang er en samværssag i forbindelse med tvangsbortadoption i februar 2023 nået helt til Højesteret. Her blev familierettens og landsrettens domme ophævet og sagen hjemvist til ny behandling i familieretten. Selv om man ikke ved, hvad udfaldet bliver i familieretten næste gang, sagen behandles, er Højesterets dom en sejr for de biologiske forældre, der ønsker at opretholde kontakt med deres tvangsbortadopterede børn. Hidtil er alle sager om samvær nemlig endt med blankt afslag. Nu er der en dør på klem for, at nogle fremover får bevilget samvær.

AF MARIANNE ØSTERGAARD

Højesteret udtrykte, at de tidligere afgørelser var truffet på et utilstrækkeligt oplysningsgrundlag. Advokat Anders Brøndtved, som har ført sagen for parret, ser dommen som en klar anvisning på, at der i hver enkelt sag skal tages konkret stilling på et nuanceret grundlag og ikke bare automatisk gives afslag, fordi forældrene ikke er i stand til at have barnet boende hos sig.

»Højesteret kritiserer, at man har forholdt sig ensidigt i sagen,« siger Anders Brøndtved.

Blandt andet var der i familieretten blevet lagt stor vægt på en udtalelse fra en PAS-konsulent, som så sagen fra adoptanternes side og fremlagde en lang beskrivelse, blandt andet med generelle betragtninger om adopterede børns svære start på livet.

»PAS-konsulenten havde kun set barnet, som skulle til at vænne sig til sine adoptivforældre, men vedkommende havde ikke mødt de biologiske forældre, læst deres papirer eller sat sig ind i deres indstilling. Vedkommende gik langt ud over sit mandat,« mener Anders Brøndtved. »Argumentet om ro til at knytte sig til adoptivfamilien er noget vrøvl at sige, for man bør i stedet se på, hvordan man indretter samværet. Hvis det indrettes, så det ikke skal opleves som samvær med bioforældrene, afbryder eller forstyrrer det ikke relationsdannelsen.«

Anders Brøndtved lægger op til, at man nytænker rammerne for samværret, for eksempel at man mødes på en legeplads fire gange om året og etab-

lerer en kontakt, uden at barnet ved, at det er dets forældre. Han skelner mellem det at have en relation og kontakt. Kontakten skal lægge grunden til, at barnet eventuelt senere selv kan tage initiativ til at lære sine biologiske forældre og sin historie at kende. Præmissen er, at det da vil være nemmere for barnet at etablere kontakten og få svar på spørgsmål om sin historie og til- eller fravælge en relation eller kontakt til sine biologiske forældre.

Anders Brøndtved er bevidst om det dilemma, der ligger i, at barnet som udgangspunkt vokser op uden at kende den sande identitet på 'de mennesker på legepladsen', og at det kan opleves som et tillidsbrud, når eller hvis barnet en dag får den fulde viden. Men løsningen er et kompromis mellem adoptanternes ønske om ikke at bryde en igangværende tilknytningsproces og forældrenes ønske om at have kontakt/samvær med barnet.

»Familieretten skal nu afdække forældrenes ressourcer og barnets reaktion for at vurdere, om forældrene – eventuelt med støtte – kan få en positiv betydning i barnets liv,« fortæller Anders Brøndtved. »De biologiske forældre vil selvfølgelig gerne have så meget kontakt som muligt, men de vil tage til takke med, hvad de kan få.«

»Ifølge Serviceloven skal forældrene have mulighed for at se et anbragt barn mindst en gang om måneden, men ifølge Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol kan samvær efter en adoption godt være sjæld-

nere,« forklarer Anders Brøndtved. »Det skyldes, at sigtet ikke er at genoprette familien, men at barnet senere kan bestemme, om det ønsker at til- eller fravælge sine biologiske forældre.«

Anders Brøndtved fortæller, at selv om ingen biologiske forældre er blevet tildelt ret til at se deres børn, har han kendskab til nogle forældre, som har aftalt samvær med adoptivfamilien. Men det er sager, hvor det er plejefamilien, der har adopteret, og hvor der var samvær forud for adoptionen, og parterne derfor kendte hinanden i forvejen. ■

FOTO: WTC ADVOKATERNE

Advokat Anders Brøndtved ser det som en stor sejr, at Højesteret har besluttet, at samværssagen skal gå om. Det giver mulighed for mere samvær fremover.

MINITEMA:

Åbenhed i adoption

– et felt under (langsom) forandring

Efter årtier med anonyme adoptioner er der de senere år sket et holdningsskifte i retning af en norm om større åbenhed som et naturligt led i respekten for den adopteredes identitet og historie. Men på det juridiske felt er adoption stadig forbundet med anonymitet og lukkethed, og hidtil har domstolene ikke truffet nogen afgørelser om, at der skulle være mulighed for kontakt eller samvær mellem forældre og deres bortadopterede børn. Men i februar 2023 har Højesteret besluttet, at en sag om afvisning af kontakt skal gå om. Måske er der nye tider på vej. Magasinet Adoption & Samfund har talt med forskere, psykologer, adopterede, adoptanter og De Anbragtes Vilkår om åbenhed.

AF MARIANNE ØSTERGAARD

De lukkede, anonyme adoptioner, som har været normen gennem nogle generationer, havde deres rationale i en tid, hvor både graviditet uden for ægteskab og barnløshed var skamfuldt og stigmatiserende – og dermed blev adoption også tys-tys. Der findes stadig adopterede, som kan berette om, at deres adoption var en hemmelighed. Denne norm ændrede sig mere eller mindre automatisk, da internationale adoptioner vandt frem, og børnene tydeligt så anderledes ud end de familier, de blev adopteret til. Dermed var lukkethed om

selve adoptionen ikke længere en mulighed.

Fra åbenhed om, *at* man er adopteret, til fuld åbenhed i adoptionstrekkantens relationer er der imidlertid et stykke vej.

Med de internationale adoptioner kom der en æra, hvor man de facto accepterede, at døren til barnets fortid var lukket for altid, fordi nogle børn var hittebørn, eller deres forældre i hvert fald ikke var ordentligt registreret. Adoptionerne var ofte behæftet med et narrativ om, at børnene var

bortadopteret på grund af fattigdom eller en skamfuld graviditet uden for ægteskab.

Skammen var også et af argumenterne for, at den adopterede og adoptivfamilien helst skulle være tilbageholdende med at søge tilbage og prøve at finde den biologiske mor, fordi det kunne virke forstyrrende i et lokalsamfund, hvor graviditeten måske havde været skjult. De formidlende organisationer frarådede adoptivfamilier på egen hånd at lede efter og opsøge barnets familie, og foretrak, at man lod

en eventuel søgning gå igennem dem. For ellers kunne det være skadeligt for kommende adoptioner og bremse formidlingsflowet, hed det sig.

I de senere årtier er der imidlertid en del internationalt adopterede, der har søgt og fundet deres biologiske familier, og i de fleste tilfælde har det vist sig, de oprindelige familiers glæde ved gensynet helt fik den omtalte skam til at fordufte. Hvis skammen faktisk

havde været der, var den måske på grund af udviklingen i den mellemliggende tid blevet betydningsløs.

I dag er åbenhed i adoption ikke længere et tabu i de internationale adoptioner. Fuld åbenhed kan være vanskelig eller umulig at opnå – men at søge den anses af de fleste for legitimt.

Internationale metastudier viser, at både adopterede, adoptivforældre og biologiske familier i overvejende

grad betragter åbenhed, kontakt og mulighed for samvær som en fordel. I nogle – især angelsaksiske – lande er der større tradition for åbenhed og kontakt mellem parterne i de nationale adoptioner, og derfor har man et større statistisk grundlag at undersøge åbne adoptioner ud fra, end det er tilfældet i Danmark, hvor der ikke findes mange ret mange åbne adoptioner. ■

Forskere mener

Undersøgelser både i Danmark og i udlandet peger på, at åbenhed opleves som positivt af adoptionstrekantens parter.

Forskellige slags åbenhed

I 2017 udgav Ankestyrelsen en rapport om åbenhed i danske adoptioner, *Åbenhed i adoption og betydningen heraf*. Her definerer rapportens forfattere, Inger Glavind Bo og Hanne Warming, forskellige typer og grader af åbenhed. Se boksen side 46.

Da der i Danmark ikke er så mange åbne adoptioner – og slet ikke adoptioner med *relationsåbenhed* – bygger rapportens konklusion til dels på en 'omvendt følgeslutning'. En del af materialet bestod af voksne adopteredes beretninger om lukkede adoptioner, og hvor problemfyldt det havde været. I nogle tilfælde havde det været decideret traumatisk, at adoptionen var blevet hemmeligholdt eller løjet om.

En af rapportens forfattere, ph.d. i socialpsykologi og lektor på Aalborg Universitet, Inger Glavind Bo, fortæller:

»Det overvejende billede er, at det – uanset omstændighederne og vilkårene i øvrigt – er rart for den adopterede at have kendskab til de biologiske forældre. Og hvis man ikke kan få kendskab til den biologiske familie – for det er mange gange slet ikke muligt – så i hvert fald at have kendskab til det land og den kultur, man kommer fra. At man rejser til landet og måske besøger den egn, man kommer

fra, eller det børnehjem, hvor man har været de første år af sin levetid. Det bliver betonet som utrolig værdifuldt, og det kan måske give svar på nogle af de eksistentielle spørgsmål, som det er vigtigt at få svar på. Også selv om der ikke er kontakt med de biologiske forældre, måske fordi man ikke kan finde dem, er viden om land og ophav værdifuld.«

»Og det er derfor, vi går ind og gradbøjer det med åbenhed. Der er mange former for åbenhed – og selv lidt åbenhed kan godt være at foretrække frem for ingenting,« fastslår Inger Glavind Bo.

Men hun understreger også, at hendes og Hanne Warmings undersøgelse primært drejede sig om internationale adoptioner, og derfor mener hun ikke, at man på den baggrund kan sige så meget om fordele eller ulemper ved kontakt og samvær i nationale adoptioner uden samtykke.

»Det er jo helt afhængigt af, hvad det er for nogle familieforhold og situationer, der gør sig gældende, så det er meget svært at udtale sig generelt om,« siger hun.

Inger Glavind Bo mener også, at det kan have betydning, at man som adoptivfamilie er mere i kontrol med hensyn til hvilken kontakt, der skal være, når det er en international adoption, end hvis det er en national adoption.

»Dermed er det meget på barnets præmisser – men ud fra hvordan adoptivforældrene vælger at komme barnet i møde. Barnet kan jo heller ikke selv gøre noget som helst, før det er

blevet voksent. Det er også underlagt adoptivforældrenes syn på adoptionen. Kontrollen ligger hos adoptivforældrene, men de ønsker heldigvis deres barn det bedste, og når de kan se, at det er godt for barnet at få kontakt, så er der mange, der gør alt muligt – som for eksempel at rejse til oprindelseslandet. Vi har historier om, at det bliver vældig værdsat af adopterede, både børn og voksne,« fortæller Inger Glavind Bo. »Hele vores rapport er jo en fortæller for åbenhed. Det er den ud fra, at vi har lyttet til voksne fortælle i tilbageblik, men også børn har fortalt, hvad de oplevede som en god måde at håndtere det på.«

PRIVATFOTO

Inger Glavind Bo, ph.d. i socialpsykologi og lektor på Aalborg Universitet.

Åbenhed

Relationsåbenhed

- Kontakt med biofamilie, plejefamilie eller andre fra tiden før adoptionen.
- Tilbagerejse.

Faktuel åbenhed

- Viden om, at man er adopteret.
- Viden om biofamilien.
- Al faktuel viden om den adopterede og dennes livshistorie.

Følelsesmæssig åbenhed

- En kompetence hos adoptivforældrene – empati og rummelighed.

Social åbenhed

- Kommunikativ og praktisk åbenhed i forhold til familie, venner, netværk og lokalsamfund.

Kulturel åbenhed

- Værdsættelse af den adopteredes oprindelseskultur.

Symbolsk åbenhed

- Tegn på og markering af anerkendelse af barnets oprindelse og dobbeltidentitet.

Integrerende åbenhed

- Samler flere eller alle dimensioner af åbenhed i en samlet livsholdning og praksis – positiv dobbeltidentitet.

Systemåbenhed

- At der er åbenhed fra alle de systemer, der har med din adoption at gøre.

Kilde

Inger Glavind Bo og Hanne Warming: Åbenhed i adoption og betydningen heraf. Ankestyrelsen og Institut for sociologi og socialt arbejde, Aalborg Universitet, 2017, og chefkonsulent i Ankestyrelsen, Anita Berner, 2022.

Systematisk arbejde med åbenhed mangler

Også forskning på VIVE, Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd, peger på, at åbenhed i adoptioner overvejende opleves positivt af de involverede parter.

»Det er ganske vist ikke studier lavet på danske forhold, og det er ikke særlig mange studier, men jeg synes, det er vigtigt at sige, at disse studier tyder på, at åbenhed har en positiv indflydelse for børnene og for de andre parter i adoptionen. Og jeg synes egentlig også, det er mærkeligt, at der ikke har været mere debat om åbenhed og behovet for åbenhed,« siger Tea Torbenfeldt Bengtsson, der er sociolog og professor på VIVE. »Hvis man vælger at satse på adoption som en mulighed – selv om det ikke er mange børn, det drejer sig om – så forstår jeg ikke, at man ikke arbejder mere systematisk og konstruktivt med åbenhed, men i stedet overlader det til noget, der afklares efter beslutningen om adoption. Det kunne jo godt indgå som en del af hele sagsbehandlingen og vurderingsgrundlaget, men det gør det ikke i dag. Det følger bagefter, og da har man i vidt omfang dokumenteret manglende forældreevne hos forældrene. Og det er det, der lægges til grund i retssystemet for, at man ikke tildeler samvær.«

»Jeg tænker, at de domme, der falder ved Menneskerettighedsdomstolen, for eksempel mod Norge, også handler

FOTO: VIVE

Tea Torbenfeldt Bengtsson, sociolog og professor på VIVE.

om, at man ikke har åbenhed som et centralt aspekt af de her adoptioner,« tilføjer Tea Torbenfeldt Bengtsson.

VIVE har behandlet emnet åbenhed i adoption i rapporten *Adoption som social indsats*, som desuden handler om adopteredes udvikling og trivsel og stabilitet i adoptioner. Temaet om åbenhed belyses på baggrund af fire studier af nationalt adopterede i USA og Storbritannien. Studierne peger på, at åbenhed hovedsagelig opleves positivt af de adopterede, om end der er individuelle forskelle. Det er især selve det, at der

er åbenhed, der vurderes positivt, mens der er varierende tilfredshed med *typen* af åbenhed.

Tea Torbenfeldt Bengtsson uddyber, at det er dét, at de ved, hvem deres biologiske forældre er, der er vigtigt for dem – mere end at de har samvær, eller hvor ofte de har det. Studierne viser, at ved ønsker om ændringer i graden af åbenhed drejer det sig ofte om et ønske om større åbenhed. Desuden er de adopteredes tilfredshed med åbenheden ofte forbundet med stabilitet i kontaktmønstret over tid, og kvaliteten af

relationen mellem adoptivforældre og biologiske forældre nævnes ligeledes som betydningsfuld.

Også for adoptivfamiliernes vedkommende er der fortrinsvis en positiv oplevelse af åbenhed. Tilfredsheden med åbenhed stiger i takt med, at adoptanterne bliver mere sikre i deres forælderrolle, og deres interesse for åbenhed vokser i takt med, at børnene bliver større og begynder at spørge til deres biologiske baggrund. Blandt de fleste biologiske familier er der tilfredshed med en høj grad af åbenhed. ■

Psykologer mener

Eftersom forskning samstemmende viser, at åbenhed i adoption og kontakt med den biologiske familie overvejende opleves positivt af adoptionstrekantens parter, er det et paradoks, at de danske domstole helt generelt ikke træffer afgørelser til fordel for kontakt og samvær. Ud over vejledningen om frigivelse til national adoption lyder forklaringen, at PAS-rådgiveres udtalelser er en del af baggrunden for domstolens afslag på biologiske forældres ansøgning om samvær. Magasinet *Adoption & Samfund* har dog kun kunnet verificere dette i et enkelt tilfælde og har spurgt psykologfaglige rådgivere på adoptionsområdet, hvad deres syn på åbenhed i adoption er.

Det juridiske spor risikerer at skabe modsætninger

»Jeg har en principiel holdning, og så har jeg en konkret holdning til hver enkelt familie og hvert enkelt barn,« siger Lars Røgilds, som er adoptionskonsulent med mangeårig erfaring med rådgivning på adoptionsområdet, herunder som PAS-rådgiver. »Den principielle holdning er, at åbenhed i adoption er rigtig godt, og det vil sige, at barnet har kendskab til sit biologiske ophav og i virkeligheden også i en eller anden udstrækning kan have mulighed for samvær med de biologiske forældre. Men selvfølgelig under forudsætning af, at det er trygt, og at det vurderes at være til barnets bedste.«

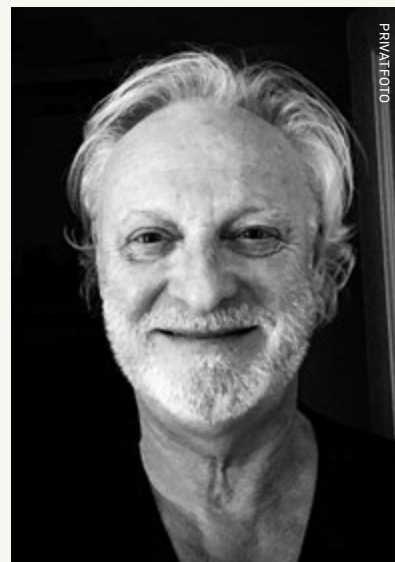
Lars Røgilds finder det paradoksalt, at man fravælger åbenhed i de nationale adoptioner, når der samtidig er adoptivfamilier, der bruger masser af penge på at finde forældrene til deres internationalt adopterede børn:

»De rejser ud og leder efter dem, har detektiver til at lede efter dem, er ude og møde familien, og voksne adopterede er rejst tilbage for at finde svar på spørgsmålet: Hvor kommer jeg fra?«

Efter Lars Røgilds opfattelse er der en indbygget konflikt i den måde, afgørelserne om samvær træffes på, nemlig ved en domstol, hvor biologiske forældre og adoptivforældre er modparter.

»Det kan godt være, at jeg sidder og pipper om, at det nok vil være meget godt for barnet på længere sigt, at der er en eller anden kontakt, men i det øjeblik det juridiske kører ind over med retssager, så er der opbygget et modsætningsforhold, som gør det rigtig, rigtig svært. Og det synes jeg er udfordringen i det her,« siger Lars Røgilds. »Det er en vigtig pointe, at hele retorikken omkring tvangsbortadoption og samvær er juridisk. Når de biologiske forældre søger om samvær, og de har advokater, og det foregår ved domstolene, gør det jo noget ved relationen.«

»Set med mine faglige øjne er det juridiske spor især ødelæggende for et muligt samvær i de situationer, hvor

Adoptionskonsulent Lars Røgilds.

et barn er midlertidigt placeret hos de godkendte ansøgere, men endnu ikke er adopteret.«

»Jeg er aktuelt involveret i en sag om tvangsbortadoption, hvor der har været samvær, mens barnet var plejebragt, og der er en beskrivelse af, at det har været et godt samvær. Jeg har snakket med adoptivfamilien om, at det kan være en god idé, at samværet fortsætter, og også, at det fortsætter uden alt for lang afbrydelse. Men så kommer der en retssag ind over, og så længe den kører, kan jeg godt forestille mig, at adoptivforældrene ikke synes, det er en god ide at aftale samvær.

Når det offentlige erklærer, at noget er midlertidigt, er der jo den usikkerhed, at det ikke er sikkert, at den endelige afgørelse falder ud til adoptivforældrenes fordel, og om de i det hele taget ender med at blive adoptivfamilie.»

Lars Røgilds mener, at adoptivforældrene kan være bange for at skade deres egen sag, hvis de i den situation tager initiativ til samvær med barnets biologiske forældre.

»Så er de på en måde med til at sige, at de biologiske forældre måske ikke er helt så håbløse, som myndighederne i første omgang har sagt, så det kan da godt være, at adoptivforældrene kommer til at skyde sig selv i foden. Ud fra en psykologisk synsvinkel er der noget ved det juridiske spor, som mudrer processen en del,« konstaterer han.

»Omvendt vil jeg sige, at jeg aldrig har hørt om nogen, der har fortrudt, at de har fået kontakt til en biologisk familie ude i verden,« fortsætter han. »De erfaringer, man har fra det internationale område, viser, at det er en rigtig god ide, og det må man også tro, at det er i de danske tilfælde. Så jeg synes principielt, det er en god idé, og i de tilfælde, hvor man kan få det til at fungere, er det også godt.«

Lars Røgilds har lige oplevet, at nogle adoptanter havde taget initiativ til at opsøge de biologiske forældre og selv havde foranstaltet et samvær hos den tidligere plejefamilie.

»Og det havde været en rigtig god oplevelse,« fortæller han.

Der var flere fordele ved, at samværet foregik hos plejefamilien. Dels var det et neutralt og sikkert sted og ikke hjemme hos adoptivfamilien. Dels var der en tredje part til stede, som kendte alle, og som barnet kendte godt. Og endelig var plejefamiliens hjem også et trygt sted for barnet.

»Umiddelbart tænker jeg, at det er en god måde at gøre det på, fordi alle kender hinanden, og barnet kender omgivelserne og er trygt,« siger Lars Røgilds. »Adoptivforældre bliver ofte overraskede over, at børnene kan huske alt fra de steder, de har været, selv om de var ganske små, da de var der. De kan genkende alt og reagerer, hvis der er sket ændringer i hjemmet, og der

for eksempel er revet en væg ned eller flyttet om på møbler.«

»Arrangementet krævede imidlertid en frivillig medvirken fra plejefamilien, som man ikke uden videre kan forvente, fordi de ikke får løn for det. Men man kunne ønske, at sådan en ordning blev indført, hvor plejefamilien i en periode stod for, at parterne kunne mødes hos dem,« slutter Lars Røgilds.

Har talt for åbenhed siden 1995

May Britt Skjold er privatpraktiserende psykolog – også med årtiers erfaring fra adoptionsområdet, herunder også som PAS-rådgiver. Hendes kommentar som privatpraktiserende psykolog til domstolens afgørelser lyder:

»Jeg forstår ikke, at der ikke skal være åbenhed. Jura kan jeg jo ikke sige noget om, men jeg går ind for åbenhed i adoptioner,« fastslår hun. »Jeg kan kun tale for mig selv, og jeg kan ikke sige noget om lovgivningen, og hvorfor sagerne lander sådan juridisk. Men lige siden jeg i 1995 begyndte at arbejde med adoption, har det handlet om én ting: åbenhed, åbenhed og åbenhed. Selvfølgelig skulle man vide så meget som muligt. Og jeg har ikke tal på, hvor mange gange jeg har siddet og snakket med Gud og hver mand, med de to formidlende organisationer og med Civilrettsdirektoratet dengang og sagt: 'Der er nødt til at være åbenhed, og de adopterede er også nødt til at have adgang til deres papirer'.«

Psykolog May Britt Skjold.

May Britt Skjold mener, at man kan tale om åbenhed på flere niveauer: retten til viden om sin baggrund inklusive retten til aktindsigt samt retten til forskellige former for kontakt og/eller samvær med biologisk familie. Det vedrører hele spørgsmålet om retten til identitet, og hvad retten til familie egentlig vil sige.

»Jeg har selv haft kontakt med min biologiske mor i 30 år og siger, at jeg har to mødre, så personligt, privat og fagligt står jeg for åbenhed,« pointerer May Britt Skjold.

Åbenhed – det er barnets udvikling, det handler om

»Alle PAS-konsulenter er optaget af åbenhed i adoption og af, at åbenhed er mange ting,« siger Anita Berner, som er Ankestyrelsens faglige leder af PAS-korpset.

»I denne sammenhæng går jeg ud fra, at vi taler om åbenhed i forhold til at have en kontakt med biologiske forældre, eventuelt indirekte kontakt i form af fotos, videoer, gaver, breve eller lignende. Her er PAS-konsulenterne og jeg optaget af, hvordan vi kan støtte op om konkret åbenhed i den konkrete situation, med det konkrete barn, de konkrete biologiske forældre og de konkrete adoptivforældre, når vi rådgiver adoptivforældrene. Det er vigtigt, at dette gøres på en måde, så åbenheden kommer barnets udvikling til gode, og det føles godt og trygt for barnet undervejs. Det er en helt afgørende pointe, at barnet skal have det trygt og godt i den åbenhed, der er eller ønskes skabt.«

»Vi er som PAS-korps til for at 'holde med' barnets udvikling – og ikke holde med de biologiske forældres ret og ej heller holde med adoptivforældres eventuelle bekymringer. At holde med barnets udvikling vil i denne sammenhæng betyde, at barnets identitetsdannelse, følelse af at høre til, følelse af at forstå sig selv og følelsen af at ligne nogle andre alt andet lige har bedre vilkår, jo større åbenhed der er mulig – men altid på en måde, der er tryk for barnet,« siger Anita Berner.

»Som faglig leder af PAS-korpset er det en af mine vigtigste opgaver at hjælpe denne udvikling på vej,« slutter hun. ■

Adopterede fortæller

Tre adopterede beretter om deres syn på åbne adoptioner og kontakt med de biologiske forældre. To af dem er forfatterne til den nye bog *Adoption – Identitet – Eksistens*, Jytte Lund Larsen og Kasper Nesager. (Se anmeldelse af bogen side 63).

Åbenhed og tydelig kommunikation

Jytte Lund Larsen blev nationalt adopteret i 1951, da hun kun var fire timer gammel.

»Det er vigtigt, at forældrene fortæller barnet, at det er adopteret, så det ikke kommer som et chok, hvis en anden ved et tilfælde kommer til at fortælle det,« siger hun. »I mit tilfælde kendte alle undtagen jeg selv min historie, og da jeg var fem år, var det en veninde, der kom til at fortælle, at mine forældre ikke var 'min rigtige far og mor'. Det skabte stor tvivl og forvirring om, hvem jeg var,« siger Jytte Lund Larsen.

Jytte Lund Larsen blev opdraget efter 50'ernes børnesyn, hvor man for at skåne barnet ikke fortalte, at det var adopteret. Men hun blev også opdraget med empati og frihed, og i tilbageblik ser hun det som sit held, at hun fik sine adoptivforældre.

Hendes adoptivmor døde imidlertid, da hun var 18 år, og hendes adoptivfar,

Jytte Lund Larsen er nationalt adopteret.

da hun var 32. Derefter blev hun kontaktet af sin biologiske mor, der fortalte, at Jytte var blevet bortadopteret, fordi hun og Jyttes biologiske far ikke havde overskud til at opfostre hende.

»Åbenhed og tydelig kommunikation betyder alt i enhver relation mellem barn og forældre, men det gælder også for eksempel i læringsammenhænge,« mener Jytte Lund Larsen, der i sit professionelle liv er cand.pæd. og underviser i psykologi.

»Den tvivl, der opstod hos mig dengang som 5-årig, er stadig som et sår med arvæv.«

Åbenhed er tveægget

»For mange adopterede handler det om at have muligheden – at der ikke er nogen, der skal bestemme, om vi må opsøge vores biologiske rødder eller ej,« siger Kasper Nesager, der er adopteret fra Sydkorea. »Åbenhed handler om at have retten til at få indblik i vores tidligste barndom.«

Han synes imidlertid, at åbenheden er tveægget.

»På den ene side er det for mange adopterede rart at vide, hvad ens oprindelse er, hvorfor man blev opgivet, og hvordan ens land så ud, men samtidig skal man også være forberedt på, at der kan komme nogle meget grumme historier. Mange adopterede kommer fra meget fattige lande, hvor børnene bliver opgivet på grund af fattigdom, men der er også nogle, der har været uønskede på grund af prostitution eller det, der er værre, fra voldtægt til incest. Man bør være meget opmærksom på, hvordan man udnytter åbenheden. Og jeg tror aldrig, man kan forberede sig 100 procent på, hvad der møder en.«

»Det kan være meget højdramatisk at møde sit biologiske ophav, og det er der mange, der ikke er forberedt på – måske især unge. Jeg siger ikke, at man skal have en bestemt alder for at opsøge sit biologiske ophav, men jeg tror, man skal have en vis robusthed. Og hvis man ikke har det, så tror jeg, at man kan blive meget overvældet af det, man kan møde. Jeg har hørt eksempler på, at nogle kommer hjem

Kasper Nesager er adopteret fra Sydkorea.

og bliver meget deprimerede over det, de har mødt derude,« fortæller Kasper Nesager

Men kan uvished alligevel være værre end en grum vished?

»Det tror jeg er meget individuelt. Det kommer an på, hvad det for et menneske, der søger svar. Er det et robust menneske med megen livserfaring, og som har gjort sig mange overvejelser, eller er det et ungt menneske, der i øjeblikkets kådhed farer ud for at finde sit ophav, fordi det kunne være spændende og eventyrligt?«

Kasper Nesager har efter mange overvejelser valgt ikke at opsøge sin egen biologiske familie, selv om han har været i Sydkorea og besøgt det børnehjem, han er adopteret fra.

»Men jeg havde valgmuligheden, og det er den, der er vigtig for alle adopterede. Hvis du har valgmuligheden, kan du selv træffe et aktivt valg,« siger han.

Kasper Nesager traf sit valg, fordi han mener, at hans eksistens ikke beror på, hvor han kommer fra, men på det liv, han har bygget op her, hvor han er, og hvilke mennesker, der har påvirket ham gennem hans opvækst og liv.

»Jeg kan måske godt møde nogle, der ligner mig af udseende, men i bund og grund er der ikke nogen, der kan fortælle mig ud fra mit biologiske ophav, hvem jeg er.«

»Og jeg tror ikke nødvendigvis, man finder den store åbenbaring med hensyn til meningen med livet ved at finde sit biologiske ophav. Man får måske svar på nogle spørgsmål, men de svar afføder så bare nye spørgsmål. Det er ikke noget, der på magisk vis afdækker hele ens eksistens og viser vejen frem i livet.«

Til spørgsmålet, om det er lettere at håndtere åbenhed i internationale adoptioner end i nationale, siger Kasper, at der i de sociale mediers tidsalder ikke er den store forskel. Også internationalt adopterede kan opleve, at de ikke nødvendigvis kan holde en afstand, hvis det er det, de ønsker.

»Jeg kendskab til cases, hvor man har opsøgt biologiske rødder, og det ikke var det, man forventede, og så har man pludselig familien på nakken, fordi de gerne vil have penge eller have en kontakt, som man ikke selv ønsker. Og hvordan får man så sagt pænt nej til dem?«

»Jeg synes, det er mindst lige så vigtigt for nationalt adopterede som for internationalt adopterede at have åbenhed, og det må være ens ret som adopteret. Man har ikke selv valgt at blive fjernet fra sin familie. Det er en beslutning, nogle har truffet for en. Og jeg kan godt forstå, at hvis man som ung dansk adopteret tænker: 'Hvorfor jeg har ikke ret til at kende min biologiske oprindelse?'«

Åbenhed lagde et fundament for min identitet

Maria Weinrich var 3,5 måneder gammel, da hun landede på dansk jord, og

hun fortæller her om, hvad åbenhed i adoptionen har betydet for hende.

»Jeg husker selvfølgelig ikke mine første år, men fotoalbums belyser den åbenhed, der har været om min adoption, lige fra min flybillet fra Incheon til Kastrup, min etårs fødselsdag, hvor koreanske traditioner var i fokus, til min lillesøsters barnedåb, hvor jeg havde en koreansk nationaldragt på.«

»Hvorfor ville mine forældre ikke have mig? Hvordan ville mit liv se ud, hvis jeg ikke var blevet adopteret? Hvem ligner jeg? Hvor kommer jeg egentlig fra?« Det er spørgsmål, som jeg gennem hele min opvækst har stillet mig selv og mine forældre. Jeg manglede noget for at kunne danne min egen identitet, og jeg følte mig anderledes.«

»Hvorvidt åbenheden om min adoption har fodret disse spørgsmål, eller om den har givet mig lidt at holde fast i, er jeg ikke i tvivl om. Den har uden tvivl bidraget til, at jeg har følt, at jeg havde fat i en del af puslespillet til at få dannet min identitet. Jeg har altid kunne tale åbent med mine forældre om mine tanker og følelser omkring min adoption, og det har gjort, at jeg har kunnet acceptere, at jeg måske aldrig ville få svar på alle mine spørgsmål.«

»Mine forældre har gennem hele min opvækst været engageret i adoption. Vi var medlem af A&S og Dansk-Koreansk Selskab, hvor den årtige picnic var noget, jeg altid glædede mig til, fordi jeg ikke følte mig så anderledes den dag.«

»Da jeg 21 år, besluttede jeg mig for at søge efter min biologiske familie. Jeg var ikke nervøs, da jeg frem-

lagde ideen for mine forældre. Min mor må have vidst, at jeg en dag ville søge efter min familie, for hun hev min sagsmappe fra adoptionen frem fra skuffen – den lå klar. Hun fortalte mig, hvem jeg skulle kontakte, og hvordan hele processen foregår. Hun var klar over, at det var en proces, jeg ønskede at klare alene, men lod mig vide, at de var der for mig, hvis jeg havde brug for deres hjælp.«

»Der gik under en måned, fra jeg havde kontaktet DanAdopt, til jeg fik en opringning om, at de havde fundet min biologiske familie, der var meget positive over for min henvendelse og ville sende mig et brev. Herefter fulgte mange telefonsamtaler især med min søster. Et år efter tog jeg til Korea for at besøge familien, og året efter kom min søster på besøg i Danmark. I 2018 tog jeg igen til Korea, denne gang sammen med min mand, mine børn og min mor.«

»Jeg har fået svar på alle mine spørgsmål. Det er svar, jeg kan fortælle videre til mine børn, og jeg kan tale åbent med dem, deres venner og hvem, der ellers er interesserede i min adoption. Adoptionen er en del af mig og derfor også mine børn, som jo har asiatiske træk. Jeg vil have, at de ved, hvor deres mor kommer fra, hvorfor jeg er adopteret, og hvor de stammer fra, da jeg tror på, at det er en del af deres identitetsudvikling. De bestemmer selv, hvad de vil vide, og jeg er åben for alle spørgsmål.«

»Jeg fandt min sidste brik i puslespillet takket være mine forældres åbenhed.« ■

Adoptanter fortæller

Det har stor værdi at kende og kunne mødes med sine adopterede børns biologiske familie, siger to adoptanter, der fortæller om deres erfaringer med at have kontakt med deres børns oprindelige familie.

Gensidig taknemmelighed

Lene Borg fortæller her, hvilken betydning det har haft for hende som adop-

tivmor at have fået en relation til sin datters biologiske familie.

»I 1984 adopterede vi vores første datter, Maria, på 3,5 måneder fra Sydkorea, og i 1996 fik vi vores anden datter, Anna, ligeledes fra Sydkorea. Vi har altid været meget åbne om pigernes adoption. Vi havde bøger om Sydkorea og mange koreanske ting i hjemmet, og når børnene havde fødselsdag, var

det ofte koreansk mad, der stod på menuen.«

»Da Maria som 21-årig fik kontakt til sin biologiske familie, glædede vi os på hendes vegne, men det var med en kæmpe klump i halsen, vi sagde farvel til hende og hendes daværende kæreste, Michael, der også har koreanske aner, i lufthavnen i Kastrup. Jeg troede aldrig, jeg ville se hende igen, men vi

Lene Borg i Sydkorea sammen med datteren Maria og børnebørnene Ida og Sylvester.

havde intet at frygte, for hun ringede hjem hver dag og fortalte om det smukke land, hvor hun gerne ville bo, men kun, hvis vi også boede der.

»Hun havde en masse gaver med hjem til os fra forældrene og et brev fra hendes far, hvori han takkede os mange gange for, at vi havde taget os godt af hende og ikke mindst givet hende lov til at besøge dem. Han skrev også, at de 14 dage, hun og Michael havde været der, var de bedste dage i hele hans liv.«

»Den ro, det gav Maria at have mødt sin koreanske familie, smittede af på hele vores familie.«

»I 2018 tog vi til Sydkorea på ferie og var naturligvis også var sammen med familien. Da Marias mor og jeg mødtes, krammede vi hinanden, så på hinanden og krammede igen; begge var vi fyldt med taknemmelighed. Den gensidige taknemmelighed var stærk og ikke til at misforstå, selv om vi ikke havde et fælles sprog til at udtrykke den i ord.«

»Nogle dage efter tog vi sammen med hele familien til et feriecenter, hvor vi kom meget tæt på hinanden. Vi kommunikerede via en app med et oversættelsesprogram, og alle – store som små – hyggede sig sammen.«

»Relationen med familien er selvfølgelig især betydningsfuld for Maria og hendes koreanske familie, men også for mig som Marias mor har den betydet, at især hendes mor og jeg skriver sammen på Facebook. Vi glæder os over, at familien er udvidet med familien i Sydkorea, og turen dertil er noget, vi ofte taler om – og vi håber snart at besøge den koreanske familie igen.«

Én stor familie

Anne Marie Andresen, adoptivmor til tre børn fra Etiopien, fortæller:

»At møde vores børns biologiske familie er det mest rørende, jeg nogensinde har oplevet. Trods sprogvanke-ligheder havde vi en umiddelbar forbindelse med det samme, og det har hele vejen igennem været en fælles opgave og et fælles mål for os alle sammen, at børnene har det godt. Der har hverken været bebrejdelser eller modstand – bortset fra at tanten ved første besøg ikke syntes, vores datters hår var flettet ordentligt.«

»Vi har nu kendt den biologiske familie siden 2008, og det føles, som er vi én stor familie – og ligesom vi har taget hele den store familie i Etiopien til os, har de også taget vores to ældste ikke-adopteret børn til sig. Vi har kun sporadisk kontakt i hverdagen, men vi ved alle sammen, at vi har hinanden. Det er klart, at det er et ulige forhold, fordi det jo er os, der rejser hjem med børnene igen, men der er ingen ulighed i kontakten – vi griner, pjatter og snakker om alt mellem himmel og jord.« ■

De anbragtes erfaringer

De anbragte og tidligere anbragte børn og unge har om nogen erfaringer med det at skulle forholde sig til to familier. David Adrian Pedersen, formand for De Anbragtes Vilkår (DAV), fortæller om erfaringerne.

Et stillads omkring samarbejdet

»I De Anbragtes Vilkår synes vi, det er vigtigt, at man så vidt muligt tager

udgangspunkt i at holde relationerne åbne for at skabe en historie og en identitet,« siger David Adrian Pedersen. Han er overrasket over at høre, at alle nationale adoptioner i Danmark ifølge domstolenes afgørelser er lukkede adoptioner.

»Det er jo virkelig imod den internationale forskning, som jeg har kigget i,« siger han. »Medmindre det skyldes,

at de forældre, der får tvangs-bortadopteret deres børn, har en voldsom misbrugsproblematik og er svære at have en kontakt med, lyder det vildt. Efter hvad jeg har set af internationale metastudier på tværs af flere landes opgørelser, så peger alt på, at åbne adoptioner er bedst for de adopterede, fordi de har adgang til deres historie og deres ophav.«

David Adrian Pedersen, formand for De Anbragtes Vilkår (DAV).

Ud fra erfaringerne med plejefamilierne mener David Adrian Pedersen, at relationen mellem biologiske forældre og adoptivforældre godt kan blive udfordrende:

»Den biologiske familie kan have nogle forventninger og ønsker, som kan være svære at honorere, og adoptivfamilien har måske et håb om, at nu skal de have et adoptivbarn, og det skal være lykkeligt og godt, og hvis man så møder noget, som kan være svært i den relation, så kan det forstyrre det idealbillede. Og det kan give sig udslag i, at man måske ikke rigtigt har overskud til at rumme de biologiske forældre – ligesom vi har oplevet det ske i plejefamilier. En del anbragte oplever, at plejefamilien konfliktoptrapper, fordi de – af gode og måske mindre gode grunde – ikke kan overskue relationen til de biologiske forældre, og der opstår konflikt, eller samarbejdet bryder ligefrem sammen. Og det er ærgerligt, at barnet af den grund kommer i klemme,« siger David Adrian Pedersen.

Han mener, at der mangler nogle rammer til at sikre, at relationen og samarbejdet fungerer bedst muligt.

»Der et brug for et stillads om samarbejdet – og det kan der også være, hvis det er en adoption,« siger han. »Man kunne forestille sig et koordinerende led, som har den opgave at sørge for det gode samarbejde mellem

den biologiske familie og plejefamilien eller adoptivfamilien – og at det er en selvstændig opgave for en person at facilitere de gode samtaler og de gode samarbejds møder, for vi ved, at disse relationer er sårbare og let kan bryde sammen.«

»Jeg taler mest ud fra erfaring med plejefamilier, for jeg kender ikke så meget til adoption som foranstaltning,« siger David Adrian Pedersen. »Men jeg tænker, at mange af de samme ting er på spil: At man har et idealbillede, som man troede ville blive realiseret, og når man så oplever, at forældrene har forventninger, man har svært ved at honorere, så kan det påvirke motivationen, hvis man ikke er forberedt på det og ikke har et overskud i hverdagen.«

Ved du, om der blandt de anbragte og tidligere anbragte er nogen, der ville have foretrukket at blive adopteret?

»Nogle i vores gruppe ville gerne have været adopteret for at få en anden kontinuitet og tryk i deres børne- og ungdomsliv. Andre synes, at adoption er meget voldsomt og uigenkaldeligt,« fortæller David Adrian Pedersen. »Nogle ville gerne have været adopteret, fordi de tænker, at de kunne være sluppet for meget ustabilitet, og adoption kan skabe muligheden for at føle, at man er en ægte del af en familie og ikke bare en del af en kontrakt, som kan brydes, hvornår det skal være, som det jo er tilfældet i en plejefamilie. Det er en af de faktorer, der taler for adoption hos dem, der gerne ville være adopteret. Så er der dem, der siger, at det ville de slet ikke have hørt tale om, fordi det er vigtigt at have relationer til sine forældre, og det er meget uigenkaldeligt med en adoption, og alle fortjener en chance.«

Hvis nu man forestillede sig en adoption, hvor man havde mulighed for kon-

takt og samvær med sin biologiske familie, hvordan tror du så, man ville stille sig?

»Det ville være meget forskelligt, afhængigt af hvem du spurgte. Jeg tror stadig, at rigtig mange synes, at det med adoption er voldsomt. De har jo været anbragt, og selv om det mange gange har været svært, så har de jo haft en relation til deres forældre og forstår sig selv om et anbragt barn. Jeg tror, at hvis jeg spurgte hele mit bagland i morgen, ville mange sige: 'Det lyder godt nok voldsomt.' Men jeg tror også, en del ville svare: 'Det ville jeg faktisk gerne have været',« siger David Adrian Pedersen.

Han fortæller, at halvdelen af de anbragte og tidligere anbragte siger, at det børneliv, de kom til, da de blev anbragt, ikke nødvendigvis var bedre end det, de blev fjernet fra, mens den anden halvdel siger, at det, de kom til, var bedre end det, de blev fjernet fra.

»Så på den måde ligger der også en erfaring i gruppen, der kan pege på, at det at blive adopteret ikke med sikkerhed er lykken. Man kan jo godt blive adopteret til nogle, som ikke nødvendigvis har de ressourcer, den personlighed eller den omsorg, som man har brug for. Jeg tror også, nogle ville spørge: 'Hvorfor skulle en adoption være en mere sikker løsning med hensyn til at lande hos nogle gode mennesker end de plejefamilier, jeg har været i?' Jeg synes dog, jeg har hørt, at der er nogle ret store screeningsprocesser i forbindelse med adoption – men spørgsmålet er, om man kan screene sig ud af den mindre gode adoptivfamilie eller uforudsigelige forhold i relationen, som først viser sig efter adoptionen,« slutter David Adrian Pedersen. ■

Læs mere

- Inger Glavind Bo og Hanne Warming: *Åbenhed i adoption og betydningen heraf*. Ankestyrelsen og Institut for Sociologi og Socialt Arbejde, Aalborg Universitet, 2017.
- Sofie Henze-Pedersen og Anna Lange Rasmussen: *Adoption som social indsats*. VIVE, Det nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd, 2022.
- Se anmeldelse af bogen *Adoption – Identitet – Eksistens* side 63.

Resiliens er dynamisk og kompleks

Resiliens er et fagbegreb i psykologien, og det er også blevet et ord i det almene sprog – et positivt plusord. Nu har professor i psykologi Dion Sommer skrevet en bog, hvor han går i rette med både hverdagsbrugen og den faglige brug af ordet. Han mener, at ordet 'resiliens' ofte tillægges en meget enstrenget betydning på dansk – i hverdagssproget såvel som i psykologien. I bogen *Resiliens: Fra robusthed til en dynamisk forståelse* beskriver han den dynamiske, komplekse forståelse af resiliens, som han går ind for.

AF MARIANNE ØSTERGAARD

»Sagt superkort handler resiliens om, at 'noget' eller 'nogen' udsættes for belastninger, kriser, ulykker, endog katastrofer, men klarer sig igennem det markant bedre end forventet,« skriver Dion Sommer i bogens forord.

Det var Dion Sommer, der i sin tid indførte låneordet 'resiliens' til det danske sprog. Det skete i en fodnote i hans bog *Barndomspsykologi* fra 1996. Allerede dengang var han kritisk over for oversættelsen af det engelske ord *resilience* til *robusthed*. Han mente, at ordet robusthed var en reduktionistisk oversættelse, som ikke udtrykker nuancerigheden i det engelske ord *resilience*. Begrebet *resilience* hentyder til både elasticitet, spændstighed, ukuelighed og evne til at rette sig op efter pres.

I sin nye bog om resiliens viderefører og udfolder Dion Sommer sin kritik af den terminologi, hvor der tales om 'robusthed' over for 'skrøbelighed'. Han mener, at den er udtryk for et stereotypt børnesyn, mens resiliens rummer meget mere end robusthed.

Af alle de systemer,
barnet indgår i,
er familiesystemet
det vigtigste.

FOTO: MABEL AMBER PIXABAY

Men hvad er resiliens så? Det er en af bogens ambitioner at afdække dette spørgsmål i en kritisk begrebsanalyse. Resiliensbegrebet skal nemlig være nuanceret og rummeligt nok til at kunne forklare, hvorfor nogle børn med en risikofyldt barndom ikke får de udviklingsskader, som man kunne forvente.

Resiliensforskningens historie

Siden resiliensforskningens start i USA i 1970'erne har der været fire bølger i forståelsen af begrebet resiliens.

I den første bølge opdagede amerikanske forskere, at nogle børn trods vanskelige omstændigheder af uforklarlige årsager klarede sig bedre end forventet, og man talte om 'usårlige' børn.

I anden bølge i 1980'erne fokuserede man blandt andet på tilknytningsrelationer og familiesamspil som henholdsvis beskyttende faktorer og sårbarhedsfaktorer afhængigt af relationernes karakter og kvalitet.

I 1990'erne opstod en stigende interesse for intervention – det var den tredje bølge. Man ønskede at skabe resiliens ved at styrke de beskyttende processer i børns dagligdag.

I den nutidige (fjerde bølges) forståelse er resiliens dynamisk og kan skifte gennem livsforløbet. Resiliens er med andre ord ikke en egenskab, som en person besidder livslangt i alle situationer og under alle forhold. Resiliens er derimod betinget af omgivelser og omstændigheder og derfor også kulturspecifik. Resiliens er en proces, der betegner en positiv tilpasning på trods af alvorlig modgang, traumer og/eller giftig stress. Betegnelsen 'giftig stress' bruges om tidlig og intensiv stress hos foster eller spædbarn, fordi den går ud over hjernens udvikling.

Denne nye, dynamiske forståelse af resiliens har medført en optimisme med hensyn til, hvad der kan opnås med beskyttelse og forebyggelse.

Fire dimensioner

Resiliens er udtryk for balancen mellem fire adskilte dimensioner:

1. Signifikant risiko og alvorlig modgang
2. Positiv adaption
3. Sårbarhedsfaktorer
4. Beskyttelsesfaktorer

Risikofyldte enkeltfaktorer kan sjældent sige noget om, hvordan et barn på langt sigt vil udvikle sig, men i praksis vokser børn sjældent op med kun en enkelt risikofaktor. Tværtimod er det mere almindeligt, at der i problemfyldte miljøer er tale om flere risikofaktorer, som forstærker hinanden.

Positiv adaption handler om en tilpasning, der er bedre end forventet ud fra barnets problematiske livssituation. 'Bedre end forventet' kan for eksempel være, at barnet udvikler sig alderssvarende, selv om det har været udsat for signifikant risiko.

Sårbarhedsfaktorer er faktorer, der forstærker de negative konsekvenser af at leve i en risikosituation.

Sårbarhed og resiliens kan ses som to yderpunkter i et kontinuum, men det er sjældent, at en person befinder sig i den ene yderpol. Selv i problemfyldte opvækstmiljøer kan der godt være *beskyttende faktorer* til stede. Men de er ofte ikke erkendte og kan også være vanskelige at pege konkret på.

På samfundsniveau kan man se lovgivning og praksisser, der støtter udsatte familier, som eksempler på beskyttende faktorer. På det familiemæssige niveau kan en beskyttende funktion være, at barnet har en positiv relation til mindst én voksen i sit netværk, selv om hjemmet er præget af dysfunktionelle relationer.

Opgør med stereotyperne

Dion Sommer er stærkt kritisk over for 'den individorienterede omfavnelser af resiliensbegrebet', som han mener er udtalt i Danmark. Efter hans opfattelse er der tale om uberettigede annekteringer af resiliensbegrebet, når man taler om fænomener som 'mælkebøttebarnet', 'mønsterbryderen' og 'det robuste barn' i sammenhæng med resiliens.

De reducerende stereotyper findes ikke kun i det almene sprog (som det ses i definitioner i autoritative opslagsværker som *denstoredanske.dk* og *ordnet.dk*), men også i bøger om børns udvikling og opdragelse skrevet af psykologer, for eksempel Per Schultz Jørgensens *Robuste børn* fra 2017.

Hvad er så årsagen til, at et forsimpleret fagsyn som 'resiliens = robusthed' har erobret definitionsmagten? Ifølge

Dion Sommer er politisk bevågenhed og styringsiver en vigtig forklaring.

»Når pædagogikken politiseres, efterspørger eksempelvis kommuners forvaltninger nogle begreber og synsæt, der kan 'løse' problemer i skolen. Erfaringen viser, at der så altid er forskning, der (lettere) naivt byder sig til i den politiserede kontekst,« skriver han.

Den forsimplede resiliensforståelse, der placerer løsningen i det enkelte individ, er bekvem, men den overser de samfundsmæssige forhold, der også spiller ind.

Dion Sommer påpeger, at den forsimplede resiliensopfattelse hindrer en bæredygtig intervention og overser det ansvar, der bør adresseres politisk, og i stedet søges løsningen i individuel terapi.

Der er en klar holdning til samfundsmæssige problemer i spil, når Dion Sommer insisterer på en forståelse af resiliensens kompleksitet.

Fra samfund til celle

Dion Sommer gør rede for, at resiliens – eller mangel på samme – har rod på mange niveauer (eller i mange 'systemer', som han kalder det): lige fra samfundssystemet til celledsystemet. Det vigtige er igen at holde sig for øje, at resiliens absolut ikke kun har udspring i det enkelte individ.

Dion Sommer opregner følgende systemer: samfundssystemet (som indeholder kultursystemet, nærmiljøet/lokalsamfundet, forældrenes arbejdsfære og børnenes institutionssfære), familiesystemet, vennesystemet, barnsystemet (som nærmest er synonymt med 'barnet'), centralnervesystemet og celledsystemet (som begge er dele af barnet).

Det er en hovedpointe, at man kun kan forstå resiliens ved at medtænke de sammenhænge, mennesker lever i; samfundssystemet kan rumme både risici og alvorlig modgang – og omvendt også beskyttende faktorer. Der kan være tale om faktorer af betydning for en hel børnegeneration (for eksempel normeringer i institutioner og skolepolitik) og faktorer, som kun rammer nogle børn (for eksempel relativ fattigdom).

Dion Sommer har både et fagligt og et politisk budskab om, hvad resiliens er.

Det er næppe overraskende, at børns daginstitution og skole har et resiliensskabende potentiale, men de kan også være kilde til risiko og sårbarhed. I daginstitutionerne er normeringerne af stor betydning. En svensk undersøgelse har vist, at børns stresshormoner steg og faldt i takt med normeringerne. I et resiliensperspektiv kan man sige, at man skaber en beskyttende faktor, når normeringer hæves, og indfører en risiko, når de sænkes. Risikofaktorer rammer selvsagt de sårbare børn hårdest.

Også skolen har potentiale til at udgøre enten en risiko eller en resiliensfremmende faktor. Specielt for udsatte børn med en risikofyldt familiebaggrund kan skolen spille en vigtig rolle med beskyttende faktorer. Det er tilfældet, hvis der er et godt, ikke-stressende klasse miljø, og hvis barnet har gode kammeratskaber og en positiv relation til mindst en lærer. Dion Sommer er yderst kritisk over for det danske skolesystems indsats som resiliensskabende ramme for eleverne, og han peger på den politiske styring af skolen som hovedårsagen, blandt andet indførelsen af nationale tests med afsæt i PISA-ranglisten.

Mere overraskende er det måske, at forældrenes arbejdssfære også har betydning for barnsystemet. Dels er forældrenes indtægt afgørende for familiens økonomiske velfærd, og dels giver arbejdet forældrene netværk og relationer, der kan være befordrende. Arbejdstidsregler og arbejdsintensitet kan være enten risikogivende eller beskyttende faktorer. Forskning viser, at stress i forældres arbejdsliv udgør en signifikant risikofaktor, der påvirker barnsystemet.

Af alle de sammenhænge, børn indgår i, er familiesystemet det, der betyder mest for børns positive eller negative udvikling. Derfor er det også i familien, at man mest effektivt kan sætte ind med forebyggelse og intervention, når der er behov for det. En vigtig forudsætning for resiliensfremme i familien er naturligvis basale, trygge tilknytningsrelationer mellem barnet og dets omsorgspersoner. Hvis der er usikre, ustabile tilknytninger til forældrene, kan tryk tilknytning til andre

voksne i familien eller netværket være kompensatorisk resiliensfremmende.

Mens forældre-barn-forholdet er karakteriseret ved strukturel ulighed, er forholdet mellem venner ligeværdigt. Børn er fra en tidlig alder tiltrukket af ligeværdige relationer, men selv om vennegrupper er vigtige for børn og unge, behøver det ifølge Dion Sommer ikke at betyde, at vennerne udkonkurrerer familiens betydning – tværtimod svækkes forældreindflydelsen ikke i de velfungerende, resiliensfremmende familier. Her supplerer de to 'systemer' hinanden frem for at modsige hinanden. Men hvis der er konfliktfyldte familierelationer, kan de unge afkoble familiens indflydelse, og vennegrupper kan være kilde til risiko, hvis de for eksempel er kriminelle.

Selv om resiliensforskningen beskæftiger sig med de komplekse systemer, barnet indgår i, kan man dog ikke

se bort fra det individuelle: barnsystemet. Personligheden er en af brikkerne i helheden omkring resiliens. De personlighedstræk, der fremhæves som beskyttende faktorer er blandt andet: alderssvarende kognitiv udvikling og intelligens, et roligt, ikke-bekymret temperament, høj stresstærskel og evnen til selvregulering og -kontrol. Men personlighedstrækkene er netop ikke upåvirkelige af de begivenheder, barnet kommer ud for. Som Dion Sommer skriver: »Negative personlighedskarakteristika optræder ofte sammen med negative livsbegivenheder.«

En del af barnsystemet er centralnervesystemet, som består af hjernen og rygmarven. Både positive og negative miljøpåvirkninger (fysiske, sociale og psykiske) spiller en vigtig rolle for hjernens udvikling og funktion – endda i fosterlivet. Nyere forskning viser, at stress i fosterlivet og den tidlige

barndom påvirker både centralnervesystemet og immunsystemet negativt.

En anden del af barnsystemet er cellesystemet. Ny forskning har oplyst den tidligere skarpe skelnen mellem arv og miljø, og i dag ved man, at det, der sker i cellerne, blandt andet er en konsekvens af det miljø, man lever i.

På tværs af generationer

De ydre forhold trænger så at sige ind i cellerne og kan tænde og slukke for bestemte gener. Miljøet og de ting, man oplever og udsættes for, kan altså påvirke de arvelige egenskaber, og miljømæssige stressfaktorer kan forårsage sygdom på tværs af generationer. Derfor kan vores forfædres og formødres stressramte livsbetingelser have betydning for vores sygdomme og for den arv, vi giver videre til vores efterkommere. Den amerikanske biolog med speciale i reproduktiv biologi, Michael K. Skinner, taler om en 'epigenetisk transgenerationel arv' af sygdomme som for eksempel cancer, nyresygdomme og fedme. Præfikset *epi-* i epigenese stammer fra oldgræsk og betyder 'oven på' eller 'i tillæg til' – altså en proces, der foregår ved siden af den klassiske darwinistiske genetik. Dion Sommer bygger videre på denne tankegang og introducerer begrebet

'transgenerationel resiliens og sårbarhed'.

Epigenetiske studier dokumenterer, at en opvækst i enten berigende eller belastende miljøer påvirker generne, men påvirkningen er dog ikke uafvendelig, fordi genetisk overført sårbarhed kan modvirkes af et gunstigt opvækstmiljø.

Dion Sommer ser epigenetikken som et tankerevolutionerende fag, fordi det bryder med den dualistiske spaltning af arv og miljø. Han er entusiastisk omkring den integration af biologi, samfundsvidenskab og psykologi, der har fundet sted de seneste 15 år – 'et dramatisk tværvideenskabeligt paradigmeskift' kalder han det.

Der er tale om komplekse dynamiske vekselvirkninger mellem fire niveauer: miljø, adfærd og psykisk aktivitet, neural aktivitet og genetisk aktivitet. Niveauerne er adskilte, men udveksler information med hinanden. Der er tale om en *sandsynlig*, men ikke fastlåst udviklingskurs.

For eksempel igangsætter giftig stress i livmoderen en epigenetisk mekanisme, der aktiverer fostrets stresshormon-system-respons. Ved fødslen er barnet derfor mere epigenetisk sårbart over for senere stress og forsømler end nyfødte, der ikke har været

udsat for moderstress i fostertilstanden.

Specielt før fødslen er barnet særlig sårbart over for giftig stress, fordi fosterets kortisolniveau hænger sammen med morens. Selv små forhøjelser i morens kortisolniveau kan fordoble koncentrationerne i fostret. Den gravide kvindes stressniveau udgør derfor en signifikant risikofaktor for, at barnet får udviklingsskader efter fødslen, men det kan dog modvirkes, hvis barnet tidligt fjernes fra stresspåvirkningen – hvilket imidlertid ikke behøver at betyde, at barnet skal fjernes fra moren. Tidlig stressaflastende støtte er det afgørende. Problemstillingen er ikke kun relevant i udsatte familier. Tværtimod rammes næsten en tredjedel af danske kvinder i den fødedygtige alder af alvorlig stress.

Den nye epigenetiske forskning betyder, at betegnelsen 'medfødt' får en ny og bredere betydning. Arvelighed blev tidligere set som en fast genetisk kode i individet, men med den nye indsigt ved man, at 'medfødt' betyder, at barnet kommer til verden med både nedarvede træk, epigenetisk bestemte træk og træk bestemt af påvirkninger fra tiden i livmoderen.

Miljøskabt stress kan nedarves epigenetisk gennem generationer og for-

Venskaber er
betydningsfulde
for børns trivsel
og udvikling.

FOTO: PEZBEAR/PIXABAY

Skønt omgivelsernes påvirkning betyder meget for et menneskes resiliens, spiller personligheden også en rolle. Personlige egenskaber som alderssvarende kognitiv udvikling og intelligens, et roligt temperament og evnen til selvkontrol er beskyttende faktorer.

FOTO: MAX GONCHAROV/UNSPLASH

højer risikoen for senere fysiske eller psykiske sygdomme, men den transgenerationale arv kan også være positiv. Optimal forældreomsorg efter fødslen stimulerer en epigenetisk udvikling af spædbarnets hjerne, som skaber en voksen med gode omsorgsevner, som igen videregives til kommende generationer.

Samspil mellem miljø og gener

Det giver ikke længere mening at skelne skarpt mellem arv og miljø, fordi miljø og gener er i et konstant dynamisk samspil.

De biopsykologiske sammenhænge mellem mor og fosterstress er komplicerede, men med den nye viden er det indiskutabelt, at en stressende livssituation, psykosocial giftig stress og blandt andet angst hos moren påvirker genernes funktion hos barnet. Konsekvenserne af den vedvarende udsathed for kortisol kan være skader på immunsystemet og hjerneudviklingen og senere problemer med læring og impulsregulering. Og hvis moderstressen fortsætter efter fødslen, kan den negative udvikling blive vedvarende.

Dog er programmeringen i foster-tilstanden ikke mere fastlåst, end at udviklingen kan vendes, hvis barnet efter fødslen kommer til at opleve et ikke-stressende miljø. Så førsteprioritet

skal være at beskytte moren mod de signifikante risikofaktorer, dvs. kronisk stress før og efter fødslen – uanset om stressen er relateret til arbejde eller familieliv.

Løsningen er ikke nødvendigvis at skille mor og barn, men at fjerne stressfaktorer og skabe beskyttelsesfaktorer. Dion Sommer kalder dette 'miljøgenetisk resiliensfremme', fordi det går ud på bevidst at skabe beskyttende faktorer, som kan påvirke generne positivt.

Viden om, at sårbarhed og resiliens kan operere epigenetisk gennem generationer, kaster nyt lys over risikofaktorer og beskyttende faktorer, fordi de nu ikke længere kun handler om det levede liv i nutiden, men også om tidligere levede liv og om fremtidige generationers resiliens. Børn, der fødes i dag, kan have latente sårbarheder på grund af begivenheder flere generationer tidligere. Men heldigvis betyder epigenetikens mekanismer også, at hvis vi skaber resiliensbefordrende miljøer for disse latente sårbare børn og for børn, der har været udsat for giftig stress i livmoderen, kan det igangsætte dynamikker, der reducerer stresshormonerne. Tidlig beskyttelse og intervention kan altså kompensere for den latente, transgenerationale sårbarhed og efterhånden opbygge resiliens.

Dion Sommer byder biologiens indtog i psykologien velkommen. Samtidig insisterer han på miljøets definierende rolle i vores liv. I den forstand har bogen både et fagligt og et politisk budskab. ■

Dion Sommer: Resiliens: Fra robusthed til dynamisk forståelse. Samfunds-litteratur 2022. Bogen indgår i serien Professionernes begreber. 144 sider. Pris ca. 148 kr.

May Britt Skjold har arbejdet med adoption og rådgivet adopterede og adoptivfamilier siden midten af 1990'erne.

Resiliens og adoption

Mange adopterede har været udsat for risikofaktorer og stærk modgang, og derfor er resiliensbegrebet yderst relevant for forståelsen af adopteredes reaktionsmønstre og udvikling. Psykolog May Britt Skjold har arbejdet med adoption og rådgivet adopterede og adoptivfamilier siden midten af 1990'erne, og i denne samtale giver hun sine bud på, hvordan hovedpointerne i Dion Sommers bog om resiliens kan indgå i en adoptionssammenhæng.

AF MARIANNE ØSTERGAARD

»Dion Sommers brede tilgang til begrebet resiliens, hvor man i høj grad ser på barnets omgivelser og miljø – og dropper forestillingerne om mælkebøttebarnet, det robuste barn og mønsterbryderen – giver vældig god mening i forhold til adopterede,« siger May Britt Skjold.

Hun er meget enig i hans pointe om, at resiliens ikke bare er en ressource eller modstandskraft hos den enkelte.

»Jeg er enig i, at resiliens ikke er en egenskab. Og man er ikke født resiliens eller robust. Jeg synes, det var meget befriende at læse bogen, hvad det angår. Resiliens er ikke noget, man enten har eller ikke har. Det er noget, man indoptager, alt efter hvilke erfaringer man gør sig i sit liv.«

May Britt Skjold er også enig i, at de samfundsmæssige forhold spiller ind: »Jeg synes, det er virkelig spændende,

at det bliver foldet ud, og at det er systemerne omkring barnet, der befordrer resiliensen. Der er meget forskel på, om man som barn har rettigheder eller ikke har rettigheder. Det kan du se med krigen i Ukraine, hvor børn bliver taget væk fra deres familie og sendt til familier i Rusland. Jeg tør vædde med, at der går ikke særlig lang tid, før vi også hører, at børnene fra Tyrkiet og Syrien bliver taget, fordi der ikke er no-

gen, der sikrer deres rettigheder. Jeg går ud fra, at hvis der skete en kæmpekatastrofe i Danmark, så ville der ret hurtigt være nogle, der kom ind og sikrede børnene. Det, at et samfund træder til, er afgørende.«

May Britt Skjold mener, at Dion Sommers begreber kan bruges som udgangspunkt for, at man spørger grundigt ind til, hvilke særlige risikofaktorer barnet har været ude for, og også ser på, hvilke beskyttende, resiliensfremmende faktorer der har været og aktuelt er i barnets liv.

»Frem for at drage en kategorisk konklusion om, at alle adopterede er traumatiserede, må man prøve at finde ud af, hvad omstændighederne har været for det enkelte barn både før og efter adoptionen. Her er det vigtigt, at man medtænker kulturen, for man kan ikke nødvendigvis sammenligne en til en, hvis adoptivbarnet kommer fra en anden kultur,« siger May Britt Skjold. »Så jeg synes, det er rigtig fint med den måde, som bogen breder begrebet resiliens ud på.«

Traumer eller alvorlig modgang

Hvad er forskellen på Dion Sommers begreb 'alvorlig modgang' og så 'traumer', som du har beskæftiget dig meget med?

»Traumer inddeler man i forskellige kasser. Der er fysiske traumer, som for eksempel kan være et biluheld, hvor man får fysiske skader. Og så er der de psykiske traumer, som man inddeler i forskellige typer: Det kan være noget, som ikke skyldes menneskers handlinger, for eksempel en naturkatastrofe. Desuden taler man om de upersonlige traumer, hvor det er nogle, man ikke kender, der har gjort noget mod én: for eksempel terrorhandling eller vold,« forklarer May Britt Skjold.

»Derudover er der tilknytningstraumer, som er relevante for en del adopterede, og som man også inddeler i forskellige typer. Det kan være fysiske og psykiske overgreb, seksuelle overgreb eller antipati – at forældrene ikke kan lide en. Og desuden er der vanrøgt. Det er der, man kan sige, at det med resiliens kommer ind, når man snakker adoption. Hvad er risikofaktorer over for beskyttende faktorer? Hvis man for eksempel

er født for tidligt, er det en risikofaktor, og især hvis man bor på et børnehjem, hvor der måske ikke er mad eller medicin nok. Et barn, som er født til tiden og ikke er syg, vil jo alt andet lige klare sig bedre under de betingelser. Det, der er så fint i Dion Sommers beskrivelse, er hans pointe om, at man skal huske at se resiliens i dets kontekst.«

»Adoptionen – det at blive hentet af nogle fremmede mennesker og komme til et andet land – er i sig selv en traumatisk hændelse.«

»Dion Sommer taler om to ting: 'specifik risiko' og 'alvorlig modgang', og han siger, at man skal ind og se, hvordan det er konkretiseret i det enkelte tilfælde for at vide, hvad det er for en modgang, der er tale om. Han skriver lidt om børn, der oplever alkoholmisbrug og vold i familien, og om det udsatte barn. Det er i høj grad de samme ting, man taler om med tilknytningstraumer, så jeg mener, at man godt kan sige, at der må være ret stort overlap mellem 'signifikant risiko' og 'alvorlig modgang' og de forhold, der giver tilknytningstraumer.«

Din definition af traumer går altså ikke ud på, at der skal være en pludselig hændelse? Et tilknytningstraume er vel noget, der sker over tid?

»Et tilknytningstraume er, at det, som barnet bliver udsat for, sker i relation til en omsorgsperson, en person, der skulle varetage barnets helt basale behov, dvs. en mor eller far eller bedsteforældre,« forklarer May Britt Skjold. »Det er i den relation, det sker, men det kan godt opstå ud fra en enkelt hændelse.«

May Britt Skjold giver et eksempel på en traumatisk hændelse med en tilknytningsperson: »Et barn på 5-6 år får at vide, at farmor kommer og henter det, og de skal ud at køre en tur. Så kø-

rer de hen til et børnehjem. Farmor har ikke sagt, hvad der skal ske, men hun sætter barnet af, og så siger hun farvel og kører sin vej. Så står barnet der ved porten og bliver taget ind på børnehjemmet. Efter nogle dage går det op for barnet: 'Jeg bliver ikke hentet igen, jeg skal være her.' Det er jo en voldsom hændelse, for det er ikke meningen, at en tilknytningsperson skal forlade én på den måde. Det er ét eksempel, men der er så mange variationer over det her.«

»Adoptionen – det at blive hentet af nogle fremmede mennesker og komme til et andet land – er i sig selv en traumatisk hændelse. Men det, der bliver afgørende, er, hvordan traumereaktionen bliver håndteret. Det er jo ikke alle, der har været ude for en traumatisk hændelse, der bliver traumatiserede,« fastslår May Britt Skjold og forklarer videre: »Det, der gør, at børn på børnehjem kan få traumer, er, at de er alene med den traumatiske situation. Man kan også spørge: Hvilke børn er det, der klarer sig? Det er typisk, når der har været en plejer, som har taget sig lidt ekstra af det barn. Det er en form for resiliensfremmende intervention, selv om det ikke er tænkt sådan. Det opdagede man, da man for mange år siden undrede sig over, hvorfor nogle børn på børnehjem døde, mens andre overlevede.«

»Ved en traumatisk hændelse reagerer kroppen med chok og kommer i en virkelig ubehagelig stresstilstand, men hvis der er nogle personer, der er opmærksomme på barnet, trøster og hjælper barnet med at falde til ro og taler med barnet om det, der er sket, er det ikke sikkert, at det bliver traumatiseret. Det er det samme, Dion Sommer skriver, nemlig at det er vigtigt, at der er nogle, man kan snakke tingene igen med,« siger May Britt Skjold.

Resiliens kan slippe op

Dion Sommer peger på, at resiliens ikke behøver at være ens gennem hele livet, og May Britt Skjold giver et par eksempler på, hvordan man kan komme ud for noget, der er så voldsomt, at det slår én omkuld – og at resiliensen pludselig ikke slår til.

»Mange adoptivforældre er rigtig gode til at støtte og gøre alt muligt omkring barnet og den unge, men når

barnet bliver teenager, er der lige pludselig nogle andre krav i forhold til kammeratskabsgruppen og studier, og så kan det pludselig blive svært.»

»Eller alt fungerer vældig fint, og den unge kommer ind i et parforhold, men så går kæresten fra vedkommende, og korthuset vælter fuldstændig. Det var lige præcis den modgang, der var for stor og ikke mulig at håndtere.«

Domænespecifik resiliens

Dion Sommer bruger et begreb, som ifølge May Britt Skjold passer fint på adopterede: 'domænespecifik resiliens'. Det betyder, at man klarer sig godt på nogle områder, mens der er andre, hvor man har det sværere. Det kan være, at man klarer sig kognitivt godt i skolen, men måske ikke så godt socialt. Det er domænespecifik resiliens på et kognitivt, fagligt område.

»Der er mange adoptivforældre, der oplever, at deres børn klarer sig i skolen – på niveau med det, der forventes, men når barnet så kommer hjem, kollapse det fuldstændig. Der har måske været noget andet i skolen, som har været ekstremt krævende; det kan for eksempel være at indgå i relationer og forstå relationer.«

Når du siger, at domænespecifik resiliens passer godt sammen med adop-

tion, hænger det så sammen med det, man somme tider ser hos adoptivbørn – at de ikke er udviklet alderssvarende på nogle områder, men måske meget fremmelige på andre?

»Egentlig ikke i forhold til alder, men blot at nogle områder er sværere og mere udfordrende.«

Så du ser det ikke i en aldersramme? Nogle adopterede er jo for eksempel meget selvhjulpne sammenlignet med de fleste ikke-adopterede børn på samme alder.

»Ja, men det er en tilknytningsting og har med overlevelsesstrategi at gøre. Det er jo noget, de har lært. Det er faktisk en resilient ting. Det er noget, man har formået gøre på et børnehjem eller i en plejefamilie. Noget, man har været tvunget til at udvikle, og det har man ikke aflært og ikke haft lyst til at aflære, da man kom ind i adoptivfamilien. Man kan kalde det en vilkårs-specifik resiliens og en overlevelsesstrategi. Strategien har vist sig funktionsdygtig i en anden kontekst. Det skal dog ikke forstås sådan, at denne strategi er hensigtsmæssig, når vilkårene skifter efter adoptionen eller i voksenlivet.«

Familiens rolle

Dion Sommer skriver, at af alle de systemer, barnet indgår i, er familiesystemet

det vigtigste, og at det er her, man med størst effekt kan sætte ind. Hvordan ser du på det i forhold til adoptivbørn?

»Man kan godt konkludere, at adoptivbørn er udsat for det, han kalder multiple, komplekse risikofaktorer. Og det vil jo også sige, at der er en større risiko for, at adoptivbørn er sårbare. Det er ikke det samme, som at der ikke kommer adoptivbørn, der klarer sig, for det gør de fleste trods alt. Men der er en større risiko, og det ved vi godt i forvejen – og det kalder på, at adoptivfamilier får en særlig støtte. Det mest ulykkelige er, når der er forhold i adoptivfamilien, som indebærer en risiko for at underminere barnets resiliens frem for at styrke den. Det forekommer jo desværre også. En særlig støtte til adoptivfamilier har man heldigvis haft i en årrække med PAS-tilbud, som over årene er blevet udvidet på forskellig måde. Om det i alle tilfælde er tilstrækkeligt, er ikke sikkert, men der er i hvert fald fokus på problemet,« konstaterer May Britt Skjold.

Epigenetik – et nyt blik på resiliens

En meget tankevækkende pointe i Dion Sommers bog drejer sig om epigenetik – at generne påvirkes af miljøforhold, og at miljøbestemte aftryk kan videre-

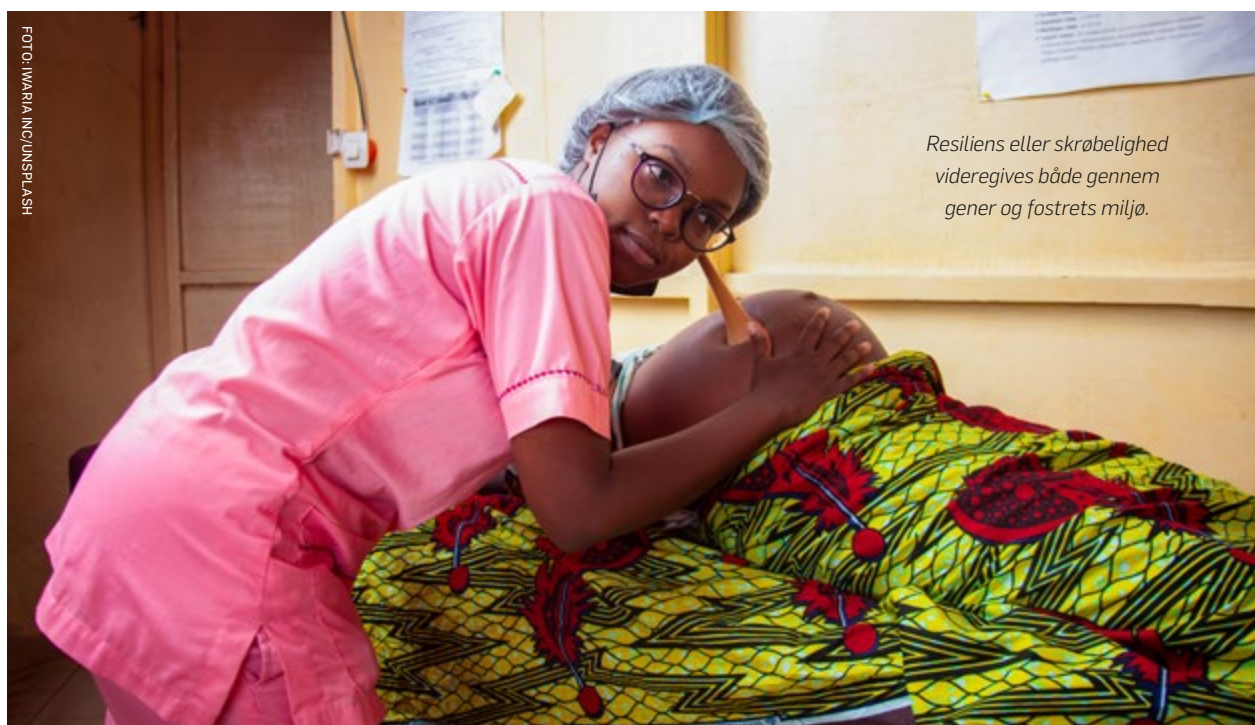

FOTO: MARIA INC/UNSPASH

Resiliens eller skrøbelighed videregives både gennem gener og fostrets miljø.

Hvis vi vil skabe resiliente børn, må vi sikre kvinders sunde fysiske og psykiske forhold under graviditeten – som her i Burkina Faso, men også i vestlige lande.

FOTO: ANTON WÄGNER/PIXABAY

føres fra generation til generation via generne, uden at generationerne faktisk har levet sammen og overleveret noget ved direkte påvirkning.

May Britt Skjold er imidlertid bekymret for, at tankerne om epigenetisk arv kan give anledning til alle mulige gisninger om, hvad adoptivbørn har med sig.

»Nu er der mere plads til at tænke 'Katastrofe! Hvad har barnet nu med?' Tidligere sagde man, at 'barnet var tidligt skadet', og nu kan man tænke: 'Hvad er det for nogle gener, barnet har med? Og går de gener så videre?'«

»Man kan mærke, at Dion Sommer er meget begejstret for det, men jeg synes, man skal passe lidt på, fordi det åbner for alle mulige udlægninger og fejlfortolkninger og måske forvrængninger. Jeg synes, vi skal være forsigtige og friholde barnet, så det ikke bare er noget nyt, man placerer i barnet.«

Nogle steder er det lidt uklart, om resiliens eller skrøbelighed videregives gennem gener eller gennem fostrets miljø.

»Det vil jo være begge dele. Om man så kan udrede det, er et spørgs-

mål. Der er generne, som er med lige fra undfangelsen, og så er der fostermiljøet. Så det er både-og.«

Der bliver meget fokus på, hvad der kommer via moren.

»Ja, og hver gang der står noget med moren og moderstress, har jeg skrevet: 'Pas nu lige på!' For hvem definerer morens liv? Der er jo et samfund omkring moren, som har nogle ideer. Jeg har været i Burkina Faso, og der var vi ude i en landsby, hvor kvinderne måtte afgive deres børn, fordi de var blevet til ved incest, og hvis moren skulle blive i landsbyen, måtte hun ikke beholde barnet. Hvis der har været en stress i hende i den periode, hvor hun har været gravid og skulle beslutte, om hun ville blive i landsbyen med sit barn og risikere at blive slået ihjel, så er den stress også betinget af disse forhold. Der er kvinder jo mere udsatte, og derfor er børn udsatte. Sådan har det også været i Danmark,« siger May Britt Skjold. »Hvis vi skal skabe resiliente børn, skal vi se på, hvad det er for forhold, der er for kvinder.«

Hvis man tænker denne nye viden ind i forhold til tvangsadoption, hvor en kvinde under graviditeten ved, at hun risikerer at få tvangsfjernet sit barn, så sætter man faktisk barnet bagud fra start ved at skabe dårlige graviditetsvilkår og dermed stress i både mor og barn. Hvad tænker du om det paradoks?

»Jeg har også tænkt på, hvad Dion Sommer mon vil sige til tvangsbortadoption, og jeg tror, han giver et svar i en af fodnoterne, hvor han skriver: 'Desværre tyder en række meget problematiske og uansvarlige indgreb/tvangsfjernelser fra kommuner på, at den professionelle faglighed ulykkeligtvis ikke findes alle steder.' Han vil tale for – tror jeg – at man skal sætte meget mere ind med støtte. Hvorfor er det i et land som Danmark nødvendigt lige pludselig at tvangsfjerne så mange børn? Jeg er med på, at der nok altid vil være nogle få, hvor det er nødvendigt, men hvis man ser resiliensmæssigt og epigenetisk på det, så er det ikke resiliensfremmende at stresse moren under graviditeten,« slutter May Britt Skjold. ■

Cornelius Won
Riedel-Clausen og
Bjarne Henriksen
i *Stille liv*.

En stille eksistens

Filmen *Stille liv* handler om 19-årige Carl, der bor på landet med sine forældre, og som enebarn er hans skæbne forudbestemt til at videreføre slægtsgården. *Stille liv* er instrueret af Malene Choi, som dimitterede fra den Danske Filmskole i 2005. Hun debuterede som spillefilmsinstruktør i 2018 med *The Return*, som kan ses på dr.dk.

AF NINA GATH

I filmen *Stille liv* møder vi unge Carl, som netop er vendt hjem som student fra en kostskole/landbrugsskole. I sommerferien skal han hjælpe sine forældre, som driver et landbrug. Og det ligger i kortene, at han en dag skal overtage gården.

Carl er adopteret fra Korea, og i løbet af filmen er der en række episoder, som antyder, at nok er Carl en del af familien og lokalsamfundet, men under overfladen lurer fordomme, og (hygge) racismen viser sit ansigt ved flere forskellige lejligheder – blandt andet ved en familiefest.

Carl synes ikke at have mange venner, og den tætteste relation, filmen beskriver, er til den polske landbrugsmedhjælper, som arbejder midlerti-

digt på gården. Føler Carl sig lige så fremmed som han? Carls forældre virker kærlige, men det er, som om de ikke helt forstår eller kender deres søn, og ikke vil se i øjnene, at det vilkår, at han tydeligvis er adopteret, gør en forskel for den måde, han mødes på i samfundet. I løbet af filmen sker der en udvikling med Carls identitet, og relationen til forældrene ændres også på forskellig vis. Mere skal ikke afsløres her ...

Carls oplevelse af ikke at høre til og ikke at blive mødt og respekteret, er hjerteskrænende. Men filmen bruger en række surrealistiske/symbolske virkemidler, som gjorde, at jeg følte, at jeg ikke rigtig kom ind under huden på Carl (som også har meget få replik-

ker), og for mig betød det, at jeg ikke rigtig blev engageret i fortællingen. På den anden side, så er det muligvis intentionen – at filmen ikke beskriver Carls unikke historie, men en mere generel oplevelse af at være transracielt adopteret.

Alt i alt synes jeg, at filmen giver et perspektiv på adoption, som ikke beskrives så ofte – nemlig den unge adoptereds rolle i familien og lokalsamfundet, og filmen kan forhåbentlig skabe refleksion hos især familierne omkring adopterede. ■

Malene Choi: Stille Liv. Spillefilm, 103 minutter. Manna Film 2023. Filmen vil fra efteråret 2023 kunne ses på DR og Blockbuster.

Adoption og identitet

Bogen *Adoption – Identitet – Eksistens* af de to adopterede Jytte Lund-Larsen og Kasper Nesager-Hansen giver et indblik i, hvordan adoption påvirker dannelsen af identitet, og hvilke eksistentielle spørgsmål adoption kan give den enkelte anledning til.

AF ANNA BRIDGWATER

Alle adoptivforældre har glæde af at høre beretninger fra adopterede om, hvordan det er at være adopteret. Det gælder, uanset hvilken alder deres adopterede barn er. Ligeledes kan mange adopterede have glæde af at kende til andre adoptereds liv, tanker, styrker og udfordringer, da alle mennesker har brug for nogle at spejle sig i. Derfor har Kasper Nesager og Jytte Lund Larsens bog *Adoption – Identitet – Eksistens* en værdi blot ved at findes. Hovedparten af bogen består nemlig af voksne adoptereds beretninger om deres liv, og hvordan de selv forholder sig til tilværelsen. De to (adopterede) forfattere har skrevet deres egne historier, og ni andre deltagere fortæller i interviews. Fokus for disse interviews er eksistentielle spørgsmål om delta-

gernes oplevelse af, hvem de er i verden, hvordan de definerer sig selv, og hvordan deres relationer til andre mennesker er.

Ud over de personlige beretninger har forfatterne interviewet nu afdøde Per Schulz Jørgensen, som kommer med en psykologisk beskrivelse af barnets tidlige udvikling, og hvordan adoption kan påvirke den. Der er også et interview med en psykoterapeut og adoptivmor om nogle af de udfordringer, adopterede kan opleve. Hvad sker der, når en adopteret bliver forælder? Og hvad betyder skiftende børnehjemsmedarbejdere for et barns udvikling?

Til sidst er der en teoretisk beskrivelse af, hvordan identitet og eksistens bliver udviklet. Den sidste del af bogen

har en form, som måske minder om en akademisk opgave, hvor selve metoden bliver forklaret. Det er både godt og skidt for indholdet. For mange kan den teoretiske ramme have en værdi og give en større forståelse af en problemstilling. Omvendt er formen ikke nødvendigvis den mest læsevenlige. Det er ikke sikkert, at adoptivforældre, som læser bogen for at kunne støtte deres barn, har brug for at læse om 'fænomenologiske og ontologiske teser'. Alligevel skal den del af bogen, uanset at den forekommer meget teoretisk, ikke forkastes. Pointer, som at fortiden giver en forståelse for, hvem vi er, har deres berettigelse.

Men bogens mest værdifulde del er rækken af beretninger om livet som adopteret. Den ældste adopterede, som deler sin livshistorie i bogen, er den nationalt adopterede Jytte Lund Larsen, født i 1951, som også er en af bogens forfattere. Bogens yngste adopterede er Stine Lynggaard Larsen, som er født i 1998 (eller 1999 – begge dele står i bogen) i Thailand, og som kom til Danmark to år senere.

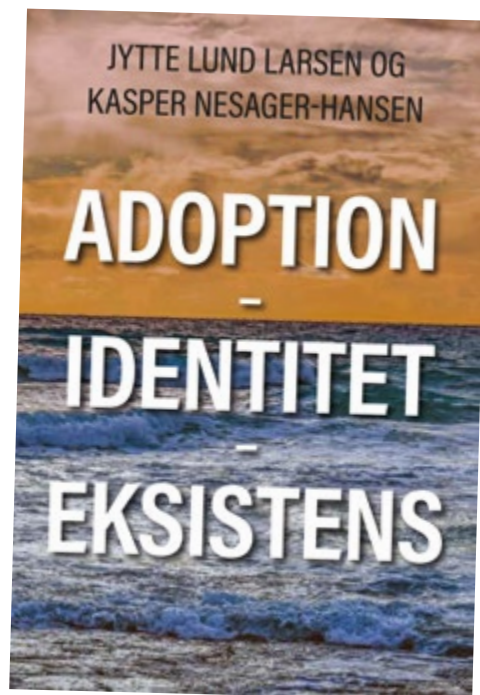
Til sammen giver de elleve fortællinger et sammensat billede af, hvordan det er at vokse op som adopteret i Danmark, og viser tydeligt, at oplevelserne er meget individuelle. Der er ikke én bestemt måde at være adopteret. Som Christian, der er født i Colombia i 1984, siger: »Det er individuelt.« Omvendt siger vietnamesiskfødte Emma:

Kasper Nesager-Hansen.

Jytte Lund Larsen.

»... andre, der er adopterede, kan nok bedre forstå dig.«

Nanna, som er født i Kina, siger, at hendes adoptionsbaggrund fylder lidt, men at hendes kulturhistoriske baggrund fylder meget hos hende. Også Sebastian, som er født i Colombia, er optaget af sit fødeland. Omvendt siger Emma: »Kulturelt har det vietnamesiske aldrig fyldt noget hos mig.« Nogle af de interviewede har søgt deres biologiske ophav; andre har ikke.

Til sammen giver fortællingerne et stærkt billede af, at det bedste, adoptivforældre og alle andre i en adopte-

redes liv kan gøre, er at lytte og lade det enkelte menneske finde frem til og formulere, hvad dets behov er. Der er ikke kun én måde at være adopteret på.

Bogen er udgivet af medudgiverforlaget Mellemgaard, hvilket betyder, at forfatterne har betalt for at få bogen udgivet. De har ikke fået meget for pengene, for teksten trænger til en kyndig redaktør, som både kunne sørge for at gøre teksten mere læsevenlig hele vejen igen (drop nogle af de teoretiske forklaringer!) og luge ud i sproget. Forfatterne bruger flere steder ordet

'adoptivbørn' i stedet for 'adopterede' om voksne adopterede. Der er fejl som for eksempel inkonsekvens i datoer. Disse fejl er ærgerlige, for bogen har en værdi for adoptivforældre og for adopterede. Læs den for de gode, nøgterne fortællinger om, hvordan en række adopterede takler spørgsmålet 'hvem er jeg?' ■

Jytte Lund Larsen og Kasper Nesager-Hansen: *Adoption – Identitet – Eksistens*, Forlaget Mellemgaard 2023, 156 sider. Pris ca. 190 kr. E-bog, pris ca. 140 kr.

Søgen efter svar i fortiden

Alouette Ardens debutroman *Magisk sommer* handler om en adopteret mands eksistentielle søgen. Læseren inviteres ind i hovedpersonens inderste intime liv og kommer med på en rejse tilbage til fortiden – og får en forsmag på den fremtid, han drømmer om. Et væv af tanker, virkelighed, fantasi og drømme forvirrer undervejs, men afrundes til sidst. Bogen præsenteres af forlaget som første bind i en kommende trilogi.

AF DANIEL STAAL NYBOE

At skulle leve et liv med senfølger fra skift og svigt og samtidig lære at acceptere dette som præmis for ens fortid, nutid og fremtid er et udgangspunkt for de fleste adopterede. Men det kan være svært for folk, der ikke har oplevet svigt og skift, at forstå de tanker, følelser og udfordringer, der kan følge med resten af livet.

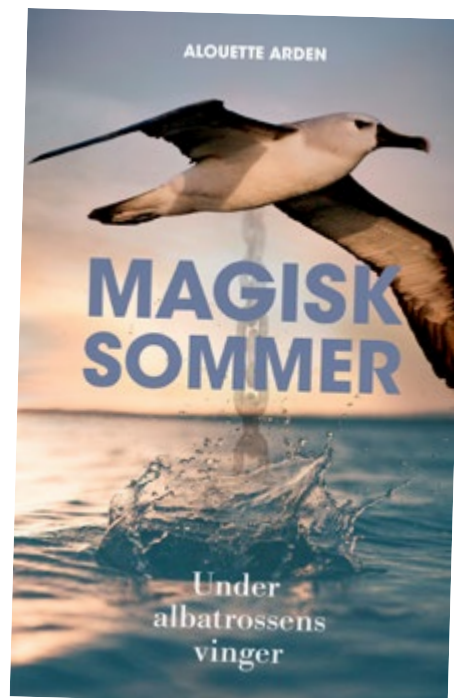
Når man til gengæld har bare et mindre kendskab til adoption, er man på ingen måde i tvivl om, at forfatteren til denne bog afspejler sig selv i hovedpersonen, og at det på sin vis

snarere er en udfoldet selvbiografi end en fiktiv historie. Den billedrige fortælling om Ganddos vidner om en forfatter, der kender sin hovedpersoners inderste tanker og følelser, hvilket får bogens narrativ løftet til højder, man ikke kan læse sig til andre steder. Man kommer ind i det dybeste, det mest personlige og det allermest intime, når forfatteren tager os med 'under vingerne' på denne rejse i forståelsen af sit eget 'selv'. Hovedpersonen beskrives som mand, men 'tænker og taler' som en kvinde, og man er ikke

i tvivl om, at det er forfatterens egen rejse, der beskrives, omend det skjules af kønnet.

Udfordringer som adopteret

Ganddos er adopteret. Via indblik i hans tanker skildres hans følelse af aldrig at kunne opsøge sin fortid for at få svar på, hvem han er, og hvorfor han er netop sådan. Man er fængslet fra starten af bogen, fordi historien er relaterbar, og man bliver kastet direkte ind i en fortælling om hans søgen efter fortiden. I starten kan man nemt forholde sig til Ganddos

og det øvrige persongalleri, der følger hans liv og hans søgen efter svaret på, hvem han er, og hvad der driver ham. Det bliver dog senere mere kompliceret, og jo mere historien udruller sig, og jo mere Ganddos udfolder sine tanker, des sværere bliver det at holde dette fokus. Persongalleriet forbliver ikke så simpelt, som det først lægger op til – måske er det en fortolkning af, at livet ej heller er så simpelt, som det ser ud.

Litterært og elitært

Det kan til tider være svært at identificere sig med hovedpersonen, da han ikke bare er i tæt kontakt med sine følelser, men også fremstår meget intellektuel og belæst og bruger mange kendte og mindre kendte citater og endda poetik til at forklare ellers simple hverdagsdilemmaer for sin kone, sin familie, sine bekendte og sin ene tætte ven. Disse citater må somme tider slås op i de glimrende noter til slut i bogen, men det bliver hurtigt meget litterært og elitært, og det virker ikke helt troværdigt.

Det kan også til tider være svært at finde rundt i, hvad der er virkelighed, fantasi eller drømme, fordi det fremstår som spundet ind i hinanden som ét stort edderkoppespind. Og endnu mere forvirrende bliver det da også, da narrativet pludselig halvvejs i bogen springer fra hovedpersonen til én, man troede spillede en birolle i fortællingen. Men flot afrundes det senere i bogen,

og man behøver ingen yderligere forklaring på denne finurlighed.

Ubesvarede spørgsmål

Som sådan er der ikke nogen cliffhangers i bogen, men jeg sidder tilbage med nogle ubesvarede spørgsmål, som jeg håber at få svar på i de næste bøger. Kan Ganddos opsøge nogle relationer fra sin fortid for at få svar på nogle flere ting? Er Ganddos' biologiske søster selv adopteret, og hvordan forholder hun sig til sin fortid? Og så vil jeg gerne vide mere om Julian, og hvorfor han – meget interessant – ser Ganddos og hans søster som 'en ø, der flyder rundt på oceanet uden bundforbindelse'. Jeg er også fanget af at ville vide mere om albatrossen, som i bogen nævnes som 'en, der vajer over skibet og holder øje med ro og overblik'. Hvad er det mon, albatrossen repræsenterer?

Bogen er samlet set en intim og sensuel fortælling om en adopteret mand, hans kone, hans datter og hans ven og om den accept og kærlighed, de nærer for hinanden. Er den erotisk? Ja. Er den provokerende? Nej. Den leger grænse-søgende med seksualisering og udvisker grænser for normal kassetænkning, og på en måde tiltaler det mig som læser, at det hele normaliseres og tales ned på jorden. Der er vigtigere ting at tænke på: identitet, fortid, kærlighed og accept, som alle er temaer, der udforskes af hovedpersonen, og som giver os

nogle svar på, hvordan det er at skulle leve et liv efter svære svigt og skift.

Det smukkeste ved denne historie er dens intime fortælling om livets udvikling og de udfordringer, man kan støde på som adopteret. Det er forklædt i intellektuelle fraser, charmerende relationer, blød og følsom erotik samt en høj grad af intime tanker og følelser hos både hovedpersonen og de nære familiemedlemmer og venner. Her bliver der både afprøvet grænser, søgt nye græsgange, opsporet biologisk familie og fundet fred med fortiden, i en virkelig flot og afrundet roman.

At der er tale om starten på en trilogi, har jeg dog lidt svært at forholde mig til. Jeg føler netop, at kanterne er slebet af, og historien har fået sin afrunding. Og det er måske lige netop det, der er problemet, når man som jeg ikke selv er adopteret – hvornår er historien færdigfortalt, og hvornår har man fået den information, man har behov for? Jeg kan kun forestille mig, at de næste to bøger vil handle endnu mere om Ganddos' fortid, nu hvor denne bog har portrætteret nutiden og fremtiden så fint, at disse faktisk virker som et afsluttet kapitel. Jeg er spændt på at læse videre i denne vældig flotte og – antager jeg – delvist selvbiografiske fortælling. ■

Alouette Arden: Magisk Sommer. Bind 1 i trilogien Under albatrossens vinger. Skriveforlaget 2023, 396 sider. Pris ca. 300 kr.

NYT FRA AKTIVITETSUDVALGET

Lokalambassadører 2022/2023

Hovedstaden

Vakant

Sjælland

Lene Borg
Knabstrupvej 30 B
Knabstrup
4420 Regstrup
lb@adoption.dk
40 60 92 01

Midtjylland

Louise Werge
Grankrogen 16, Løgten
8541 Skødstrup
lw@adoption.dk
40 92 00 71

Nordjylland

Else Jungersen Overbye
Parallelvej 12, Nørhalne
9430 Vadum
ejo@adoption.dk
60 64 02 85

Syddanmark

Vakant

Aktivitetsudvalget består desuden af:

Rikke Nyborg
Charlotte Mønster
Klaes Sørensen
(bestyrelsens repræsentant i udvalget)

Vi mangler frivillige!

Har du lyst til at give en hånd med, så kontakt os på AU@adoption.dk og oplys dit navn, adresse og telefonnummer, og så kontakter vi dig. Du er også velkommen til at ringe til en af os og få en snak om, hvad arbejdet går ud på.

Redaktør:

Marianne Østergaard
bladet@adoption.dk

30 29 95 53

Redaktionsmedlemmer:

Heidi Senderovitz
Lykke L. Pedersen
Nina Gath

Korrektur:

Heidi Senderovitz

Grafisk produktion:

Eks-Skolens Grafisk Design & Tryk 35 35 72 76
Oplag 2.700 stk.

Adresseændring, udmeldelse m.v. bedes
meddelt medlemsadministratør på e-mail:
medlemsadm@adoption.dk.

Abonnement 450 kr.
Medlemskab inkl. magasin 450 kr.
Annoncepris 10 kr. pr. spaltmillimeter

Magasinet modtager altid gerne artikelforslag,
personlige beretninger og billeder. Hvis du ønsker
fotografens navn nævnt, skal det anføres. Vi
bringer ikke længere fotos af medlemmernes
børn, medmindre fotoet illustrerer en artikel
i magasinet. Magasinet (inklusive billederne)
lægges altid efterfølgende på www.adoption.dk.

Artikler i magasinet udtrykker forfatterens syns-
punkter og ikke redaktionens eller foreningens.
Redaktionen forbeholder sig ret til redigering af
indkomne artikler. Redaktionen er ikke forpligtet
til at bringe alt indsendt materiale.

Eksterne bidragsydere i dette nummer:

Anne Bridgwater
Daniel Staal Nyboe

Redaktionen af dette nummer sluttede
den 20. april 2023.

Deadline for næste nummer er
den 1. september 2023.

Du kan melde dig ind i Adoption & Samfund
på www.adoption.dk.

Nyt fra DIA

Robert Jonassen er fratrådt stillin-
gen som direktør for DIA med ud-
gangen af april 2023 for at genop-
tage sit virke som krisepsykolog.

Kaspar Bro Larsen, der er ud-
dannet i Internationale udviklings-
studier og offentlig administration
og har været DIA's vicedirektør
siden 2022, er udpeget som ny di-
rektør for DIA fra 1. maj 2023.

**FORMANDSKAB, WEBMASTER
OG MEDLEMSADMINISTRATION****Formand**

Michael Paaske
Klanghøj 47
8670 Låsby
mjp@adoption.dk
23 89 71 51

Første næstformand

Sanne Vindahl Nyvang
Skovlodden 9
2840 Holte
svn@adoption.dk
53 88 28 40

Anden næstformand

Janet Majlund
Gærdebred 9, st.
2300 København S.
jm@adoption.dk
40 58 66 66

Webmaster

Lene Borg
Knabstrupvej 30 B
Knabstrup
4420 Regstrup
lb@adoption.dk
40 60 92 01

**Kasserer og
medlemsadministration**

Jacob Walsøe
MVS Administration ApS
Dalstrøget 15
4340 Tølløse
medlemsadm@adoption.dk
70 22 57 75

Se de øvrige bestyrelses-
medlemmer på adoption.dk.

Vi vil så gerne have din mailadresse

Bestyrelsen og aktivitetsudvalget sender løbende nyhedsbreve
ud til medlemmerne, ligesom aktivitetsudvalget løbende sen-
der invitationer til forskellige arrangementer. Men vi har des-
værre en række medlemmer, der ikke har oplyst deres e-mail-
adresse til os.

✓ Mails fra os?

Er du en af dem, der aldrig
hører fra os, men egentlig
gerne vil kunne følge os lidt
tættere, så send en mail til
medlemsadm@adoption.dk
og oplys følgende:

- Fulde navn
- Vejnavn og nummer
- Postnummer og by
- Mobilnummer
- E-mailadresse
- Og gerne dit medlemsnummer

Vi glæder os til at høre fra dig.

✗ Nej tak til mails?

Mener du, at du modtager for mange mails fra os, så gå ind
på vores hjemmeside: adoption.dk og søg på medlemskab. På
denne side kan du få adgang til medlemsdatabasen, hvor du
kan markere, hvilke nyheder du vil have fra os.

Har du brug for ET GODT RÅD OM ADOPTION ?

Den offentlige PAS-ordning tager sig nu af de fleste psykologiske og familierelaterede problemstillinger lige op til og efter afhentning af barn og langt ind i voksenlivet. Derfor har vi nedtonet PAS-delen i vores rådgivning.

Foreningens rådgivere er opdelt i forskellige kategorier:

- **Sagsrådgivere** (sagsbehandling).
- **Faglige rådgivere og temarådgivere:** Professionelle fagfolk med stor adoptionserfaring: læge, speciallærer, talehørekonsulent, psykolog og socialrådgiver; konkrete råd om institutionsliv og skoleproblemer eller eneadoption.
- **Adoptionslinjen:** Rådgivning for adopterede.

Find rådgivernes navne og telefonnumre på adoption.dk.

Som hovedregel anbefaler vi, at du i spørgsmål knyttet til ansøgning og sagsbehandling i forbindelse med adoption kontakter en sagsrådgiver, og at du kontakter en faglig rådgiver eller tema-

rådgiver, når du har brug for professionel vejledning for eksempel i forbindelse med, at du stilles barn i forslag, eller når du har brug for konkrete råd, som PAS ikke tager sig af.

På Adoptionslinjen har du mulighed for at tale med en voksen adopteret.

Rådgivningen er gratis, og alle rådgiverne arbejder på frivillig basis. De fleste rådgivere besvarer rådgivningsopkald i deres hjem. Det er derfor bedst at henvende sig efter kl. 20, og det kan hænde, at du kan blive nødt til at træffe aftale om et andet tidspunkt, hvor det passer rådgiveren bedre.

Alle rådgivere har tavshedspligt, og du kan ved henvendelse være anonym. Det kan dog være, at rådgiveren har 'vis nummer' på sin telefon, så hvis du vil være helt sikker på, at dit nummer ikke kan ses, skal du selv 'skjule' det. Læg en besked, så rådgiveren kan vende tilbage til dig.

Adoption & Samfund har samlet en række praktiske råd om modtagelse af barn. Se siderne på adoption.dk: **I adoptionsprocessen** og **Livet i adoptivfamilien** – begge under menupunktet **Om adoption**.

RING 40 58 66 66 ELLER SKRIV TIL JM@ADOPTION.DK*

Målet for **Adoption & Samfund** er at skabe de bedste betingelser for adoptivforældre og adopterede, både børn og voksne.

Et års medlemskab for hele familien koster kun **450 kr.**

Meld dig ind på **adoption.dk**
eller skriv til **medlemsadm@adoption.dk**

HUSK!

Medlemmer skal oplyse deres mailadresse, hvis de vil have nyheder fra foreningen.

Send medlemsnummer sammen med navn og mailadresse til **medlemsadm@adoption.dk**.